

Martinlaakson lukion opetussuunnitelma

Nimi	Martinlaakson lukion opetussuunnitelma
Tiivistelmä	Martinlaakson lukion opetussuunnitelma on laadittu opettajien, opiskelijoiden ja hallinnon yhteistyönä. Opetussuunnitelmaan myös huoltajat ovat voineet esittää näkemyksensä.
Kunta	Vantaa
Koulu	Martinlaakson lukio
Hyväksymispäivämäärä	13.6.2023
Pdf luotu	10.1.2024

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.	1
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen.	1
1.2. Opetussuunnitelman sisältö.	2
2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.	4
2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä.	4
2.2. Arvoperusta.	5
3. Opetuksen toteuttaminen.	7
3.1. Opintojen rakenne.	7
3.2. Oppimiskäsitys.	8
3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät.	8
3.4. Toimintakulttuuri.	10
3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.	13
3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys.	14
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.	19
4.1. Ohjaus.	19
4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki.	23
4.3. Opiskeluhoolto.	25
4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat.	26
4.4. Kurinpito.	29
4.4.1. Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö.	30
4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.	31
5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi.	35
5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa.	35
5.2. Opintojakson arviointi.	36
5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.	37
5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot.	38
5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi.	39
5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa.	39
5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.	40
5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi.	41
5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi.	42
5.4. Lukion oppimäärän suoritus.	43

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus.	44
5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.	45
5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat.	47
6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.	48
6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet.	48
6.2. Laaja-alainen osaaminen.	49
7. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.	55
8. Tuntijako.	56
9. Oppiaineet.	66
9.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI).	66
9.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1).	67
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1).	69
Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2).	69
Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3).	70
Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4).	70
Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5).	70
Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6).	70
Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7).	70
Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8).	70
Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9).	70
Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10).	70
Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11).	70
Lukupiiri, 2 op (ÄI13).	70
Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄI14).	70
Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI15).	70
Kielenhuolto, 2 op (ÄI16).	70
Äidinkielen paja, 2 op (ÄIp).	71
9.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6).	71
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21).	74
Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22).	74
Vuorovaikutus 1, 1 op (S23).	74
Kirjallisuus 1, 2 op (S24).	74
Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25).	74
Kirjoittaminen 1, 1 op (S26).	74
Vuorovaikutus 2, 1 op (S27).	74
Kirjallisuus 2, 2 op (S28).	74
Vuorovaikutus 3, 2 op (S29).	74

Kirjoittaminen 2, 2 op (S210).	74
Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211).	74
Kielenhuolto (S2), 2 op (S216).	75
S2-paja, 2 op (S2p).	75
9.2. Äidinkielen ja kirjallisuuden valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Älvv).	75
Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9).	75
Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10).	76
Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11).	76
9.3. Äidinkielen koulukohtaiset valinnaiset opinnot (Älkkv).	76
Lukupiiri, 2 op (ÄI13).	76
Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄI14).	76
Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI15).	76
Kielenhuolto, 2 op (ÄI16).	76
Äidinkielen paja, 2 op (ÄIp).	76
9.4. Tukea äidinkielen opiskeluun (Älvk2).	76
Äidinkielen paja, 2 op (ÄIp).	77
9.5. Suomi toisena kielenä valinnaiset valtakunnalliset opinnot (S2vv).	77
Vuorovaikutus 3, 2 op (S29).	78
Kirjoittaminen 2, 2 op (S210).	78
Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211).	78
9.6. Suomi toisena kielenä koulukohtaiset valinnaiset opinnot (S2kkv).	78
Kielenhuolto (S2), 2 op (S216).	78
S2-paja, 2 op (S2p).	78
9.7. Ruotsi (TKRU).	78
9.7.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1).	82
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1).	82
Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2).	82
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3).	82
Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4).	83
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5).	83
Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6).	83
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7).	83
Viesti ja vaikutta puhuen, 2 op (RUA8).	83
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAK).	83
Abivalmennus, 2 op (RUAabi).	83
9.7.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1).	83
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op, 1 op (RUB11).	83

Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12).	83
Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13).	83
Ympäristömme, 2 op (RUB14).	83
Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB15).	83
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16).	84
Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17).	84
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk).	84
Abivalmennus, 2 op (RUBabi).	84
Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp).	84
Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt).	84
9.8. A-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RUAvv).	84
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7).	84
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8).	85
9.9. A-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (RUАккv).	85
Abivalmennus, 2 op (RUAabi).	85
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAk).	85
9.10. A-ruotsin abiopinnot (RUAvk1).	85
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAk).	86
Abivalmennus, 2 op (RUAabi).	86
9.11. B1-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (B1vv).	86
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16).	86
Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17).	86
9.12. B1-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (RUBkkv).	86
Abivalmennus, 2 op (RUBabi).	86
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk).	87
Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp).	87
Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt).	87
9.13. B1-ruotsin abiopinnot (RUB1vk2).	87
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk).	87
Abivalmennus, 2 op (RUBabi).	88
9.14. Tukea ruotsin opiskeluun (RUB1vk1).	88
Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp).	88
Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt).	88
9.15. Vieraat kielet (VK).	88
9.15.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1).	93
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1).	93
Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2).	93

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3).	94
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4).	94
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5).	94
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6). . .	94
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7).	94
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8).	94
English for life, 2 op (ENA10).	94
Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi).	94
ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1).	94
ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2).	94
9.15.2. Ranska, A-oppimäärä (RAA).	94
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RAA1). . .	95
Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RAA2).	96
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RAA3).	97
Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RAA4).	98
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RAA5).	98
Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RAA6).	99
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RAA7).	100
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RAA8).	100
Abivalmennus, 2 op (RAAabi).	100
9.15.3. Saksa, A-oppimäärä (SAA).	100
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (SAA1). . .	101
Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (SAA2).	102
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (SAA3).	103
Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (SAA4).	104
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (SAA5).	104
Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (SAA6).	105
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (SAA7).	106
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (SAA8).	106
Abivalmennus, 2 op (SAAabi).	106
9.15.4. Venäjä, A-oppimäärä (VEA).	106
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VEA1). . .	107
Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VEA2).	108
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VEA3).	109
Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VEA4).	109

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VEA5).	110
Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VEA6).	111
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VEA7).	112
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VEA8).	112
9.15.5. Espanja, A-oppimäärä (EAA).	112
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (EAA1).	113
Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (EAA2).	113
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (EAA3).	114
Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (EAA4).	115
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (EAA5).	116
Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (EAA6).	116
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (EAA7).	117
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (EAA8).	117
9.15.6. Ranska, B2-oppimäärä (RAB2).	117
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21).	118
Perustaso 1, 2 op (RAB22).	118
Perustaso 2, 2 op (RAB23).	118
Perustaso 3, 2 op (RAB24).	118
Perustaso 4, 2 op (RAB25).	118
Perustaso 5, 2 op (RAB26).	119
Perustason jatko 1, 2 op (RAB27).	119
Perustason jatko 2, 2 op (RAB28).	120
B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi).	120
9.15.7. Saksa, B2-oppimäärä (SAB2).	120
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21).	121
Perustaso 1, 2 op (SAB22).	121
Perustaso 2, 2 op (SAB23).	121
Perustaso 3, 2 op (SAB24).	121
Perustaso 4, 2 op (SAB25).	121
Perustaso 5, 2 op (SAB26).	122
Perustason jatko 1, 2 op (SAB27).	122
Perustason jatko 2, 2 op (SAB28).	122
B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi).	122
9.15.8. Venäjä, B2-oppimäärä (VEB2).	122
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB21).	123
Perustaso 1, 2 op (VEB22).	123
Perustaso 2, 2 op (VEB23).	123

Perustaso 3, 2 op (VEB24).	123
Perustaso 4, 2 op (VEB25).	123
Perustaso 5, 2 op (VEB26).	123
Perustason jatko 1, 2 op (VEB27).	123
Perustason jatko 2, 2 op (VEB28).	124
B2/B3-Venäjän abivalmennus, 2 op (VEBabi).	124
9.15.9. Ranska, B3-oppimäärä (RAB3).	124
Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31).	125
Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32).	125
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33).	125
Perustaso 1, 6 op (RAB34).	125
Perustaso 2, 2 op (RAB35).	125
Perustaso 3, 2 op (RAB36).	125
Perustaso 4, 2 op (RAB37).	125
Perustaso 5, 2 op (RAB38).	125
B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi).	125
9.15.10. Saksa, B3-oppimäärä (SAB3).	125
Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31).	126
Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32).	126
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33).	126
Perustaso 1, 2 op (SAB34).	127
Perustaso 2, 2 op (SAB35).	127
Perustaso 3, 2 op (SAB36).	127
Perustaso 4, 2 op (SAB37).	127
Perustaso 5, 2 op (SAB38).	127
B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi).	127
9.15.11. Venäjä, B3-oppimäärä (VEB3).	127
Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31).	128
Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32).	128
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33).	128
Perustaso 1, 2 op (VEB34).	128
Perustaso 2, 2 op (VEB35).	128
Perustaso 3, 2 op (VEB36).	128
Perustaso 4, 2 op (VEB37).	129
Perustaso 5, 2 op (VEB38).	129
9.15.12. Espanja, B3-oppimäärä (EAB3).	129
Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31).	130
Perustason alkeet 2, 2 op (EAB32).	130

Perustason alkeet 3, 2 op (EAB33).	131
Perustaso 1, 2 op (EAB34).	131
Perustaso 2, 2 op (EAB35).	132
Perustaso 3, 2 op (EAB36).	132
Perustaso 4, 2 op (EAB37).	132
Perustaso 5, 2 op (EAB38).	133
9.15.13. Italia, B3-oppimäärä (IAB3).	133
Perustason alkeet 1, 2 op (IAB31).	134
Perustason alkeet 2, 2 op (IAB32).	134
Perustason alkeet 3, 2 op (IAB33).	134
9.15.14. Japani, B3-oppimäärä (JPB3).	134
Perustason alkeet 1, 2 op (JP31).	135
Perustason alkeet 2, 2 op (JPB32).	135
Perustason alkeet 3, 2 op (JP33).	135
9.15.15. Kiina, B3-oppimäärä (KIB3).	135
Perustason alkeet 1, 2 op (KI31).	136
Perustason alkeet 2, 2 op (KI32).	136
9.15.16. Latina, B3-oppimäärä (LAB3).	136
Perustason alkeet 1, 2 op (LAB31).	137
Perustason alkeet 2, 2 op (LAB32).	137
9.15.17. Ruotsi, B3-oppimäärä (RUB3).	137
Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31).	138
Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32).	138
Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33).	138
Perustaso 1, 2 op (RUB34).	138
Perustaso 2, 2 op (RUB35).	138
Perustaso 3, 2 op (RUB36).	139
Perustaso 4, 2 op (RUB37).	139
Perustaso 5, 2 op (RUB38).	139
9.15.18. A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (ENAKkv).	139
ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2).	140
ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1).	140
English for life, 2 op (ENA10).	140
Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi).	140
9.16. A-englannin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (ENAvv).	140
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7).	141
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8).	141
9.17. A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (ENAKkv).	141

ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2).	141
ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1).	141
English for life, 2 op (ENA10).	141
Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi).	141
9.18. Tukea A-englannin opintoihin (ENAvk1).	141
ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2).	142
ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1).	142
9.19. Vieraat kielet, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (VKkkv).	142
Abivalmennus, 2 op (RAAabi).	142
B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi).	143
Abivalmennus, 2 op (SAAabi).	143
B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi).	143
B2/B3-Venäjän abivalmennus, 2 op (VEBabi).	143
9.20. A-ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RAAvv).	143
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RAA7).	143
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RAA8).	143
9.21. A-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (SAAvv).	144
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (SAA7).	144
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (SAA8).	144
9.22. A-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot (VEAvv).	144
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VEA7).	145
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VEA8).	145
9.23. A-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (EAAvv).	145
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (EAA7).	145
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (EAA8).	145
9.24. B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RAB2vv).	146
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21).	146
Perustaso 1, 2 op (RAB22).	146
Perustaso 2, 2 op (RAB23).	146
Perustaso 3, 2 op (RAB24).	146
Perustaso 5, 2 op (RAB26).	146
Peustason jatko 2, 2 op (RAB28).	146
9.25. B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot, (SAB2vv).	147
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21).	147
Perustaso 1, 2 op (SAB22).	147
Perustaso 2, 2 op (SAB23).	147
Perustaso 3, 2 op (SAB24).	147
Perustaso 4, 2 op (SAB25).	147

Perustaso 5, 2 op (SAB26).	147
Perustason jatko 1, 2 op (SAB27).	147
Perustason jatko 2, 2 op (SAB28).	148
9.26. B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot (VEB2vv).	148
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB21).	148
Perustaso 1, 2 op (VEB22).	148
Perustaso 2, 2 op (VEB23).	148
Perustaso 3, 2 op (VEB24).	148
Perustaso 4, 2 op (VEB25).	148
Perustaso 5, 2 op (VEB26).	148
Perustason jatko 1, 2 op (VEB27).	149
Perustason jatko 2, 2 op (VEB28).	149
9.27. B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RAB3vv).	149
Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31).	149
Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32).	149
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33).	149
Perustaso 1, 6 op (RAB34).	150
Perustaso 2, 2 op (RAB35).	150
Perustaso 3, 2 op (RAB36).	150
Perustaso 4, 2 op (RAB37).	150
Perustaso 5, 2 op (RAB38).	150
9.28. B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (SAB3vv).	150
Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31).	151
Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32).	151
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33).	151
Perustaso 1, 2 op (SAB34).	151
Perustaso 2, 2 op (SAB35).	151
Perustaso 3, 2 op (SAB36).	151
Perustaso 4, 2 op (SAB37).	151
Perustaso 5, 2 op (SAB38).	151
9.29. B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot (VEB3vv).	151
Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31).	152
Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32).	152
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33).	152
Perustaso 1, 2 op (VEB34).	152
Perustaso 2, 2 op (VEB35).	152
Perustaso 4, 2 op (VEB37).	152
Perustaso 5, 2 op (VEB38).	152

9.30. B3-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (EAB3vv).	153
Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31).	153
Perustaso 3, 2 op (EAB36).	153
Perustaso 4, 2 op (EAB37).	153
Perustaso 5, 2 op (EAB38).	153
9.31. B3-Italian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (IAB3vv).	153
Perustason alkeet 1, 2 op (IAB31).	154
Perustason alkeet 2, 2 op (IAB32).	154
Perustason alkeet 3, 2 op (IAB33).	154
9.32. B3-Japanin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (JP3vv).	154
Perustason alkeet 1, 2 op (JP31).	155
Perustason alkeet 3, 2 op (JP33).	155
Perustason alkeet 2, 2 op (JPB32).	155
9.33. B3-kiinan kielen valinnaiset valtakunnalliset opinnot (KI3vv).	155
Perustason alkeet 1, 2 op (KI31).	156
Perustason alkeet 2, 2 op (KI32).	156
9.34. B3-Latinan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (LAB3vv).	156
Perustason alkeet 1, 2 op (LAB31).	156
Perustason alkeet 2, 2 op (LAB32).	157
9.35. B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RUB3vv).	157
Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31).	157
Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32).	157
Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33).	157
Perustaso 1, 2 op (RUB34).	157
Perustaso 2, 2 op (RUB35).	157
Perustaso 4, 2 op (RUB37).	158
Perustaso 5, 2 op (RUB38).	158
9.36. Matematiikka (MA).	158
9.36.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY).	160
Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1).	160
9.36.2. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA).	160
Funktiot ja yhtälöt, 3 op (MAA2).	160
Geometria, 2 op (MAA3).	160
Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4).	160
Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5).	160
Derivaatta, 3 op (MAA6).	160
Integraalilaskenta, 2 op (MAA7).	160
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8).	161

Talousmatematiikka, 1 op (MAA9).	161
3D geometria, 2 op (MAA10).	161
Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11).	161
Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12).	161
Lukujonot ja sarjat, 2 op (MAA13).	161
Matematiikkaa ohjelmoimalla, 2 op (MAA14).	161
Ohjelmistot, 2 op (MAA15).	161
Differentiaaliyhtälöt, 2 op (MAA16).	161
Abivalmennus I, 2 op (MAAabil).	161
Abivalmennus II, 2 op (MAAabill).	161
Matematiikan paja, 2 op (MABp).	161
9.36.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB).	162
Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2).	162
Geometria, 2 op (MAB3).	162
Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4).	162
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5).	162
Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6).	162
Talousmatematiikka, 1 op (MAB7).	162
Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8).	162
Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9).	162
Matematiikan paja, 2 op (MABp).	162
Ohjelmistot, 2 op (MAB16).	162
Abivalmennus, 2 op (MABabi).	162
9.37. Pitkän matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (MAAvv).	163
3D geometria, 2 op (MAA10).	163
Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11).	163
Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12).	163
9.38. Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot (MAAkqv).	163
Lukujonot ja sarjat, 2 op (MAA13).	164
Matematiikkaa ohjelmoimalla, 2 op (MAA14).	164
Ohjelmistot, 2 op (MAA15).	164
Differentiaaliyhtälöt, 2 op (MAA16).	164
Abivalmennus I, 2 op (MAAabil).	164
Abivalmennus II, 2 op (MAAabill).	164
Matematiikan paja, 2 op (MABp).	164
9.39. Lyhyen matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (MABvv).	164
Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8).	165
Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9).	165

9.40. Lyhyen matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot (MABkkv).	165
Ohjelmistot, 2 op (MAB16).	165
Abivalmennus, 2 op (MABabi).	165
Matematiikan paja, 2 op (MABp).	165
9.41. Tukea matematiikan opiskeluun (MABvkt).	165
Matematiikan paja, 2 op (MABp).	166
9.42. Biologia (BI).	166
Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1).	168
Ekologian perusteet, 1 op (BI2).	168
Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3).	169
Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4).	169
Ihmisen biologia, 2 op (BI5).	169
Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6).	169
Biologian laborointi, 2 op (BI7).	169
Abivalmennus, 2 op (BIabi).	169
9.43. Biologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (BIvv).	169
Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4).	170
Ihmisen biologia, 2 op (BI5).	170
Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6).	170
9.44. Biologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (BIkkv).	170
Biologian laborointi, 2 op (BI7).	170
Abivalmennus, 2 op (BIabi).	171
9.45. Maantiede (GE).	171
Maailma muutoksessa, 2 op (GE1).	173
Sininen planeetta, 2 op (GE2).	173
Yhteinen maailma, 2 op (GE3).	173
Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4).	173
Kartat ja paikkatieto, 2 op (GE5).	174
Kehitysmaantiede, 2 op (GE6).	174
Abivalmennus, 2 op (GEabi).	174
9.46. Maantiede, valinnaiset valtakunnalliset opinnot (GEvv).	175
Sininen planeetta, 2 op (GE2).	175
Yhteinen maailma, 2 op (GE3).	175
9.47. Maantieteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot (GEkkv).	175
Kartat ja paikkatieto, 2 op (GE5).	176
Kehitysmaantiede, 2 op (GE6).	176
Abivalmennus, 2 op (GEabi).	176

9.48. Fysiikka (FY).	176
Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1).	178
Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2).	178
Energia ja lämpö, 2 op (FY3).	178
Voima ja liike, 2 op (FY4).	178
Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5).	179
Sähkö, 2 op (FY6).	179
Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7).	179
Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8).	179
Tietoa mittaamalla, 2 op (FY14).	179
Abivalmennus I, 2 op (FYabil).	179
Abivalmennus II, 2 op (FYabil).	179
9.49. Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (FYvv).	179
Energia ja lämpö, 2 op (FY3).	180
Voima ja liike, 2 op (FY4).	180
Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5).	180
Sähkö, 2 op (FY6).	180
Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7).	180
Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8).	180
9.50. Fysiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot (FYkkv).	180
Tietoa mittaamalla, 2 op (FY14).	181
Abivalmennus I, 2 op (FYabil).	181
Abivalmennus II, 2 op (FYabil).	181
9.51. Kemia (KE).	181
Kemia ja minä, 1 op (KE1).	184
Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2).	184
Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3).	184
Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4).	184
Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5).	184
Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6).	184
Kemiaa laajemmin, 2 op (KE7).	184
Abivalmennus, 2 op (KEabi).	184
9.52. Kemian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (KEvv).	185
Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3).	185
Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4).	185
Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5).	185
Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6).	185
9.53. Kemian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (KEkkv).	185

Kemiaa laajemmin, 2 op (KE7).	186
Abivalmennus, 2 op (KEabi).	186
9.54. Filosofia (FI).	186
Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1).	188
Etiikka, 2 op (FI2).	189
Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3).	189
Totuus, 2 op (FI4).	189
Abivalmennus, 2 op (FIabi).	189
9.55. Filosofian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (FIvv).	189
Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3).	189
Totuus, 2 op (FI4).	189
9.56. Filosofian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (FIkkv).	190
Abivalmennus, 2 op (FIabi).	190
9.57. Psykologia (PS).	190
Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1).	192
Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2).	192
Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3).	192
Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4).	192
Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5).	192
Sosiaali- ja mediapsykologia, 2 op (PS6).	192
Psykologia työelämässä, 2 op (PS8).	192
Abivalmennus, 2 op (PSabi).	193
9.58. Psykologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (PSvv).	193
Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2).	193
Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3).	193
Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4).	193
Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5).	193
9.59. Psykologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (PSkkv).	194
Sosiaali- ja mediapsykologia, 2 op (PS6).	194
Psykologia työelämässä, 2 op (PS8).	194
Abivalmennus, 2 op (PSabi).	194
9.60. Historia (HI).	195
Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1).	197
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2).	197
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3).	197
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4).	197
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5).	197
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6).	198

Antiikin kulttuurihistoria, 2 op (HI7).	198
Muinaisen Egyptin kulttuurihistoria, 2 op (HI10).	198
Keskiajan kulttuurihistoria, 2 op (HI11).	198
Kalevala, 2 op (HI12).	198
Abivalmennus, 2 op (HIabi).	198
9.61. Historian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Hlvv).	198
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4).	199
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5).	199
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6).	199
9.62. Historia, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (HIkkv).	199
Antiikin kulttuurihistoria, 2 op (HI7).	199
Muinaisen Egyptin kulttuurihistoria, 2 op (HI10).	200
Keskiajan kulttuurihistoria, 2 op (HI11).	200
Kalevala, 2 op (HI12).	200
Abivalmennus, 2 op (HIabi).	200
9.63. Yhteiskuntaoppi (YH).	200
Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1).	202
Taloustieto, 2 op (YH2).	202
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3).	202
Lakitieto, 2 op (YH4).	202
Taloustiedon jatko-opinnot, 2 op (YH7).	202
Abivalmennus, 2 op (YHabi).	203
9.64. Yhteiskuntaopin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (YHvv).	203
Lakitieto, 2 op (YH4).	203
9.65. Yhteiskuntaopin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (YHkkv).	203
Taloustiedon jatko-opinnot, 2 op (YH7).	204
Abivalmennus, 2 op (YHabi).	204
9.66. Evankelisluterilaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (UEvv).	204
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3).	204
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4).	205
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5).	205
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6).	205
9.67. Evankelisluterilaisen uskonnon koulukohtaiset valinnaiset opinnot (UEkkv).	205
Abivalmennus, 2 op (UEabi).	205
9.68. Uskonto (KT).	206
9.68.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1).	208

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1).	208
Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op (UE2).	208
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3).	208
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4).	208
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5).	208
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6).	208
Abivalmennus, 2 op (UEabi).	208
9.68.2. Ortodoksinen uskonto (KT2).	208
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1).	208
Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2).	208
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3).	209
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4).	209
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UO5).	209
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UO6).	209
9.68.3. Katolinen uskonto (KT3).	209
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3).	209
Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op (UK2).	209
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1).	209
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4).	209
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UK5).	209
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6).	209
9.68.4. Islamin uskonto (KT4).	209
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1).	209
Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2).	210
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3).	210
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4).	210
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5).	210
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UI6).	210
9.68.5. Juutalainen uskonto (KT5).	211
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UJ1).	211
Maailmanlaajuinen juutalaisuus, 2 op (UJ2).	211
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UJ3).	211
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UJ4).	211
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UJ5).	211

Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys., 2 op (UJ6).	211
9.69. Ortodoksisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (UOvv).	211
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3).	212
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4).	212
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UO5).	212
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UO6).	212
9.70. Katolisen uskonnon valinnaiset koulukohtaiset opinnot (UKvv).	212
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3).	212
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4).	212
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UK5).	213
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6).	213
9.71. Islamin uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (UIvv).	213
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3).	213
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4).	213
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5).	213
9.72. Juutalaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (UJvv).	213
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UJ3).	214
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UJ4).	214
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UJ5).	214
Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys., 2 op (UJ6).	214
9.73. Elämänkatsomustieto (ET).	214
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1).	216
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2).	217
Kulttuurit, 2 op (ET3).	217
Katsomukset, 2 op (ET4).	217
Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5).	217
Tulevaisuus, 2 op (ET6).	217
Abivalmennus, 2 op (ETabi).	217
9.74. Elämänkatsomustiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (ETvv).	217
Kulttuurit, 2 op (ET3).	218
Katsomukset, 2 op (ET4).	218
Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5).	218
Tulevaisuus, 2 op (ET6).	218
9.75. Elämänkatsomustiedon koulukohtaiset valinnaiset opinnot (ETkkv).	218

Abivalmennus, 2 op (ETabi).	219
9.76. Terveystieto (TE).	219
Terveys voimavarana, 2 op (TE1).	221
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2).	221
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3).	221
Abivalmennus, 2 op (TEabi).	221
9.77. Terveystiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (TEvv).	221
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2).	221
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3).	222
9.78. Terveystiedon koulukohtaiset valinnaiset opinnot (TEkkv).	222
Abivalmennus, 2 op (TEabi).	222
9.79. Liikunta (LI).	222
Oppiva liikkuja, 2 op (LI1).	224
Aktiivinen elämä, 2 op (LI2).	224
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3).	224
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4).	224
Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5).	224
Jalkapallo, 2 op (LI22).	225
Jääkiekko, 2 op (LI23).	225
Salibandy, 2 op (LI24).	225
Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25).	225
Yksilölajit, 2 op (LI27).	225
Tanssi, 1 op (LI28).	225
Joukkuelajit, 2 op (LI29).	225
Kuntosalistartti, 1 op (LI36).	225
Uinti, 1 op (LI39).	225
Kuntosaliharjoittelun jatkokurssi, 1 op (LI40).	225
Harrasteliikunta, 2 op (LI41).	225
Palloilu 1, 2 op (LI42).	225
Palloilu 2, 2 op (LI43).	226
9.80. Liikunnan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Llvv).	226
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3).	226
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4).	226
9.81. Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (LIkkv).	226
Wanhoiden tanssien erityistehtävät, 1 op (LI6).	227
Liikunnan retket, 2 op (LI7).	227
Tanssi, 1 op (LI28).	228
Kuntosalistartti, 1 op (LI36).	228

Uinti, 1 op (LI39).	228
Kuntosaliharjoittelun jatkokurssi, 1 op (LI40).	228
Harrasteliikunta, 2 op (LI41).	228
Palloilu 1, 2 op (LI42).	228
Palloilu 2, 2 op (LI43).	228
Jalkapallo, 2 op (LI22).	228
Jääkiekko, 2 op (LI23).	229
Salibandy, 2 op (LI24).	229
Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25).	229
Yksilölajit, 2 op (LI27).	229
Joukkuelajit, 2 op (LI29).	229
9.82. Lajivalmennukset (LIvalm).	229
Jalkapallo, 2 op (LI22).	230
Jääkiekko, 2 op (LI23).	230
Salibandy, 2 op (LI24).	230
Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25).	230
Yksilölajit, 2 op (LI27).	230
Joukkuelajit, 2 op (LI29).	230
9.83. Musiikki (MU).	230
Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1).	233
Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2).	233
Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3).	233
Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4).	233
Kuoro ja bändi I - III, 10 op (MU7).	233
Säestyksen alkeet, 2 op (MU8).	233
Yhtymusisointi, 2 op (MU9).	233
Musiikkia abeille, 2 op (MU10).	233
Musiikin esiintymiset, 2 op (MU11).	233
Juhlaorkesteri, 2 op (MU12).	233
9.84. Musiikin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (MUvv).	233
Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3).	234
Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4).	234
9.85. Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (MUkkv).	234
Kuoro ja bändi I - III, 10 op (MU7).	235
Säestyksen alkeet, 2 op (MU8).	235
Yhtymusisointi, 2 op (MU9).	235
Musiikkia abeille, 2 op (MU10).	235
Musiikin esiintymiset, 2 op (MU11).	236

Juhlaorkesteri, 2 op (MU12).	236
9.86. Kuvataide (KU).	236
Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1).	239
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2).	239
Osallisena mediassa, 2 op (KU3).	239
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4).	239
Taidetta kierrättäen, 2 op (KU5).	239
Avoin ateljee, 2 op (KU6).	239
Piirustus 1 - 2, 2 op (KU7).	239
Maalaus 1 - 2, 2 op (KU8).	239
Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU9).	239
Valokuvaus, 2 op (KU10).	239
Elokuva, 2 op (KU11).	239
Kuvataiteen projekti, 2 op (KU12).	239
Lavastuksen ja puvustuksen työpaja, 2 op (KU13).	240
9.87. Kuvataiteen valinnaiset valtakunnalliset opinnot (KUvv).	240
Osallisena mediassa, 2 op (KU3).	240
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4).	240
9.88. Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot (KUkkv).	240
Taidetta kierrättäen, 2 op (KU5).	241
Avoin ateljee, 2 op (KU6).	241
Piirustus 1 - 2, 2 op (KU7).	241
Maalaus 1 - 2, 2 op (KU8).	242
Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU9).	242
Valokuvaus, 2 op (KU10).	242
Elokuva, 2 op (KU11).	242
Kuvataiteen projekti, 2 op (KU12).	242
Lavastuksen ja puvustuksen työpaja, 2 op (KU13).	242
9.89. Opinto-ohjaus (OP).	242
Minä opiskelijana, 2 op (OP1).	243
Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2).	243
Lukiolainen työelämässä, 2 op (OP6).	244
9.90. Opinto-ohjaus, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (OPkkv).	244
Lukiolainen työelämässä, 2 op (OP6).	244
9.91. Temaattiset opinnot (TO).	244
Uskalla elää - Lukiolaisen ihmissuhdetaidot, 2 op (IS1).	244
Ihmissuhdetaidot II, 2 op (IS2).	244
Jännitys haltuun, 2 op (TO55).	245

Jaksa paremmin, 2 op (TO56).	245
Hyvinvointia arkeen liikunnan avulla, 2 op (TO57).	246
Ensiapu, 1 op (TO60).	246
Lukiolaisen turvakurssi, 2 op (TO61).	247
Tutorointi, 2 op (TO62).	247
Lehtityö - toimitus ja taitto, 2 op (TO65).	248
Edustaminen ja markkinointi, 2 op (TO66).	249
Työelämässä toimiminen, 2 op (TO67).	249
Työelämässä toimiminen, 2 op (TO68).	249
Opiskelijakuntatoiminta, 2 op (TO69).	250
Itsemyötätuntokurssi, 2 op (TO71).	250
9.92. Lukiodiplomit (LD).	251
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4).	252
Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6).	252
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2).	253
Teatterin lukiodiplomi, 2 op (TELD8).	254
9.93. LUMA-opinnot (LUMA).	255
Luma-orientaatio, 2 op (LUMA01).	255
Luma-leirikoulu, 2 op (LUMA02).	256
Tiedettä ja taidetta (STEAM), 2 op (LUMA16).	256
Tutki ja kokeile!, 2 op (LUMA41).	257
Geofysiikka, 2 op (LUMA42).	257
Fysiikan historia, 2 op (LUMA43).	258
Pelit, pulmat ja päättely, 2 op (LUMA45).	258
Matemaattisia kuvioita, 2 op (LUMA46).	259
Teknologiaprojekti, 2 op (LUMA47).	259
Akustiikka, 2 op (LUMA48).	259
Aisti metsä!, 2 op (LUMA49).	260
Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (LUMA50).	260
Lääketieteellinen biokemia, 2 op (LUMA52).	260
Rakkaus luma-aineisiin, 2 op (LUMA54).	261
Menestystä ja mahdollisuuksia lukiossa ja työelämässä, 2 op (LUMA55).	261
Itämeri, 2 op (LUMA56).	261
Metsät, suot ja jääkauden jäljet, 2 op (LUMA57).	262
Luontoseuranta, 2 op (LUMA58).	262
Maailmankaikkeus ja tähtitiede, 2 op (LUMA59).	262
Lajintuntemus, 2 op (LUMA60).	262

Suomen geomorfologinen maisema, 2 op (LUMA61).	263
Metsäkurssi, 2 op (KKY6).	263
9.94. Draama ja teatteri (DTv).	263
Draaman orientaatio-opinnot, 2 op (DT0).	264
Perusopinnot - heittäydy, uskalla, elä!, 2 op (DT1).	264
Rooli- ja kohtausharjoittelu, 2 op (DT2).	264
Improvisaatio ja näyttelijäntyön perusteet, 2 op (DT3).	264
Produktio I - III, 6 op (DT4).	264
Pienoisnäytelmä, 2 op (DT7).	265
Näyttelijäntyö ja ohjaajantyön perusteet, 2 op (DT8).	265
Draaman ja teatterin soveltavat opinnot, 2 op (DT9).	265
Valo- ja äänitekniikka, 2 op (DT10).	265
9.95. Draaman perusopinnot (DTkkv).	265
Perusopinnot - heittäydy, uskalla, elä!, 2 op (DT1).	265
Improvisaatio ja näyttelijäntyön perusteet, 2 op (DT3).	266
Rooli- ja kohtausharjoittelu, 2 op (DT2).	266
9.96. Produktio (DTvk2).	266
Produktio I - III, 6 op (DT4).	266
Pienoisnäytelmä, 2 op (DT7).	266
Näyttelijäntyö ja ohjaajantyön perusteet, 2 op (DT8).	266
Draaman ja teatterin soveltavat opinnot, 2 op (DT9).	267
Valo- ja äänitekniikka, 2 op (DT10).	267
9.97. Kulttuurin ja taiteen opinnot (KULT).	267
Taide- ja elämätaidot, 2 op (KULT1).	267
Monitaiteellinen musiikkiprojekti, 2 op (KULT2).	268
Taidetta kaikilla aisteilla, 2 op (KULT3).	268
Nykykulttuuria, 2 op (KULT4).	268
Taide ja ympäristö, 2 op (KULT5).	268
Kielet ja kulttuuri, 2 op (KULT6).	269
Pohjoismainen kulttuuriperintö tutuksi, 2 op (KULT8).	269
Suuret ajattelijat, 2 op (KULT9).	269
Median maailma, 2 op (KULT10).	269
Media mielen manipuloijana, 2 op (KULT11).	270
Musiikki ja kielet, 2 op (KULT14).	270
Yömessu, 2 op (KULT15).	270
Ääni ja kuva, 2 op (KULT44).	271
9.98. Kansainvälisyysopinnot, valinnaiset (KVvk).	271
Kansainvälisyysopinnot, 2 op (KV1).	271

Tansanian kummikouluprojekti, 2 op (KV2).	272
Ranska-leirikoulu, 2 op (KV4).	272
Saksa-leirikoulu, 2 op (KV5).	272
Kansainvälinen politiikka, 2 op (KV6).	273
9.99. Opinnot kaupallisesta alasta kiinnostuneille (BUS).	273
Yrittäjyysosaaminen, 2 op (TAT1).	273
Oman talouden hallinta, 2 op (TAT2).	274
Työelämäosaaminen, 2 op (TAT3).	274
Kauppätieteen perusteita lukiolaisille, 2 op (BUS1).	275
Bisnesmarkkinointi, 2 op (BUS2).	275
Nuori yrittäjyys, 2 op (BUS3).	276
9.100. Tieto- ja viestintätekniikka (TVT).	276
Tietotekniikan käyttötaito, 1 op (TVT1).	277
Office-ohjelmien perusteet, 2 op (TVT2).	277
Digitaalinen kuvankäsittely, 2 op (TVT3).	277
Tietokoneen toiminnan ja tietoliikenteen perusteet I, 2 op (TVT4).	277
Verkkosivut, 2 op (TVT5).	278
Johdatus ohjelmointiin, 2 op (KKY21).	278
Tekoäly, 2 op (KKY22).	278
Tietokantojen perusteet, 2 op (KKY23).	278
Ohjelmoinnin jatkokurssi, 3 op (KKY24).	278
Tietokoneen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY25).	278
Tietoliikenteen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY26).	278
9.101. Toimisto-ohjelmien peruskäyttötaidot (TVTv2).	278
Office-ohjelmien perusteet, 2 op (TVT2).	279
Digitaalinen kuvankäsittely, 2 op (TVT3).	279
9.102. Tietokoneiden ja internetin toiminnan perusteet (TVTv3).	279
Tietokoneen toiminnan ja tietoliikenteen perusteet I, 2 op (TVT4).	279
Verkkosivut, 2 op (TVT5).	280
9.103. Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot (KKY).	280
Avoimen yliopiston opinnot, 2 op (KKY1).	280
Helsingin yliopiston opinnot, 2 op (KKY2).	281
Johdatus ohjelmointiin, 2 op (KKY21).	281
Tekoäly, 2 op (KKY22).	281
Tietokantojen perusteet, 2 op (KKY23).	281
Ohjelmoinnin jatkokurssi, 3 op (KKY24).	281
Tietokoneen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY25).	281

Tietoliikenteen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY26).	281
Jyväskylän yliopiston opinnot, 2 op (KKY3).	281
Metropolian opinnot, 2 op (KKY4).	282
Laurean väyläopinnot, 2 op (KKY5).	282
Metsäkurssi, 2 op (KKY6).	282
Aalto-yliopiston opinnot, 2 op (KKY7).	283
9.104. Lukio-opintoihin orientoivat opinnot (ORI).	283
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1).	283
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op, 1 op (RUB11).	283
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1).	283
Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1).	284
Minä opiskelijana, 2 op (OP1).	284
9.105. Globaali- ja kulttuuriosaaminen 1 (GLO1).	284
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3).	284
Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13).	284
Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3).	284
Maailma muutoksessa, 2 op (GE1).	284
9.106. Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2 (GLO2).	285
Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4).	285
Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8).	285
Kirjallisuus 2, 2 op (S28).	285
Kirjallisuus 1, 2 op (S24).	285
Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2).	285
Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2).	285
Maailmanlaajuinen juutalaisuus, 2 op (UJ2).	286
Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UK2).	286
Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2).	286
9.107. Hyvinvointiosaaminen 1 - 2 (HYV1-2).	286
Funktiot ja yhtälöt, 3 op (MAA2).	286
Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2).	286
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1).	286
Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1).	287
Terveys voimavarana, 2 op (TE1).	287
Oppiva liikkuja, 2 op (LI1).	287
Aktiivinen elämä, 2 op (LI2).	287
9.108. Vuorovaikutusosaaminen 1 (VUO1).	287
Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3).	287
Vuorovaikutus 1, 1 op (S23).	287

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2).	287
Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12).	288
Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2).	288
Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1).	288
Vuorovaikutus 2, 1 op (S27).	288
Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7).	288
9.109. Monitieteinen ja luova osaaminen 1 (MON1).	288
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1).	288
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21).	288
Geometria, 2 op (MAA3).	289
Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4).	289
Geometria, 2 op (MAB3).	289
Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1).	289
Fysiikka luonnontieteinä, 1 op (FY1).	289
Kemia ja minä, 1 op (KE1).	289
Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1).	289
Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1).	289
9.110. Monitieteinen ja luova osaaminen 2 (MON2).	289
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5).	290
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5).	290
Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5).	290
Derivaatta, 3 op (MAA6).	290
Integraalilaskenta, 2 op (MAA7).	290
Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4).	290
Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2).	290
Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22).	290
Kirjoittaminen 1, 1 op (S26).	290
Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2).	290
Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6).	290
9.111. Yhteiskunnallinen osaaminen 1 (YHT1).	291
Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1).	291
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1).	291
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1).	291
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UJ1).	291
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1).	291

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1).	292
9.112. Yhteiskunnallinen osaaminen 2a (YHT2a).	292
Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5).	292
Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25).	292
Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4).	292
Ympäristömme, 2 op (RUB14).	292
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4).	292
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3).	292
Taloustieto, 2 op (YH2).	293
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3).	293
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2).	293
9.113. Yhteiskunnallinen osaaminen 2b (YHT2b).	293
Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6).	293
Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB15).	293
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6).	293
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8).	293
Talousmatematiikka, 1 op (MAA9).	293
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5).	294
Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6).	294
Talousmatematiikka, 1 op (MAB7).	294
Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2).	294
9.114. Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2 (EET1-2).	294
Ekologian perusteet, 1 op (BI2).	294
Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3).	294
Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2).	294
Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2).	295
Etiikka, 2 op (FI2).	295
Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1).	295
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2).	295
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2).	295
9.115. Integraatio-opintojaksot.	295
Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1).	295
Ekologian perusteet, 1 op (BI2).	296
Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3).	297
Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4).	298
Ihmisen biologia, 2 op (BI5).	299
Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6).	300

Biologian laborointi, 2 op (BI7).	301
Abivalmennus, 2 op (Blabi).	302
Perusopinnot - heittäydy, uskalla, elä!, 2 op (DT1).	302
Valo- ja äänitekniikka, 2 op (DT10).	303
Rooli- ja kohtausharjoittelu, 2 op (DT2).	304
Improvisaatio ja näyttelijäntyön perusteet, 2 op (DT3).	304
Produktio I - III, 6 op (DT4).	305
Pienoisnäytelmä, 2 op (DT7).	306
Näyttelijäntyö ja ohjaajantyön perusteet, 2 op (DT8).	306
Draaman ja teatterin soveltavat opinnot, 2 op (DT9).	307
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (EAA7).	307
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (EAA8).	308
Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31).	309
Perustaso 3, 2 op (EAB36).	310
Perustaso 4, 2 op (EAB37).	310
Perustaso 5, 2 op (EAB38).	311
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1).	312
English for life, 2 op (ENA10).	312
Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2).	313
Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3).	314
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4).	315
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5).	315
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6).	316
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7).	317
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8).	317
Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi).	318
ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1).	319
ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2).	319
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1).	320
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2).	321
Kulttuurit, 2 op (ET3).	322
Katsomukset, 2 op (ET4).	323
Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ET5).	324
Tulevaisuus, 2 op (ET6).	325
Abivalmennus, 2 op (ETabi).	326
Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1).	326
Etiikka, 2 op (FI2).	327
Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3).	328

Totuus, 2 op (FI4).	329
Abivalmennus, 2 op (FIabi).	330
Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1).	330
Tietoa mittaamalla, 2 op (FY14).	331
Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2).	332
Energia ja lämpö, 2 op (FY3).	332
Voima ja liike, 2 op (FY4).	333
Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5).	334
Sähkö, 2 op (FY6).	335
Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7).	336
Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8).	337
Abivalmennus I, 2 op (FYabil).	338
Abivalmennus II, 2 op (FYabill).	338
Maailma muutoksessa, 2 op (GE1).	339
Sininen planeetta, 2 op (GE2).	340
Yhteinen maailma, 2 op (GE3).	341
Kartat ja paikkatieto, 2 op (GE5).	342
Kehitysmaantiede, 2 op (GE6).	343
Abivalmennus, 2 op (GEabi).	343
Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1).	344
Muinaisen Egyptin kulttuurihistoria, 2 op (HI10).	345
Keskiajan kulttuurihistoria, 2 op (HI11).	345
Kalevala, 2 op (HI12).	346
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2).	346
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3).	347
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4).	348
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5).	349
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6).	351
Antiikin kulttuurihistoria, 2 op (HI7).	352
Abivalmennus, 2 op (HIabi).	352
Perustason alkeet 1, 2 op (IAB31).	353
Perustason alkeet 2, 2 op (IAB32).	354
Perustason alkeet 3, 2 op (IAB33).	354
Perustason alkeet 1, 2 op (JP31).	355
Perustason alkeet 3, 2 op (JP33).	355
Perustason alkeet 2, 2 op (JPB32).	356
Kemia ja minä, 1 op (KE1).	357
Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2).	357

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3).	358
Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4).	359
Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5).	360
Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6).	361
Kemiaa laajemmin, 2 op (KE7).	362
Abivalmennus, 2 op (KEabi).	363
Perustason alkeet 1, 2 op (KI31).	363
Perustason alkeet 2, 2 op (KI32).	364
Johdatus ohjelmointiin, 2 op (KKY21).	365
Tekoäly, 2 op (KKY22).	365
Tietokantojen perusteet, 2 op (KKY23).	366
Ohjelmoinnin jatkokurssi, 3 op (KKY24).	366
Tietokoneen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY25).	367
Tietoliikenteen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY26).	368
Metsäkurssi, 2 op (KKY6).	368
Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1).	369
Valokuvaus, 2 op (KU10).	370
Elokuva, 2 op (KU11).	370
Kuvataiteen projekti, 2 op (KU12).	371
Lavastuksen ja puvustuksen työpaja, 2 op (KU13).	371
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2).	372
Osallisena mediassa, 2 op (KU3).	373
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4).	374
Taidetta kierrättäen, 2 op (KU5).	376
Avoin ateljee, 2 op (KU6).	376
Piirustus 1 - 2, 2 op (KU7).	377
Maalaus 1 - 2, 2 op (KU8).	377
Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU9).	378
Perustason alkeet 1, 2 op (LAB31).	378
Perustason alkeet 2, 2 op (LAB32).	379
Oppiva liikkuja, 2 op (LI1).	380
Aktiivinen elämä, 2 op (LI2).	380
Jalkapallo, 2 op (LI22).	381
Jääkiekko, 2 op (LI23).	382
Salibandy, 2 op (LI24).	382
Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25).	382
Yksilölajit, 2 op (LI27).	383
Tanssi, 1 op (LI28).	383

Joukkuelajit, 2 op (LI29).	384
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3).	384
Kuntosalistartti, 1 op (LI36).	385
Uinti, 1 op (LI39).	385
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4).	386
Kuntosaliharjoittelun jatkokurssi, 1 op (LI40).	387
Harrasteliikunta, 2 op (LI41).	387
Palloilu 1, 2 op (LI42).	388
Palloilu 2, 2 op (LI43).	388
3D geometria, 2 op (MAA10).	389
Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11).	389
Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12).	390
Lukujonot ja sarjat, 2 op (MAA13).	391
Matematiikkaa ohjelmoimalla, 2 op (MAA14).	392
Ohjelmistot, 2 op (MAA15).	392
Differentiaaliyhtälöt, 2 op (MAA16).	393
Funktiot ja yhtälöt, 3 op (MAA2).	393
Geometria, 2 op (MAA3).	394
Analyyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4).	395
Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5).	395
Derivaatta, 3 op (MAA6).	396
Integraalilaskenta, 2 op (MAA7).	397
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8).	398
Talousmatematiikka, 1 op (MAA9).	399
Abivalmennus I, 2 op (MAAabil).	400
Abivalmennus II, 2 op (MAAabii).	400
Ohjelmistot, 2 op (MAB16).	400
Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2).	401
Geometria, 2 op (MAB3).	402
Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4).	403
Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5).	403
Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6).	404
Talousmatematiikka, 1 op (MAB7).	405
Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8).	406
Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9).	406
Abivalmennus, 2 op (MABabi).	407
Matematiikan paja, 2 op (MABp).	408
Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1).	409

Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1).	409
Musiikkia abeille, 2 op (MU10).	410
Musiikin esiintymiset, 2 op (MU11).	411
Juhlaorkesteri, 2 op (MU12).	411
Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2).	412
Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3).	412
Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4).	413
Kuoro ja bändi I - III, 10 op (MU7).	415
Säestyksen alkeet, 2 op (MU8).	415
Yhtymusisointi, 2 op (MU9).	416
Minä opiskelijana, 2 op (OP1).	416
Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2).	417
Lukiolainen työelämässä, 2 op (OP6).	418
Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1).	419
Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2).	420
Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3).	422
Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4).	424
Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5).	425
Sosiaali- ja mediapsykologia, 2 op (PS6).	426
Psykologia työelämässä, 2 op (PS8).	426
Abivalmennus, 2 op (PSabi).	427
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RAA7).	427
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RAA8).	428
Abivalmennus, 2 op (RAAabi).	429
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21).	430
Perustaso 1, 2 op (RAB22).	431
Perustaso 2, 2 op (RAB23).	431
Perustaso 3, 2 op (RAB24).	432
Perustaso 5, 2 op (RAB26).	433
Perustason jatko 2, 2 op (RAB28).	434
Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31).	434
Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32).	435
Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33).	436
Perustaso 1, 6 op (RAB34).	436
Perustaso 2, 2 op (RAB35).	437
Perustaso 3, 2 op (RAB36).	438
Perustaso 4, 2 op (RAB37).	439
Perustaso 5, 2 op (RAB38).	439

B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi).	440
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1).	441
Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2).	441
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3).	442
Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4).	443
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5).	443
Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6).	444
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7).	445
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8).	446
Abivalmennus, 2 op (RUAabi).	447
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAk).	447
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op, 1 op (RUB11).	448
Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12).	449
Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13).	449
Ympäristömme, 2 op (RUB14).	450
Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB15).	451
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16).	451
Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17).	452
Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31).	453
Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32).	454
Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33).	455
Perustaso 1, 2 op (RUB34).	455
Perustaso 2, 2 op (RUB35).	456
Perustaso 4, 2 op (RUB37).	456
Perustaso 5, 2 op (RUB38).	457
Abivalmennus, 2 op (RUBabi).	458
Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk).	458
Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp).	459
Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt).	459
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21).	460
Kirjoittaminen 2, 2 op (S210).	461
Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211).	463
Kielenhuolto (S2), 2 op (S216).	463
Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22).	464
Vuorovaikutus 1, 1 op (S23).	465
Kirjallisuus 1, 2 op (S24).	465
Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25).	466
Kirjoittaminen 1, 1 op (S26).	467

Vuorovaikutus 2, 1 op (S27).	468
Kirjallisuus 2, 2 op (S28).	468
Vuorovaikutus 3, 2 op (S29).	469
S2-paja, 2 op (S2p).	470
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (SAA7).	471
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (SAA8).	471
Abivalmennus, 2 op (SAAabi).	472
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21).	473
Perustaso 1, 2 op (SAB22).	474
Perustaso 2, 2 op (SAB23).	475
Perustaso 3, 2 op (SAB24).	476
Perustaso 4, 2 op (SAB25).	477
Perustaso 5, 2 op (SAB26).	478
Perustason jatko 1, 2 op (SAB27).	479
Perustason jatko 2, 2 op (SAB28).	480
Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31).	481
Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32).	482
Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33).	482
Perustaso 1, 2 op (SAB34).	483
Perustaso 2, 2 op (SAB35).	484
Perustaso 3, 2 op (SAB36).	484
Perustaso 4, 2 op (SAB37).	485
Perustaso 5, 2 op (SAB38).	486
B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi).	486
Terveys voimavarana, 2 op (TE1).	487
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2).	488
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3).	489
Abivalmennus, 2 op (TEabi).	490
Office-ohjelmien perusteet, 2 op (TVT2).	491
Digitaalinen kuvankäsittely, 2 op (TVT3).	492
Tietokoneen toiminnan ja tietoliikenteen perusteet I, 2 op (TVT4).	493
Verkkosivut, 2 op (TVT5).	493
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1).	494
Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2).	495
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3).	496
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4).	496
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5).	498

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6).	499
Abivalmennus, 2 op (UEabi).	499
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1).	500
Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2).	501
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3).	502
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4).	503
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5).	504
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UJ1).	505
Maailmanlaajuinen juutalaisuus, 2 op (UJ2).	505
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UJ3).	506
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UJ4).	507
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UJ5).	508
Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys., 2 op (UJ6).	509
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1).	510
Maailmanlaajuinen kristinuskon, 2 op (UK2).	511
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3).	512
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4).	512
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UK5).	514
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6).	514
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1).	515
Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2).	516
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3).	517
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4).	518
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UO5).	519
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UO6).	520
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VEA7).	521
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VEA8).	521
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB21).	523
Perustaso 1, 2 op (VEB22).	523
Perustaso 2, 2 op (VEB23).	524
Perustaso 3, 2 op (VEB24).	524
Perustaso 4, 2 op (VEB25).	525
Perustaso 5, 2 op (VEB26).	526
Perustason jatko 1, 2 op (VEB27).	526

Perustason jatko 2, 2 op (VEB28).	527
Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31).	528
Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32).	528
Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33).	529
Perustaso 1, 2 op (VEB34).	530
Perustaso 2, 2 op (VEB35).	530
Perustaso 4, 2 op (VEB37).	531
Perustaso 5, 2 op (VEB38).	532
B2/B3-Venäjän abivalmennus, 2 op (VEBabi).	532
Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1).	533
Taloustieto, 2 op (YH2).	534
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3).	535
Lakitieto, 2 op (YH4).	536
Taloustiedon jatko-opinnot, 2 op (YH7).	537
Abivalmennus, 2 op (YHabi).	538
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1).	538
Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10).	539
Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11).	540
Lukupiiri, 2 op (ÄI13).	541
Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄI14).	541
Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI15).	542
Kielenhuolto, 2 op (ÄI16).	542
Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2).	543
Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3).	543
Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4).	544
Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5).	545
Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6).	546
Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7).	546
Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8).	547
Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9).	548
Äidinkielen paja, 2 op (ÄIp).	550

10. Liitteet. 551

10.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.	551
10.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.	551
10.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	558
10.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	558

10.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	564
10.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	564
10.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	570
10.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	570

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

Martinlaakson lukion opetussuunnitelma on laadittu opettajien, opiskelijoiden ja hallinnon yhteistyössä. Opetussuunnitelma on muuttuva asiakirja, jota päivitetään tarvittaessa kerran lukuvuodessa.

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämisluvan liittyi erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä

osin lisäksi hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Martinlaakson lukion opetussuunnitelma on laadittu lukiolain (714/2018), valtioneuvoston asetuksen lukiokoulutuksesta (810/2018) sekä Opetushallituksen määräyksen lukion opetussuunnitelman perusteista mukaisesti.

Tässä opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyön käytännön järjestämisestä. Tämän opetussuunnitelman lisäksi lukion opiskelijat laativat opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto ja urasuunnitelman.

Tämä opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden ja lukion sidosryhmien kanssa. Huoltajat ovat käsitelleet opetussuunnitelman sisältöjä kodin ja koulun yhteistyötiloissa. Opetussuunnitelmaa laadittaessa on pyritty sellaisiin ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria ja tukevat opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta sekä tukevat monipuolista vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 377/2022]).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Martinlaakson lukion opetussuunnitelma koostuu yleisestä osasta sekä oppiaineita, opintojaksoja ja moduuleja kuvaavasta osasta. Opetussuunnitelmassa on esitelty lukio-opiskeluun liittyvät yleiset linjaukset ja käytännöt sekä opiskelujen rakenne.

Martinlaakson lukion opinto-oppaassa (Martsarin opinto-opas) ja jokaisen lukuvuoden syyslukukaudella ilmestyvässä lukuvuosisuunnitelmassa määritellään tarkemmin opetussuunnitelman käytännön toteutuksesta.

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

Martinlaakson lukion lukiokoulutuksen tehtävä noudattaa Vantaan kaupungin määrittelemää lukiokoulutuksen tehtävää. Martinlaakson lukion arvoperustan paikallinen tarkennus on määritelty kohdassa 2.2.

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksessa otetaan huomioon alle 18-vuotiaita opiskelijoita koskien lapsen edun ensisijaisuus opetusta ja koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä (lukiolaki 714/2018, 2 § 2 mom, muutettu lailla 165/2022). Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot tarjoavat laadukasta lukiokoulutusta, joka antaa opiskelijoille laaja-alaisen yleissivistyksen ja hyvät elämänhallintataidot. Lukioyhteisö tukee opiskelijan kasvua ja kehittymistä tasapainoiseksi, vastuuntuntoiseksi ja sivistyneeksi kansalaiseksi, jolla on kyky toimia muuttuvassa yhteiskunnassa ja valmius jatkuvaan oppimiseen. Vantaan lukioista valmistuvilla on hyvät valmiudet jatkaa opintoja ja toteuttaa tavoitteitaan omassa elämässään sekä tulevaisuuden työtehtävissä.

Vantaan lukiot ovat vetovoimaisia, kansainvälisiä, monikulttuurisia, innovatiivisia ja toimintaansa jatkuvasti kehittäviä oppilaitoksia. Opiskelu järjestetään nykyaikaisissa ja turvallisissa oppimisympäristöissä. Vantaan lukioissa opiskelijat osallistuvat aktiivisesti lukion toiminnan kehittämiseen. Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen on koko yhteisön asia. Lukioiden innostavassa ja kannustavassa toimintakulttuurissa opiskelijalla on mahdollisuus löytää omat kiinnostuksen kohteensa ja vahvuutensa.

Martinlaakson lukion toiminta-ajatus: Martinlaakson lukio on tuloksellinen ja tavoitteisiinsa sitoutunut yleissivistävä lukio, jossa opiskelija saa valmiuksia elämässä selviytymiseen ja oman

persoonallisuutensa kasvuun. Arvostamme laajaa yleissivistystä, joka käsittää ihmiselämän, yhteiskunnan ja luonnon monipuolisen ymmärtämisen.

Lukiossamme pyritään kokonaisvaltaiseen oppimiseen. Lukion yleislinja, LUMA-linja ja draamalinja sekä monipuolinen kurssitarjonta, vaihtelevat opetusmenetelmät ja oppimisympäristöt mahdollistavat laaja-alaisen oppimisen. Ohjaamme opiskelijaa hankkimaan elämässä ja muuttuvassa yhteiskunnassa tarvittavia tietoja, taitoja ja opiskeluvalmiuksia, joiden avulla hän saavuttaa tavoitteensa myös valtakunnallisessa ylioppilastutkinnossa ja saa riittävät valmiudet lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin. Opiskelu on käytännönläheistä ja yhteistyö ulottuu koulun ja oman maan rajojen ulkopuolelle, työelämään ja jatko-opintoihin.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiokoulutuksen arvot perustuvat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuihin arvoihin sekä Vantaan kaupungin arvoihin. Nämä näkyvät lukiokoulutuksessa muun muassa seuraaviin tavoin:

Avoimuus

- *avarakatseisuutena ja vaihtoehtoisten toimintatapojen etsimisenä*
- *arvioinnin läpinäkyvyytenä*
- *osallistavana toimintakulttuurina ja viestinnän avoimuutena*
- *lukioiden välisenä yhteistyönä ja onnistumisten jakamisena*

Rohkeus

- *ajatusten ja ideoiden esittämisenä*
- *uskalluksena kehittyä omaksi itsekseen*
- *uuden kokeilemisena ja parhaiden käytäntöjen säilyttämisenä*
- *epäonnistumisten sallimisena ja erehdyksistä oppimisena*
- *uusien kontaktien luomisena*

Vastuullisuus

- *ihmisoikeuksien kunnioittamisena*
- *ekologisena vastuuna*
- *kestävään elämäntapaan tarvittavien tietojen ja taitojen kehittämisenä sekä soveltamisena*
- *vastuunkantamisena itsestä ja yhteisöstä*
- *keskinäisenä välittämisenä ja huolenpitona sekä varhaisena puuttumisena*
- *yhdenvertaisuutena sekä tasa-arvoisena ja oikeudenmukaisena kohteluna*

Yhteisöllisyys

- *hyvän yhteishengen rakentamisena*
- *oikeudenmukaisena toimintana*
- *moninaisuuden ymmärtämisenä ja kunnioittamisena*
- *kansainvälisten ja monikulttuuristen yhteyksien luomisena*

Martinlaakson lukiossa kokeillaan rohkeasti uudenlaisia toimintatapoja opiskelijalähtöisyyttä korostaen. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen kehittäminen on kaiken opetustoiminnan lähtökohta. Kannustamme opiskelijoita osallistumaan myös oppituntien tai koulun ulkopuolella tapahtuvaan yhteisölliseen toimintaan.

3. Opetuksen toteuttaminen

Martinlaakson lukion lukiokoulutuksen opetuksen toteuttamisen yleiset linjaukset on kuvattu yleisesti kohdassa 3.1. ja tarkemmin "Oppiaineet"-osion alla tässä opetussuunnitelmassa.

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Martinlaakson lukiossa opiskelu rytmittyy monipuolisten oppimistilanteiden ja -menetelmien ansiosta luontevasti. Oppimisympäristö pyritään luomaan opiskelijoiden hyvinvointia tukevaksi. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan opintojakson tavoitteille tarkoituksenmukaisesti sekä kannustetaan jakamaan osaamistaan.

Oppiaineen opintojen suorittamisjärjestys on määritelty kunkin oppiaineen kohdalla ("oppiaineet"-otsikon alla).

Opinnot on jaettu opintojaksoihin seuraavasti:

Pakolliset moduulit muodostavat laajempia opintojaksoja, joita ovat:

Lukio-opintoihin orientoivat opinnot (ORI)

Globaali- ja kulttuuriosaaminen 1 ja 2 (GLO1, GLO2)

Hyvinvointiosaaminen (HYV)

Vuorovaikutusosaaminen 1 (VUO1)

Monitieteinen ja luova osaaminen 1 ja 2 (MON1, MON2)

Yhteiskunnallinen osaaminen 1, 2a ja 2b (YHT1, YHT2a, YHT2b)

Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1 ja 2 (EET1, EET2)

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot muodostavat omat opintojaksonsa oppiainekohtaisesti. Näistä opintojaksoista opiskelija voi valita kahden tai useamman opintopisteen kokonaisuuden. Nämä opintojaksot kuvataan tarkemmin "Oppiaineet"-kappaleessa tässä opetussuunnitelmassa.

Valinnaiset koulukohtaiset opinnot on jaettu laajempiin opintojaksoihin oppiainekohtaisesti. Näistä opintojaksoista opiskelija voi valita kahden tai useamman opintopisteen kokonaisuuden. Nämä opintojaksot kuvataan tarkemmin "Oppiaineet"-kappaleessa tässä opetussuunnitelmassa. Valinnaisia koulukohtaisia opintoja ovat sekä puhtaasti yhden oppiaineen muodostamat opintojaksot että useamman oppiaineen yhteistyössä toteuttamat opintojaksot, kuten temaattiset opinnot (TO), luma-opinnot (LUMA), draaman ja teatterin opinnot (DT), kulttuurin ja taiteen opinnot (KULT), kansainvälisyysopinnot (KV), opinnot kaupallisesta alasta kiinnostuneille (BUS), tieto- ja viestintätekniikka (TVT) sekä korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot (KKY).

3.2. Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

Martinlaakson lukiossa noudatetaan Vantaan oppimiskäsitystä.

3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskeluympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävästi kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten,

kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisulla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaiseen opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Vantaan lukio koulutus

Vantaan lukiot ovat opiskeluympäristöjä, joissa vuorovaikutus, yhteisöllisyys sekä itsenäinen työskentely tukevat toisiaan. Fyysisiä ja digitaalisia opiskelijaympäristöjä kehitetään opiskelijalähtöisesti. Oppimisympäristöratkaisuihin tuetaan yksilö- sekä ryhmätyöskentelyn mahdollisuuksia ja opiskelijoiden aktiivista toimintaa sekä osallisuutta. Oppimisympäristöjä kehitetään kestävästä kehityksestä neljän periaatteen mukaisesti. Vantaan lukiot hyödyntävät lähialueiden tarjoamat mahdollisuudet opiskeluympäristöjen rikastuttajana. Näitä ovat muun muassa kirjasto-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, luonto- ja muu lähiympäristö, yritysyhteistyö sekä Vantaan lukioverkosto. Myös yhteistyö muiden tiede- ja taidelaitosten, kansalaisyhteiskunnan, työelämän sekä muiden tahojen kanssa tukee opiskeluympäristön laajentumista. Tieto- ja viestintäteknologiset ratkaisut ohjaavat eri oppiaineissa opittujen tietojen ja taitojen yhdistämiseen.

Lukio-opiskelussa korostuu tulevaisuuden taitojen oppiminen, kuten oppimaan oppimisen taidot, kriittinen ajattelu ja luovuus. Opiskelijat saavat ohjausta oman opiskelun suunnitteluun sekä oman toiminnan ja työskentelytaitojen itsearviointiin. Lukio-opintojen edetessä opiskelijat vahvistavat näitä taitoja.

Vantaan lukioissa opiskelija voi ohjatusti valita erilaisia opintojen suoritustapoja. Tällä tuetaan myös opiskelijan jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Mikäli opintojakson voi suorittaa itsenäisesti, opettaja ja opiskelija laativat suunnitelman opintojakson suoritustavasta, ohjauksesta sekä edistymisen seurannasta. Opinto-ohjaajan kanssa opiskelija voi sopia opintojakson suorittamisesta etälukiossa.

Martinlaakson lukion opiskeluympäristöt ja menetelmät noudattavat Vantaan linjauksia.

3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestäväää tulevaisuutta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiiriin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen,

niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Vantaan lukiokoulutus

Oppiva yhteisö

Lukioiden toimintakulttuurit vahvistavat edellytyksiä toimia oppivana yhteisönä. Yhteisön jäseninä ovat opiskelijat, opettajat, opiskeluhuollon työntekijät sekä rehtori ja muu henkilökunta. Lukion toiminta on opiskelijalähtöistä ja henkilöstön lisäksi opiskelijat osallistuvat oppilaitoksen kehittämiseen ja toimintaan.

Vantaan lukioissa toimitaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteisön kanssa. Fyysisiä ja digitaalisia oppimisympäristöjä käytetään monipuolisesti. Lukiot ylläpitävät ja kehittävät alumnitoimintaa.

Vantaan lukioissa toimitaan toisen asteen koulutuksen yhteisen digivision mukaisesti ja sitä edistäen.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Vantaan lukiot edistävät aktiiviseksi kansalaiseksi oppimista kannustamalla opiskelijoita osallistumaan vaikuttamiseen lukion sisällä, kuten myös lähialueen sekä valtakunnan tason vaikuttamiseen. Opiskelijakunnat toimivat aktiivisesti oppilaitoksessa, kaupungin tasolla ja valtakunnan tasolla. Ryhmänohjaus ja tutortoiminta tukevat opiskelijoiden ryhmäytymistä, lukiolaistaitojen kehittymistä ja itseohjautuvuutta. Ryhmänohjaajien toimintaa kehitetään aktiivisesti yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen on Vantaan lukioiden toimintakulttuurin keskiössä. Avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus ovat toimintaperiaatteita, jotka näkyvät kaikessa toiminnassa ja vuorovaikutuksessa oppilaitoksissa. Lukioiden tapahtumilla lisätään sekä henkistä että fyysistä hyvinvointia ja vahvistetaan yhteisöllisyyttä. Opiskelijaa ohjataan opintojen pitkäjänteiseen suunnitteluun, jossa huomioidaan riittävä palautuminen. Liikunnallinen toimintakulttuuri on osa koulun arkea.

Lukiot laativat lukuvuosittain Vantaan lukioiden yhteisen opiskeluhuollon suunnitelman linjausten mukaan oppilaitoskohtaiset opiskeluhuollon toimintasuunnitelmat. Opiskelijat osallistuvat suunnitelman laatimiseen ja sen arviointiin.

Lukioissa toimitaan kestävän kehityksen neljän periaatteen mukaisesti. Vantaalla laaditaan valtuustokausittain ympäristöohjelma, joka ohjaa lukioiden ympäristövastuutoimintaa. Jokainen lukio kirjaa ympäristöohjelman pohjalta opetus- ja lukuvuosisuunnitelmaansa toimenpiteet, joita he toteuttavat arjen opetuksessaan ja toimintakulttuurissaan.

Opiskelijat otetaan mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan lukion ympäristövastuutoimintaa. Ympäristökasvatuksessa tehdään yhteistyötä Vantaan kaupungin, yhdistysten, yritysten ja eri oppilaitosten kanssa. Esimerkiksi ruokailua kehitetään yhteistyössä lukioiden hankintapalveluiden ja ateriapalvelutuottajien kanssa ympäristövastuun, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Vantaan lukioissa on laadittu tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti yhdessä opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa. Opiskelijat, opettajat ja opiskeluhuollon työntekijät luovat yhdessä toimintakulttuuria, jolla edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Epäasialliseen käyttäytymiseen puututaan välittömästi ja tarkoituksenmukaisesti. Erityisesti huomiota kiinnitetään moniperusteiseen syrjintään, eli tilanteisiin, joissa useampi eri asia vaikuttaa samanaikaisesti syrjivästi. Oppimisympäristöt muodostetaan niin, että ne tukevat tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneisiin käytänteihin opiskelijoiden opintovalintojen yhteydessä ja opiskelijan jatko-opintojen suunnittelussa.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Vantaa on monikulttuurinen ja -kielinen kaupunki, jossa eri kielet ja kulttuurit kohtaavat luontevasti. Opetusjärjestelyissä ja opintojen ohjauksessa huomioidaan opiskelijoiden yksilölliset taustat ja lähtökohdat. Lukioissa panostetaan kielitietoisuuteen. Vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille tarjotaan suomi toisena kielenä -opetusta ja mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen opetusta. Lukiot kehittävät toimintaansa niin, että se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia tutustua eri kieliin ja kulttuureihin osana lukion arkea sekä yhteistyöprojekteissa. Oppimateriaalien valintaan kiinnitetään huomiota siten, että ne tukevat kulttuurien moninaisuutta ja kielitietoisuutta.

Martinlaakson lukiossa arvostetaan monipuolisuutta, myönteistä suhtautumista opiskeluun ja pyrkimystä saavuttaa asetettuja tavoitteita. Martinlaakson lukio on monipuolinen, myönteinen ja menestyvä.

Martinlaakson lukiossa toimii lukion yleislinja, luonnontieteen ja matematiikan (luma) valtakunnallisen erityistehtävän linja sekä draamalinja (Opetushallituksen myöntämä erityinen painotusalue). Lukion yleislinjalla on tarjolla monipuolisesti vieraita kieliä, reaaliaineita ja taito- ja taideaineita sekä oppiaineiden yhteistyömoduuleja ja projekteja. Opiskelija voi myös valita kaupallisten aineiden ja korkeakoulujen opintoja lukioaikanaan. Luma-linjalla valtakunnallisesti tarjottavien pakollisten ja syventävien opintojen lisäksi opiskelija valitsee luonnontieteen ja matematiikan valtakunnallisen erityistehtävän mukaisia erikoisopintoja. Draamalinja tarjoaa opiskelijoille räätälöityjä draaman ja teatterin opintoja, esityksiä, tapahtumia ja retkiä sekä yhteistyöprojekteja korkeakoulujen ja pääkaupunkiseudun teattereiden kanssa. Draamalinjan opiskelijat voivat myös opiskella esitystekniikkaa. Opiskelijat voivat osallistua kaikkiin Martinlaakson lukiossa tarjolla oleviin opintoihin mielenkiintonsa mukaan. Lukion draamalinjan toimintaa kehitetään yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisesta ja tukemisesta.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan

koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioiden lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan kodin ja oppilaitoksen yhteistyömuodot ja huoltajien osallisuuden tavat. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön tavoitteena on monipuolistaa lukion toimintakulttuuria. Yhteistyön perustana on helppo lähestyttävyyys ja matalan kynnyksen yhteydenpito erilaisista opintoihin liittyvistä asioista. Tavoitteena on positiivinen vuorovaikutus kodin ja oppilaitoksen välillä oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä suunniteltaessa otetaan huomioon erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat ja huolehditaan tiedon ja yhteistyömuotojen saavutettavuudesta. Yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi huoltajien illat, yhteiset juhlat, yhteistyöpäivät ja vanhempainyhdistystoiminta. Lukion toimintaa tuodaan esille myös erilaisten virtuaalisten ratkaisujen avulla. Huoltajien ammatillista osaamista tuodaan sopivissa tilanteissa osaksi oppilaitoksen toimintaa.

Opiskelijoiden ja huoltajien mielipiteitä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta selvitetään säännöllisesti. Kyselyiden tuloksista tiedotetaan myös huoltajia ja annetaan heille mahdollisuus osallistua toiminnan kehittämiseen.

Lukiot huolehtivat siitä, että huoltajat saavat perustiedot lukio-opinnoista, opiskeluhollost, ohjauksesta ja eri tukimuodoista. Oppilaitosyhteisöllä ja huoltajilla on yhteinen vastuu opiskelijan opintojen seuraamisesta. Vantaan lukioiden yhteisessä opiskeluhollostuunnitelmassa kuvataan yksityiskohtaisemmin yhteistyötä, jota huoltajien kanssa tekevät aineenopettajat, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja opiskeluhollostön työntekijät. Ryhmänohjaajalla on päävastuu opetukseen liittyvästä yhteydenpidosta huoltajiin esimerkiksi Wilman kautta. Tavoitteena on yhteistyön jatkuminen koko lukio-opintojen ajan.

Martinlaakson lukiossa yhteistyötä tehdään kotien kanssa tiiviisti. Huoltajat osallistuvat koulun toiminnan suunnitteluun ja arviointiin yhdessä lukion toimijoiden kanssa vanhempainyhdistys Sumpiksessa, kodin ja koulun yhteistyöilloissa, vanhempainilloissa ja erilaisissa yhteisissä tapahtumissa. Yhteydenpito kodin ja koulun välillä on avointa ja mutkatonta. Vanhempia kannustetaan pitämään yhteyttä kouluun matalalla kynnyksellä.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakouluyhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakkoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opintoihin ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että

opiskelijat jakavat ja refleктоivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävä kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vantaan lukiokoulutus

Korkeakouluyhteistyö

Vantaan lukiot kehittävät aktiivisesti yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Lukiolaisia ohjataan tutustumaan rohkeasti, ennakkoluulottomasti ja monipuolisesti eri jatkokoulutus- ja uramahdollisuuksiin omaa tulevaisuuttaan suunnitellessaan.

Lukiot järjestävät opiskelijoilleen tutustumismahdollisuuksia korkeakouluopintoihin esim. ala- ja alumniesittelyjen, oppilaitos- ja kampusvierailujen sekä muiden yhteistyötahtumien avulla. Yhteistyössä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan virtuaalitekniologiaa.

Lukiolaisilla on lisäksi mahdollisuus suorittaa tiettyjä yliopisto- ja ammattikorkeakoulukursseja jo lukioaikana ja hyväksilukea suoritettut kurssit osaksi lukio-opintoja. Myös kesäyliopistojen opintotarjontaa on mahdollista hyödyntää. Kurkistuskurssit antavat opiskelijalle uusia näkökulmia jatko-opintosuunnitelmansa laadintaan ja voivat tukea myös ylioppilaskirjoituksiin valmistautumisessa.

Korkeakouluyhteistyöhön osallistuvat sekä lukion opinto-ohjaajat että aineenopettajat. Eri oppiaineiden opintojaksoilla tutustutaan kunkin oppiaineen jatkokoulutus- ja uramahdollisuuksiin. Aineenopetusta on myös mahdollista järjestää yhteistyössä korkeakoulujen kanssa.

Korkeakouluyhteistyöstä tiedotetaan opiskelijoille monipuolisesti eri tiedotuskanavia hyödyntäen.

Vantaan lukioden korkeakouluyhteistyössä korostuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Työelämävalmiudet

Työelämäyhteistyö luo edellytykset sille, että opiskelija voi tarkastella omia vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja osaamistaan. Opiskelijaa rohkaistaan aktiivisuuteen, oma-aloitteisuuteen ja ennakkoluulottomuuteen tulevaisuuden työelämän suhteen.

Oppiaineiden työelämäyhteyttä syvennetään esimerkiksi kehittämällä eri oppiaineiden opintojaksojen työelämäyhteistyötä. Opiskelijan työelämävalmiuksia kehitetään esimerkiksi vierailuiden, alumnitoiminnan ja projektien kautta. Opiskelijoille pyritään järjestämään mahdollisuuksia oppia tulevaisuuden työelämästä ja kestäväen tulevaisuuden toimintatavoista myös osallistumalla erilaisiin projekteihin, joissa he pääsevät itse tekemään asioita. Projektimainen tapa tehdä yhteistyötä yritysten ja muiden työelämän toimijoiden kanssa mahdollistaa itse tekemällä oppimisen.

Tavoitteet työelämävalmiuksien osalta kirjataan lukiokohtaiseen opetus- ja lukuvuosisuunnitelmaan.

Kansainvälinen osaaminen

Vantaan lukiot ovat aktiivisia kansainvälisiä toimijoita, ottavat osaa kansainvälisiin projekteihin ja kuuluvat moniin kansainvälisiin verkostoihin. Jokaisella lukiolla on kansainvälisyysuunnitelma, jonka lukiot päivittävät lukuvuosittain.

Oppiaineiden välistä yhteistyötä opiskelijoiden kansainvälisyysosaamisen kartuttamiseksi tehdään lukiokohtaisesti esimerkiksi yhteisten opintojaksojen muodossa. Globaalikansalaisuuteen kasvattamisessa hyödynnetään mm. järjestöjen asiantuntemusta ja yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Valinnaiskielten opiskelua puolestaan tuetaan mm. lukioden välisellä yhteistyöllä.

Kukin lukio hyödyntää kansainvälisessä yhteistyössä ulkomaista kumppaniverkostoaan kuten ystävyyskouluja. Myös kotikansainvälistymistä lisätään mm. virtuaalitekniologian avulla ja hyödyntämällä kotimaassa toimivien kansainvälisten tahojen kuten instituutioiden, yksityishenkilöiden ja järjestöjen osaamista.

Vantaa on kaupunkina monikulttuurinen ja siten kansainvälisyys on osa opiskelijoiden arkea. Kaupungin maantieteellinen sijainti tarjoaa oivan kansainvälisen ympäristön vierailukohteineen, työmahdollisuuksineen ja harrastustoimintoineen.

Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan lukioden kansainväliseen toimintaan kulttuurien välisen tuntemuksen ja -kunnioituksen edistämiseksi. Lukioden on mahdollista hyödyntää kansainvälisessä toiminnassaan myös monikulttuuristen opiskelijoidensa osaamista.

Martinlaakson lukiossa yhteistyötä korkeakoulujen kanssa tehdään sekä moduuleihin ja opintojaksoihin liittyvien yhteisten hankkeiden ja vierailujen muodossa että lukioaikana tarjottavien opintokokonaisuuksien avulla. Korkeakoulu- ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot ovat pääsääntöisesti virtuaalisia, itsenäisesti suoritettavia kokonaisuuksia, jotka orientoivat ko. alan yliopisto- ja korkeakouluopintoihin.

Työelämäyhteistyö

Martinlaakson lukiossa järjestetään lukuvuosittain työelämäyhteistyötä opintojaksojen teemoihin liittyen. Yritysvierailut, TET, erilaiset lukion opiskelijoille suunnatut työtehtävät sekä hyvät suhteet paikallisiin yrityksiin takaavat opiskelijoiden oman kiinnostuksen mukaiset monipuoliset ja toimivat työelämävalmiudet. Martinlaakson lukion tavoitteet työelämävalmiuksien osalta kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Kansainvälinen yhteistyö

Martinlaakson lukiolla on ystävyyskouluja mm. Saksassa, Ranskassa, Tansaniassa ja Chilessä. Kansainvälisellä yhteistyöllä on monen kymmenen vuoden perinteet Martsarin lukiossa. Yhteistyötä kuvataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmassa. Myös Martsarin lukion monikulttuuristen opiskelijoiden osaaminen tulee näkyväksi esim. kotikansainvälisyyden ja eri opintojaksojen teemoissa ja toteutuksessa.

Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Martinlaakson lukio tekee monipuolista yhteistyötä muiden Vantaan lukioden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa mm. opintotarjonnan, opintojen suunnittelun ja arvioinnin, yhteisten opettajaresurssien sekä yhteisten tapahtumien osalta. Erityisen tiivistä yhteistyötä tehdään Mercuria kauppaoppilaitoksen kanssa, koska molemmat oppilaitokset toimivat samoissa tiloissa. Lukuvuosittain toteutettavat yhteistyöhankkeet ja -toiminta kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

Martinlaakson lukion opiskelijoiden ohjausta ja tukemista kuvataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmassa ja sen liitteissä.

4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempaan yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
  - opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskelu-aika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille

20

sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (Lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa toimitaan koko koulu ohjaa -periaatteen mukaisesti. Lukion ohjaustoiminta on kokonaisuus, jonka suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat opiskelijat, opinto-ohjaajat, aineenopettajat, ryhmäohjaajat, opiskeluhuollon asiantuntijat, rehtorit sekä huoltajat.

Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet

Ohjaussuhteen rakentaminen aloitetaan opiskelijan opintojen alussa ja sitä ylläpidetään koko lukio-opintojen ajan. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Vantaalaisia opiskelijoita rohkaistaan näkemään oppiminen kokonaisvaltaisena, elinikäisenä ja myös oppilaitoksen ulkopuolella tapahtuvana prosessina. Tavoitteena on, että opiskelija on aktiivinen osallistuja ja toimija yhteisössään sekä itseään koskevilla valinnoilla.

Ohjauksen toteuttamisessa huomioidaan opiskelijan tarpeet lukio-opintojen eri vaiheissa.

Ohjauksen avulla opiskelija kehittää valmiuksia, joita tarvitaan lukio-opinnoissa. Opiskelija oppii

- tuntemaan lukio-opintojen rakenteen ja ainevalintojen merkityksen
- kehittämään oppimaan oppimistaitojaan
- ottamaan vastuuta opintojensa etenemisestä
- kehittämään itsearviointia ja oman oppimisensa reflektointia
- vahvistamaan omaa toimijuuttaan ja vastuullisuuttaan
- tekemään jatko-opintosuunnitelman sekä ura- ja elämänsuunnittelua

Ohjauksen järjestäminen

Ryhmäohjaaja, aineenopettaja ja opinto-ohjaaja seuraavat opiskelijan opintojen edistymistä. Mikäli opiskelijalla on vaikeuksia opintojen etenemisessä, hänelle tarjotaan ohjausta ja tukea. Kaikkien toimijoiden yhteisenä tehtävänä on tukea opiskelijan jatko-opinto- ja työelämävalmiuksien kehittymistä sekä urasuunnittelua.

Ohjauksen toimijat ja työnjako

Opiskelija suunnittelee opintojaan ja tekee jatko-opinto- ja urasuunnittelua ohjauksen eri toimijoiden tuella ja vastaa suunnitelmien päivittämisestä ja toteuttamisesta.

Ryhmäohjaaja on oman ryhmänsä lähiohjaaja ja tukihenkilö, joka pyrkii edistämään ryhmänsä opiskelijoiden opiskelun edellytyksiä ja hyvinvointia. Ryhmäohjaaja seuraa opiskelijan opiskelumenestystä jaksoittain ja on tarvittaessa yhteydessä huoltajiin opiskelijan opintojen etenemisestä.

Aineenopettaja välittää opiskelijoille tietoa opettamansa aineen opiskelun merkityksestä sekä tutustuttaa alan jatkokoulutusmahdollisuuksiin ja työelämään. Aineenopettaja ohjaa opiskelijoita opettamansa aineen opiskelutekniikoissa ja vahvistaa opiskelijoiden oppimaan oppimistaitojen

kehittymistä. Aineenopettajalla on tärkeä rooli opiskelijan opintojen etenemisen tukemisessa ja seurannassa.

Opinto-ohjaaja koordinoi ohjauksen suunnittelua, kehittämistä, toteuttamista ja arviointia. Opinto-ohjaaja tukee opiskelijoita henkilökohtaisessa kasvussa ja kehityksessä sekä ohjaa opiskelijoita lukio-opintojen suunnittelussa sekä jatko-opintoihin ja ammatilliseen suuntautumiseen liittyvissä pohdintoissa.

Vantaan lukioden yhteisessä opiskeluhuoltosuunnitelmassa on kuvattu tarkemmin eri toimijoiden tehtäviä opiskelijoiden tukemisessa ja ohjaamisessa.

Ohjaus siirtymävaiheissa

Lukioon siirtymistä tuetaan peruskoulujen kanssa tehtävän aktiivisen yhteistyön ja tiedottamisen avulla. Rehtorit, opinto-ohjaajat ja koulun henkilöstö tiedottavat perusopetuksen henkilöstöä, oppilaita ja huoltajia lukio-opinnoista. Perusopetuksen oppilailla on mahdollisuus tutustua Vantaan lukio-opintoihin jo perusopetuksessa suorittamalla lukio-opintoja Sotungin etälukion kautta. Vantaan lukiot järjestävät vuosittain perusopetuksen päättävälle ja heidän huoltajilleen tarkoitettuja tutustumispäiviä. Tämän lisäksi lukioden opinto-ohjaajat tiedottavat perusopetuksen opinto-ohjaajia oman lukionsa opintotarjonnasta. Opintojen alkuvaiheessa tietojen siirtymisestä perusopetuksesta lukioon hyödynnetään pääkaupunkiseudun yhteistä opiskelutietolomaketta.

Opiskelijoiden siirtymistä lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin tuetaan korkeakoulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua erilaisiin jatko-opintoihin- ja koulutusvaihtoehtoihin vierailemalla oppilaitoksissa, kutsumalla korkeakoulujen opiskelijoita, alumneja tai muita asiantuntijoita luennoimaan lukioille sekä osallistumalla yhteistyökorkeakoulujen johdanto- ja kurkistuskursseille.

Opiskelijan, jonka ylioppilaaksi valmistumisesta on kulunut maksimissaan yksi vuosi, on mahdollisuus saada jatko-ohjausta. Opiskelijan jatko-ohjaus järjestetään siinä lukiossa, josta opiskelija on valmistunut ylioppilaaksi. Opiskelija voi olla yhteydessä oman lukionsa opinto-ohjaajaan, joka arvioi hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa ja tarvittaessa ohjaa hänet esimerkiksi Ohjaamon palveluiden piiriin.

Ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa

Lukio-opintojen aikana opiskelijaa ohjataan urasuunnittelussa. Opiskelijat saavat tietoa eri oppiaineiden merkityksestä työelämän ja tulevaisuuden ammattien näkökulmasta sekä tutustuvat työelämään ja yrittäjyyteen muun muassa erilaisten vierailujen, projektien ja opintojaksojen kautta. Opiskelijaa ohjataan muodostamaan monipuolinen käsitys työelämän ja yrittäjyyden tarjoamista mahdollisuuksista. Opiskelijaa kannustetaan toimimaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa yritysten ja muiden työnantajien kanssa esimerkiksi kesätyöpaikkojen saamiseksi sekä oman urasuunnittelun kehittämiseksi.

Aktiivisella kodin ja koulun yhteistyöllä huolehditaan, että opiskelijan hyvinvoinnin, opiskelun ja opiskeluedellytysten tukeminen tapahtuu yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajille järjestetään erilaisia tilaisuuksia tavata lukion henkilöstöä ja mahdollisuuksia keskusteluun. Huoltajat saavat tietoa lukio-opiskelun sisällöistä ja rakenteesta sekä niiden merkityksestä osana nuoren jatko-opinto- ja urasuunnittelua. Ryhmäohjaajat ovat keskeisessä roolissa huoltajien ja oppilaitoksen välisessä yhteydenpidossa.

Opiskelijoiden yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin turvataan ohjaamalla opiskelijoita tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan ja tekemään valintoja niiden pohjalta. Ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolietoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kykyä tehdä mielekkäitä oppiaine- ja muita valintoja sekä merkityksellisiä suunnitelmia niin, että sukupuoli, sosioekonominen tai kieli- ja kulttuuriryhmään liittyvä tausta ei asetu tiedostamattomaksi rajoitteeksi tai esteeksi.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Vantaalla henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa korostuu opiskelijälähtöisyys. Suunnitelman tavoitteena on, että opiskelija oppii tunnistamaan omat vahvuutensa ja haasteensa oppimisessa sekä kehittämään opiskelutaitojaan tavoitteidensa mukaisesti.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma tehdään yhdessä opiskelijan kanssa ja siinä kysytään vain oppimisen ja opiskelun kannalta tarpeellisia tietoja. Vantaalla pyritään siihen, että opintosuunnitelma on koko koulun olennainen ohjauksen työväline, jolla varmistetaan opiskelijalle oikea-aikainen tuki ja opintojen sujuva eteneminen.

Vantaan lukioilla on mahdollisuus myös muokata opintosuunnitelman pohjaa opiskelijälähtöisesti kunkin lukion tavoitteita ja toimintakulttuuria vastaavaksi.

Ohjaussuunnitelma

Martinlaakson lukion koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä toimiva ohjaussuunnitelma on laadittu osaksi lukuvuosisuunnitelmaa. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan lukion ohjaustoiminta ja sen tavoitteet, ohjaukseen liittyvien tehtävien ja työn jakautuminen lukion koko henkilöstön kesken, ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa, kuvaus ohjausta koskevan yhteistyön järjestämisestä keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden lukion ulkopuolisten tahojen kanssa. Ohjaussuunnitelmasta käy myös ilmi huoltajien kanssa tehtävä ohjaukseen liittyvä yhteistyö.

4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutumisesta ja vaikuttavuudesta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopeetus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla noudatetaan varhaisen puuttumisen ja myönteisen kannustamisen periaatteita. Opiskelijan tuen suunnittelu aloitetaan pääkaupunkiseudun yhteisen opiskelutietolomakkeen pohjalta, jonka opiskelija tuo ryhmänohjaajalle lukio-opinnot aloittaessaan. Ryhmänohjaaja

välittää tiedon perusopetuksen aikana käytössä olleista oppimiseen liittyvistä tukitoimista ja mahdollisista lausunnoista niille henkilöille, joille tieto opiskeluhooltolain ja lukiolain mukaan voidaan luovuttaa. Opiskelutietolomakkeen avulla kartoitetaan taustatietoja opiskelijan aiemmista opinnoista ja tuen tarpeista. Lomakkeen tiedot ovat luottamuksellisia. Opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen toimittamisesta säädetään perusopetuslain 40§:ssä.

Vantaalla jokainen opiskelija täyttää Tuen suunnitelman osana henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaansa. Tarvittaessa erityisopettaja tekee opiskelijalle myös oppimisen tuen suunnitelman. Opiskelijan mahdollisia lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia selvitetään ensimmäisen opiskeluvuoden aikana järjestettävässä lukiseulassa. Opiskelijoita tiedotetaan lukiseulasta ja heille järjestetään mahdollisuus osallistua siihen. Erityisopettaja tulkitsee lukiseulan tulokset ja selvittää kunkin opiskelijan osalta tarpeen lukitestiin. Lukitestin perusteella suunnitellaan yksittäisen opiskelijan tukitoimien tarpeet.

Aineenopettajat tutustuvat kunkin opintojakson alkaessa opiskelijoiden erityisen tuen tarpeisiin, jotka voivat johtua lukivaikeuksista tai muista syistä. Aineenopettaja suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa tukemisen toteuttamisen esimerkiksi yksilöllisillä ratkaisuilla. Erityisiä tukimuotoja voivat olla esimerkiksi tukiopetus, tukikurssit, erityisopettajan pedagoginen tuki, läksykahvilat ja osaamisen monipuoliset näyttömahdollisuudet. Tarvittaessa tukitoimien suunnittelussa konsultoidaan erityisopettajaa. Opiskelijan jatkuvaa kehittymistä seurataan ja annetaan positiivista, rakentavaa palautetta sekä kannustetaan häntä jatkuvaan itsearviointiin.

Ylioppilaskirjoituksia varten haettavat erityisjärjestelyt suunnitellaan opiskelijan, erityisopettajan ja rehtorin yhteistyönä. Lisäksi aineenopettajalta pyydetään tarvittaessa lausunto. Opiskelijalle varataan opintojen aikana mahdollisuus harjoitella ylioppilaskirjoituksiin suunniteltujen erityisjärjestelyiden mukaista koetilannetta.

Eri oppiaineiden opinnoissa sekä opinto-ohjauksessa harjoitellaan oppimaan oppimisen strategioita. Kukin aineenopettaja sisällyttää opintojaksoihin kyseisen aineen opiskelumenetelmien harjoittelua. Aineenopettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja.

Koko oppilaitosyhteisön vastuulla on myönteisen ja yhteisöllisen toimintakulttuurin vaaliminen sekä opiskelijoiden jatkuva havainnointi. Mahdolliset huolet viedään eteenpäin Vantaan yhteisen opiskeluhooltosuunnitelman mukaisesti.

Martinlaakson lukion oppimisen tuen suunnitelma löytyy lukuvuosisuunnitelmasta.

4.3. Opiskeluhoolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto. Oppilaitoksesta käytetään soveltuvissa kohdissa myös ilmaisua lukio. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia (oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013 1 §, muutettu lailla 377/2022).

Tässä luvussa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018 12 § ja 32 § sekä oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §). Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 9§). Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun

ensisijaisuus. (YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista ja lukiolaki 714/2018 2 §, muutettu lailla 165/2022).

Opiskeluhouolto toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3 §, muutettu lailla 377/2022). Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 § ja 3 §.) Opiskeluhoitopalvelut järjestetään ensisijaisesti lähipalveluna, jolle koulutuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan järjestää myös keskitetysti opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä. Tällöinkin palvelun on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa. (Terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 9 §, muutettu lailla 377/2022).

4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 14 §). Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää koulutuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä oppilaitoskohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Koulutuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista oppilaitoksissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten oppilaitosten toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin oppilaitokselta. Tiedot ilmoitetaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilöttyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden opiskelijoiden ja lukioyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määrääjassa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 §).

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi oppilaitosyksiköiden määrä ja oppilaitosten opiskelijamäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös opiskelijoilta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Koulutuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (opiskeluterveydenhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut) henkilötövuodet.

2) Lukioyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa lukiokoulutuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti kuuluu yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 6 §.) Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu lukioyhteisön hyvinvoinnista (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset
- oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14§ (1501/2016))
- koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa (terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 § ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 388/2011 12 §).

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 5 §). Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina opiskelijan suostumukseen (lukiolaki 714/2018 58 § ja Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.) Opiskelijan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 18 §). Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä (EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), lukiolaki 714/2018 58 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 22 §, muutettu lailla 377/2022, ja 23 §.)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 16 §, muutettu lailla 377/2022).
- yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 19 §)
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitokisterille (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 20 §, muutettu lailla 377/2022 ja 21 §)
- tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä (lukiolaki 714/2018 41 §, muutettu lailla 165/2022)
- opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa.
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

4) Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 4 §). Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022)
- lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoito ja poliisi
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 11 §)

5) Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus (lukiolaki 714/2018 40 §). Turvallisuuden varmistaminen edellyttää koulutuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista oppilaitosten kanssa. Koulutuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (lukiolaki 714/2018 40 §, muutettu lailla 165/2022). Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan opiskelijan (teon

kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoiltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaali-toimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 23 §, lastensuojelulaki 471/2007 25 § ja sosiaalihoiltolaki 1301/2014 35 §).

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoiltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

Martinlaakson lukion opiskeluhoiltoa kuvataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmassa ja sen liitteissä.

4.4. Kurinpito

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskelu-ympäristön turvallisuutta tai terveyttä (lukiolaki 714/2018, 30 § 2 mom., muutettu lailla 165/2022). Lukiolyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja (lukiolaki 714/2018, 41 § muutettu lailla 165/2022).

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita.

Laissa säädetty kurinpitotoimet:

- Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus.
- Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Oppivelvollinen voidaan erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Kurinpitotoimien käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa. Koulutuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon myös teon laatu sekä opiskelijan ikä ja kehitystaso.

Opiskelijaa ja huoltajaa on kuultava ennen kurinpitotoimesta päättämistä. Kurinpitotoimesta tulee antaa päätös. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

Laissa säädettyt kurinpitokeinot

- Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.
- Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Opetuksen epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa.

Kurinpitokeinoista on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Kurinpitokeinot tulee kirjata. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

Martinlaakson lukion suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä on lukuvuosisuunnitelman liitteenä.

4.4.1. Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalviteista vastaavien ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- suunnitelman tekeminen opiskelijan tuesta opetuksen epäämistilanteissa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa (lukiolaki 714/2018, 41 § 3 mom., muutettu lailla 165/2022)
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädettyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaa sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja #kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen

taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa opiskelee monissa kieli- ja kulttuuriympäristöissä kasvaneita nuoria. Kaikkia nuoria kannustetaan tuomaan esiin omaa kulttuuriaan osaksi lukion yhteistä toimintakulttuuria.

Vantaan lukioiden tavoitteena on toteuttaa kieli- ja kulttuuritietoista opetusta ja ohjausta siten, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus menestyä opinnoissaan omaa osaamistaan vastaavalla tasolla. Monipuolisia opiskelu- ja arviointimenetelmiä käyttämällä annetaan opiskelijoille mahdollisuus osoittaa todellinen osaamisensa. Opiskelijoiden ohjaus kuuluu kaikille koulussa työskenteleville.

Vantaalaisissa lukioissa vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta joko oppilaitosten omana opetuksena tai yhteistyössä muiden toisen asteen oppilaitosten kanssa. Opiskelijoille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen ja oman uskonnon opetusta.

Martinlaakson lukiossa opiskelijoiden oman äidinkielen opetus on järjestetty yhteistyössä muiden Vantaan lukioiden kanssa. Käytännön järjestelyistä tiedotetaan Wilman kautta lukuvuoden alussa niille opiskelijoille, joilla äidinkieli on jokin muu kuin suomi.

Martinlaakson lukiossa ne opiskelijat, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, voivat valita suomi toisena kielenä opintokokonaisuuden, jos heidän suomen kielen taitotasonsa näin edellyttää. Lukio-opintojen alussa arvioidaan suomen kielen taitotaso ja suunnitellaan opiskelijan kanssa, miten suomen kielen opiskelu olisi parhaita järjestää lukioaikana. Vaihtoehtoina ovat suomen kielen ja kirjallisuuden opinnot tai suomi toisena kielenä opinnot opiskelijan taitotason mukaan.

Mikäli opiskelija aloittaa suomen kielen ja kirjallisuuden opinnot, mutta haluaa vaihtaa myöhemmin suomi toisena kielenä opintoihin, hänen aikaisemmat suomen kielen ja kirjallisuuden opintonsa hyväksiluetaan soveltuvien osien suomi toisena kielenä opintoihin. Hyväksilukemisen käytännöt kuvataan tarkemmin Martsarin opinto-oppaassa.

Opiskelijoita tiedotetaan suomi toisena kielenä opiskelu- ja tukimahdollisuuksista ensimmäisen periodin aikana opinto-ohjaajan ja ryhmänohjaajan oppitunneilla sekä Wilman kautta. Ylioppilastutkintoon liittyvistä järjestelyistä suomi toisena kielenä osalta tiedotetaan toisen

vuosikurssin aikana suomi toisena kielenä oppitunneilla, opinto-ohjaajan oppitunneilla, Wilman kautta ja rehtorin pitämässä yo-infoissa.

4.5.1 Martinlaakson lukion kieliohjelma

A-kielet: englanti, saksa, ranska, ruotsi, venäjä, espanja

B1-kielet: ruotsi

B2 -kielet: saksa, ranska, venäjä

B3 -kielet: saksa, ranska, espanja, venäjä, ruotsi, latina

Muut kielet: italia, kiina, japani

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

Martinlaakson lukion opiskelijoiden oppimiseen ja osaamisen arviointiin liittyvät käytännöt kuvataan tarkemmin Martsarin opinto-oppaassa.

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. *Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.*
2. *Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltujen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.*

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa arvioinnin toteuttamisen periaatteina ovat läpinäkyvyys, tasapuolisuus, opiskelijälähtöisyys ja erilaisten oppijoiden huomiointi. Opiskelijan oppimisen tukemisessa ja ohjaamisessa käytetään pedagogisesti perusteltuja, monipuolisia ja tarkoituksenmukaisia arvioinnin menetelmiä. Arviointi muodostaa selkeän ja ymmärrettävän kokonaisuuden, joka on myös opiskelijoiden tiedossa. Opiskelijoita kannustetaan asettamaan itselleen oppimiseen liittyviä tavoitteita sekä tunnistamaan keinoja tavoitteisiin pääsemiseen.

Martinlaakson lukion arviointikulttuurin opintojakso- ja ainekohtaiset periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet on kuvattu tarkemmin tässä opetussuunnitelmassa 7. kappaleessa.

Arviointi toteutetaan sekä jatkuvana, monipuolisena arviointina opintojakson aikana että summatiivisena arviointina opintojakson lopuksi opintojakson tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Arviointipalautetta annetaan sekä opintojakson aikana että opintojakson päättyessä opiskelijoiden kanssa opintojakson alussa yhteisesti sovitulla tavalla. Opintojaksolla olevien opiskelijoiden kanssa yhteisesti sovitut arviointikäytännöt kirjataan opintojaksolla käytössä olevaan opiskelualustaan siten, että ne ovat kaikkien opiskelijoiden ja alle 18 -vuotiaan huoltajan nähtävillä.

Arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumista seurataan lukuvuoden lopussa pidetyssä arviointikokouksessa. Arviointikokoukseen osallistuvat myös opiskelijoiden edustajat.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päättyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa opintojakson tavoitteista ja arvioinnin perusteista keskustellaan opiskelijoiden kanssa opintojakson alussa. Yhdessä sovitut arviointiperusteet kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi ja seurattavaksi. Arviointia toteutetaan opintojakson aikana monipuolisin menetelmin, joita voivat olla esimerkiksi tehtävien arviointi, itse- ja vertaisarviointi, palautekeskustelut, parikokeet, suulliset kokeet, kokeet jne.

Opiskelijan työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota sinnikkyYTEEN, tavoitehakuisuuteen ja kykyyn suunnitella omaa toimintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Martinlaakson lukion opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi on kuvattu tässä opetussuunnitelmassa 7. kappaleessa.

Opintojaksojen suorittamisjärjestys on pääsääntöisesti numeerisesti etenevä. Tästä poikkeavat suoritusjärjestykset on kuvattu tässä opetussuunnitelmassa luvussa 7.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen suoritusmerkintöjen lisäksi K-, Z- ja M-merkintöjä. K-merkintä tarkoittaa keskeytettyä opintojaksoa, jota ei lasketa mukaan opiskelijan oppimäärään. Z-merkintä tarkoittaa kesken olevaa opintojaksoa. Opintojaksotulosteeseen jokaisesta moduulista kirjataan näkyviin erillinen suoritusmerkintä (numero, K tai Z), jotta opiskelija voi seurata opintojen etenemistä ja tarvittaessa täydentää kesken olevaa opintojaksoa yksittäisen moduulin osalta. Opintojakson lopullinen arvosana annetaan sitten, kun kaikki opintojaksoon sisältyvät moduulit on suoritettu. Opiskelijalle voidaan kuitenkin antaa väliaikatieta opintojaksojen moduulin arvioinnista merkinnällä M. Kirjainmerkintä vaihdetaan numeroksi opintojakson ollessa täysin valmis. Lopullisen arvosanan ei tarvitse olla moduulien aritmeettinen keskiarvo. Opiskelija voi suorittaa lukiokohtaisesti päätettävässä määräajassa puuttuvia opintojakson osia eli Z-merkittyjä moduuleja.

Opiskelija voi suorittaa lukiokohtaisesti päätettävissä määrääjässä puuttuvia opintojakson osia eli Z-merkittyjä moduuleja.

Opintojakso on suoritettu hyväksytysti (arvosana 5 tai S), kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson tavoitteet on saavutettu opintojakson alussa sovitulla tavalla.

Arvosanojen korottaminen tehdään opintojaksoittain tai jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, jokaisen moduulin osalta erikseen. Arvosanan korottaminen tehdään osallistumalla opetukseen uudelleen tai suorittamalla opintojakso tai moduuli itsenäisesti. Hyväksytty arvosana voidaan korottaa osoittamalla aiempaa arvosanaa syvempää osaamista.

Opiskelija voi korottaa hylätyn moduulin tai opintojakson arvosanan suorittamalla uudelleen ne opintojakson osat, joita opiskelija ei ole suorittanut hyväksytysti. Kokeen uusiminen voi olla osa hylätyn opintojakson arvosanan korottamista, mutta opiskelijoilta voidaan edellyttää myös muiden moduuliin sisältyvien tehtävien suorittamista.

Martinlaakson lukiossa noudatetaan Vantaan arviointiperusteita ja kesken olevan opintojakson merkintätapaa (Z) numeroarviointiin ja K- sekä Z-merkintöjen osalta. Z-merkinnän suoritustapa ja -aika merkitään Wilmaan arvosanan lisätietoihin.

Pääsääntöisesti opiskelijalla on aikaa suorittaa ja täydentää puuttuvat suoritukset kyseisen periodin uusintoihin saakka, ellei opettajan kanssa ole toisin sovittu. Hyväksytyn opintojakson voi uusia käymällä opintojakson uudelleen. Hylätyn opintojakson voi uusia kerran seuraavana uusintakertana, ellei opettajan kanssa ole toisin sovittu.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvien osien edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijalla on mahdollisuus opiskella lukiokohtaisesti päätettävät opintojaksot tai yksittäiset moduulit itsenäisesti, mikäli opiskelija on suorittanut hyväksytysti vaadittavat aikaisemmat opinnot. Oppiaineen ensimmäistä moduulia ei pääsääntöisesti suositella itsenäisesti suoritettavaksi.

Opintojakson itsenäisestä suorituksesta tehdään opiskelijan kanssa kirjallinen suunnitelma. Kirjallisessa suunnitelmassa määritellään itsenäiseen suoritukseen sisältyvät tehtävät, niiden arviointiperusteet ja aikataulu. Itsenäiseen suoritukseen voi sisältyä arviointikeskustelua, itsearviointia, vertaisarviointia, kokeita jne. Arvioinnin tulee olla monipuolista.

Jos opiskelija saa itsenäisesti suoritettusta opintojaksosta hylätyn arvosanan, hänet ohjataan suorittamaan opintojakso lähiopetukseen. Muista itsenäisesti suoritettavan opintojakson ohjeista päätetään lukiokohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Martinlaakson lukiossa itsenäisen suorituksen periaatteet ja käytännön toteuttaminen on kuvattu lukuvuosisuunnitelmassa.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

Martinlaakson lukion suullisen kielitaidon arvioinnin periaatteet ja yhteiset käytänteet on kuvattu tässä opetussuunnitelmassa 7. kappaleessa vieraiden kielten opetussuunnitelmakuvausten yhteydessä.

5.2.4. Opintoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määritettyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Vantaan lukiokoulutus

Ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja aineenopettajat seuraavat opiskelijan opintojen etenemistä. Mikäli opiskelijalla on vaikeuksia opintojen etenemisessä, hänelle tulee tarjota ohjausta ja tukea. Huoltajille opiskelijan opintojen edistymisestä tiedotetaan jaksoarviointien välityksellä.

Martinlaakson lukiossa periodin arviointi on näkyvissä Wilmassa. Ensimmäisen vuosiluokan huoltajat perehdytetään arviointiperusteisiin ja käytäntöihin ensimmäisen periodin aikana. Arviointia käsitellään kaikkien vuosiluokkien vanhempainilloissa sekä kodin ja koulun yhteistyöilloissa.

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskelu-aikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettut opinnot vastaavat, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2#oppi määrän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2#oppi määrän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppi määrän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2#oppi määrän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2#opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus #oppi määrän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppi määrästä, mutta ei molemmista.

Vantaan lukiokoulutus

Rehtori päättää osaamisen tunnustamisesta ja opintojen hyväksilukemisesta opiskelijan esittämän hakemuksen perusteella. Hyväksiluettavia opintoja ovat esimerkiksi vaihto-opiskelun aikana suoritettut opinnot, korkeakouluopinnot tai muualla suoritettut lukio-opinnot. Perusopetuksen, perusopetuksen lisäopetuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen aikana suoritettut lukio-opinnot sisällytetään opiskelijan osoittaman todistuksen perusteella osaksi lukio-opintoja. Hyväksiluettavat opinnot voivat olla opintojaksoja tai yksittäisiä opintojakson osia eli moduuleja. Hyväksilukeminen ja osaamisen tunnustaminen tehdään opiskelijan edun mukaisesti. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintojakson alkamista.

Jos opiskelija vaihtaa oppiaineen oppimäärän tasoa opintojaksojen aikana, niin viimeisin taso määrittää päättötodistukseen tulevan tason. Opiskelijan tulee ilmoittaa oppiaineen oppimäärän tason vaihdosta kirjallisesti.

Martinlaakson lukion osaamisen tunnistaminen ja opintojen hyväksilukeminen noudattavat Opetussuunnitelman perusteiden ja Vantaan kaupungin linjauksia.

5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

Martinlaakson lukion laaja-alaisen osaamisen arvioinnin käytännöt kuvataan tarkemmin ko. oppiaineen ja opintojakson kohdalla tässä opetussuunnitelmassa.

5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttää ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijan on mahdollista korottaa opintojaksojen keskiarvon perusteella määräytyvää oppiaineen oppimäärän arvosanaa opiskelijan arvioinnista päättävien opettajien ja rehtorin harkinnan perusteella. Oppiaineen oppimäärän arvosanan korottamiseen voidaan opiskelijalta edellyttää tapauskohtaisesti määriteltäviä lisänsäyksiä.

Martinlaakson lukion oppiaineiden oppimäärän arvioinnissa noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden sekä Vantaan kaupungin linjauksia.

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämänkatsomustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

Martinlaakson lukion oppimäärän suoritusperiaatteet noudattavat valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisääjän myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämäncatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

Martinlaakson lukion muutoksenhakuprosessi arviointia koskevaan päätöksentekoon noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus #kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana

- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja#kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Martinlaakson lukiossa käytetään Vantaan yhteisiä todistus pohjia.

5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

Martinlaakson lukiossa arviointiin liittyvät, tätä opetussuunnitelmaa täydentävät käytänteet löytyvät Martsarin opinto-oppaasta.

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

Martinlaakson lukion oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt kuvataan tarkemmin ko. oppiaineen kohdalla tässä opetussuunnitelmassa.

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivaroaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

Martinlaakson lukiossa opiskelu rytmittyy monipuolisten oppimistilanteiden ja -menetelmien ansiosta luontevasti. Oppimisympäristö pyritään luomaan opiskelijoiden hyvinvointia tukevaksi. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan opintojakson tavoitteille tarkoituksenmukaisesti ja opiskelijaa kannustetaan jakamaan osaamistaan.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalaakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväa elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestäväan tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja reflektoimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii

hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Vantaan lukiokoulutus

Hyvinvointiosaaminen

Vantaan lukioissa ylläpidetään ja kehitetään opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia edistävää turvallista sekä yhteisöllistä ilmapiiriä ja välittämisen kulttuuria. Opiskelija saa tietoa yhteiskunnan hyvinvointipalveluista ja valmiuksia hakea tarvittaessa apua itselleen ja läheisilleen.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisen yhteydessä opiskelija saa tukea ja ohjausta monipuolisten ainevalintojen tekemiseksi, esimerkiksi hyvinvointia edistävien taito- ja taideaineiden sisällyttämiseksi opintoihin.

Lukio-opintojen aikana opiskelija saa valmiuksia kokonaisvaltaiseen kasvuun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia käsitellä ajankohtaisia kysymyksiä ja tulevaisuuteen liittyviä epävarmuuksia eri oppiaineissa. Opiskelija saa valmiuksia ristiriitojen kohtaamiseen ja ratkaisujen kehittämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan vuorovaikutusosaaminen kehittyy Vantaan lukioden läsnäolevan ja kohtaamiseen kannustavan toimintakulttuurin kautta. Päivittäisiin rutiineihin kuuluvat tervehtiminen, hyvät käytöstavat sekä toisten kunnioitus. Vantaalla opettaja on läsnä opiskelijan kouluarjessa.

Vuorovaikutus on tapa oppia kaikissa oppiaineissa. Opiskelijaa kannustetaan omien näkemystensä esille tuomiseen ja toisten kuuntelemiseen. Opiskelija saa valmiuksia tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä ymmärtää niiden vaikutuksia vuorovaikutustilanteisiin. Opiskelija oppii toimimaan monikulttuurisessa yhteisössä.

Vuorovaikutusosaamista kehitetään opetuksessa sekä menetelmillä että sisällöillä, ja opiskelijoita otetaan mukaan monenlaiseen päätöksentekoon koulussa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelijasta kasvaa osallistuva, itsenäinen ja monilukutaitoinen kansalainen, joka osaa huolehtia tietoturvastaan sekä ottaa huomioon viestinnän eettiset vastuukysymykset. Digiosaaminen on luonteva osa lukio-opintoja. Lukioaikanaan opiskelija tutustuu erilaisiin digitalisuuden luomiin mahdollisuuksiin ja kehittää omaa digilukutaitoaan.

Osana kunkin oppiaineen opiskelua opiskelija tutustuu eri tieteen- ja taiteenaloille ominaisiin tapoihin käyttää kieltä sekä esittää ja rakentaa todellisuutta. Opiskelijan kehittymistä tekstien tulkitsijana tukevat opiskelussa hyödynnettävät monipuoliset materiaalit. Opiskelija oppii eri tieteenalojen ominaiskieltä eri oppiaineissa, ja kielitietoisuus on läsnä kaikessa opiskelussa. Vantaan lukioissa annetaan eväitä lukuintoon myös vapaa-ajalla.

Korkeakouluopintoihin opiskelija tutustuu erilaisten lukioaikana toteutettavien vierailujen, asiantuntijavierailijoiden ja tutustumisjaksojen kautta. Korkeakouluyhteistyön kautta opiskelija pääsee laajentamaan osaamistaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijat ovat aktiivisia omien opintojensa suunnittelijoita ja ottavat vastuuta omista valinnoistaan. Erilaisten lähiympäristöön liittyvien projektien tai tehtävien myötä opiskelijat opettelevat kantamaan sosiaalista vastuuta myös ympäristöstä ja vaikuttamaan elinympäristöönsä liittyviin asioihin. Opiskelijat perehtyvät demokratian toimintaan muun muassa erilaisten vierailukäyntien myötä.

Opiskelijat tutustuvat kansalaisyhteiskunnan periaatteisiin lukioissa järjestettävien vaalien ja keskustelujen kautta. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa lukion toiminnan kehittämiseen erilaisissa tilanteissa, ja vaikutuksen tuloksia tehdään näkyväksi. Opiskelijoiden vaikuttamiskanavia ovat esimerkiksi opiskelijakuntatoiminta, lukiodien tiimit,

työryhmät, nuorisovaltuusto sekä erilaiset järjestöt. Opiskelijat ovat mukana lukion tiimeissä tai muissa kehittämisryhmissä ja johtoryhmässä siltä osin kuin laki sen mahdollistaa.

Opiskelijat tutustuvat, saavat kokemuksia ja oppivat tuntemaan työ- ja yritys-elämän sisältöjä, vaatimuksia ja tarpeita lukioaikana toteutettavan työelämäyhteistyön avulla. Opiskelija omaksuu rohkean ja myönteisen asenteen yrittäjyyteen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kestävän elämäntavan edistäminen on tärkeä osa Vantaan lukioden toimintakulttuuria. Kestävää elämäntapaa tarkastellaan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on mahdollista saavuttaa vain kaikkien näiden näkökulmien yhteensovittamisella.

Lukioaikana opiskelijat saavat valmiuksia pohtia omien valintojensa ja tekojensa merkitystä ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua ilmastonmuutoksen hillitsemiseen liittyvien projektien ja opintojaksojen suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskelijat oppivat näkemään asioiden välisiä yhteyksiä ja hahmottamaan yhä suurempia kokonaisuuksia sekä toimimaan globaalista näkökulmasta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vantaan lukiot ovat monikulttuurisia yhteisöjä, joissa opiskelee ja työskentelee monista kieli- ja kulttuuriympäristöistä tulevia ihmisiä. Monikulttuurisuus ja kotikansainvälisyys ovat osa lukioden toimintaa. Lukiossa opiskelijat saavat valmiuksia kohdata, reflektoida ja vahvistaa tuntemustaan kulttuureista ja erilaisista kulttuuri-identiteeteistä. Tavoitteena on, että opiskelija oppii havaitsemaan ja arvostamaan elinympäristönsä kulttuurista moninaisuutta. Opiskelijat saavat myös tukea oman kulttuuri-identiteettinsä kehittämiseen.

Kokemuksia kansainvälisyydestä opiskelijat saavat erilaisten projektien, hankkeiden, vierailujen ja vaihtojen kautta. Opiskelija oppii myös tunnistamaan kansainvälistymisen mahdollisuudet kotimaassa. Kansainvälisyyskasvatuksen myötä opiskelijat saavat valmiuksia maailmankansalaisuuteen kasvamiseen sekä edellytyksiä eettiseen toimijuuteen monikulttuurisissa ympäristöissä.

Martinlaakson lukiossa laaja-alaisen osaamisen sisällöt löytyvät opintojaksojen kuvauksista. Opiskelijan hyvinvoinnista huolehtimista pidetään tärkeänä lukion kaikessa toiminnassa. Opiskelijoille tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia tuoda mielipiteensä esille ja vaikuttaa lukion toimintaan. Näitä mahdollisuuksia ovat esimerkiksi kyselyt ja opiskelijakunnan hallituksen toiminta sekä päivittäinen avoin ja monipuolinen vuorovaikutus kaikkien koulun toimijoiden välillä.

7. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Martinlaakson lukiossa toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi on kuvattu lukuvuosisuunnitelmassa. Koulun toiminnan kehittäminen ja itsearviointi toteutetaan vuorovuosina eri arviointikohteiden osalta. Lukuvuosisuunnitelmasta löytyy tieto siitä, mikä toiminnan osa-alue on kyseisenä lukuvuonna kehittämisen kohteena ja mikä osa-alue on arvioinnin kohteena.

Martinlaakson lukiossa toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi on kuvattu lukuvuosisuunnitelmassa. Koulun toiminnan kehittäminen ja itsearviointi toteutetaan vuorovuosina eri arviointikohteiden osalta. Lukuvuosisuunnitelmasta löytyy tieto siitä, mikä toiminnan osa-alue on kyseisenä lukuvuonna kehittämisen kohteena ja mikä osa-alue on arvioinnin kohteena.

Martinlaakson lukiossa toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi on kuvattu lukuvuosisuunnitelmassa. Koulun toiminnan kehittäminen ja itsearviointi toteutetaan vuorovuosina eri arviointikohteiden osalta. Lukuvuosisuunnitelmasta löytyy tieto siitä, mikä toiminnan osa-alue on kyseisenä lukuvuonna kehittämisen kohteena ja mikä osa-alue on arvioinnin kohteena.

8. Tuntijako

6. *Tuntijako*

Koodi	Pakolliset ja valinnaiset valtakunnalliset opinnot		
	<i>pakolliset</i>	<i>valinnaiset</i>	<i>lukiodiplomit</i>
ÄI	1 2 3 4 5 6 7 8	9 10 11	TELD, MELD
S2	1 2 3 4 5 6 7 8	9 10 11	
RUA	1 2 3 4 5 6	7 8	
RUB1	1 2 3 4 5	6 7	
RUB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
ENA	1 2 3 4 5 6	7 8	
SAA	1 2 3 4 5 6	7 8	
SAB2, SAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
RAA	1 2 3 4 5 6	7 8	
RAB2, RAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
EAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
VEA	1 2 3 4 5 6	7 8	
VEB2, VEB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
IAB3, LAB3		1, 2	
KIB3, JP3		1, 2	
MAY	1		
MAA	2 3 4 5 6 7 8 9	10 11 12	
MAB	2 3 4 5 6 7	8 9	
BI	1`2`3	`4`5`6	
GE	1	2 3 4	
FY	1 2	3 4 5 6 7 8	
KE	1 2	3 4 5 6	
FI	1 2	3 4	
PS	1	2 3 4 5	
HI	1 2 3	4 5 6	
YH	1 2 3	4	
UE	1 2	3 4 5 6	
UO, UK, UI, UJ	1 2	3 4 5 6	
ET	1 2	3 4 5 6	
TE	1	2 3	
LI	1 2	3 4 5	LILD4
MU	1 2	3 4	MULD6
KU	1 2	3 4	KULD2
OP	1 2		

		Valinnaiset koulukohtaiset opinnot			
Ainekohtaiset	TO	LUMA	DT	KULT	KV
13, 14, 15, 16, p	IS1 ihmissuhde 1	1 orientaatio	0 orientaatio	1 elämätaidot	1 kv-opinnot
16, p	IS2 ihmissuhde 2	2 leiri	1 perusopinnot	2 taideprojekti	2 Tansania
abi, k,	55 jännitys haltuun	16 Steam	2 improvisaatio	3 taidetta aistien	4 Ranska
abi, k, t, p	56 jaksaminen	41 Tutki ja kokeile	3 rooli	4 nykytaide	5 Saksa
	60 ensiapu	42 geofysiikka	4 produktio 1-3	5 taide +ympäristö	6 kv-politiikka
10, abi, 2t, t	61 turvakurssi	43 fy historia	7 pienoisnäytelmä	6 kielet ja kulttuuri	
abi	62 tutor	45 pelit	8 näyttelijäntyö	8 Pohjoismaat	
abi	65 lehtityö	46 matem. kuviot	9 soveltavat	9 suuret ajattelijat	
abi	66 edustaminen	47 teknologia	10 valo- ja äänitekn.	10 media	BUS
abi	67 työelämä	48 akustiikka		11 media manipuloi	TAT1 yrittäjyys
		50 fy+ke työkurssi		14 musiikki +kielet	TAT2 oma talous
		52 lääketiede		44 ääni ja kuva	TAT3 työelämä
		54 luma			BUS1 perusteet
		55 Menesty!			BUS2 bisnes
		56 Itämeri			BUS3 Nuori yrittäjyys
		57 metsät +suot		KKY	TVT
13 14 15 16 abi, p		58 luontoseuranta		1 Avoin yliopisto	1 TVT-käyttötaidot
16, abi, 2t, t, p		59 tähtitiede		2 Helsingin yliopisto	2 Office
7, 10, abi		60 lajintuntemus		3 Jyväskylän yliopisto	3 kuvankäsittely

5, 6, 16, abi				4 Metropolia	4 tietokoneen toiminta
14, abi				5 Laurea	5 verkkosivut
7, abi				6 Metsäkurssi	KKY21 ohjelmointi 1
abi				7 Aalto- yliopisto	KKY22 tekoäly
6, 8, abi					KKY23 tietokannat
7, 10, 11, 12, abi					KKY24 ohjelmointi 2
7, abi				4 Metropolia	
abi				5 Laurea	
				6 Metsäkurssi	
abi				7 Aalto- yliopisto	
abi					
13,28,36,39,40,41,42,43					
22,23,24,25,27,29					
7, 8, 9, 10, 11, 12					
5,6,7,8,9,10,11,12,13					
6					

6. Tuntijako

Koodi	Pakolliset ja valinnaiset valtakunnalliset opinnot		
	<i>pakolliset</i>	<i>valinnaiset</i>	<i>lukiodiplomit</i>
ÄI	1 2 3 4 5 6 7 8	9 10 11	TELD, MELD
S2	1 2 3 4 5 6 7 8	9 10 11	
RUA	1 2 3 4 5 6	7 8	
RUB1	1 2 3 4 5	6 7	
RUB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
ENA	1 2 3 4 5 6	7 8	
SAA	1 2 3 4 5 6	7 8	
SAB2, SAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
RAA	1 2 3 4 5 6	7 8	
RAB2, RAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
EAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
VEA	1 2 3 4 5 6	7 8	
VEB2, VEB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
IAB3, LAB3		1, 2	
KIB3, JP3		1, 2	
MAY	1		
MAA	2 3 4 5 6 7 8 9	10 11 12	
MAB	2 3 4 5 6 7	8 9	
BI	1`2`3	`4`5`6	
GE	1	2 3 4	
FY	1 2	3 4 5 6 7 8	
KE	1 2	3 4 5 6	
FI	1 2	3 4	
PS	1	2 3 4 5	
HI	1 2 3	4 5 6	
YH	1 2 3	4	
UE	1 2	3 4 5 6	
UO, UK, UI, UJ	1 2	3 4 5 6	
ET	1 2	3 4 5 6	
TE	1	2 3	
LI	1 2	3 4 5	LILD4
MU	1 2	3 4	MULD6
KU	1 2	3 4	KULD2
OP	1 2		

		Valinnaiset koulukohtaiset opinnot			
Ainekohtaiset	TO	LUMA	DT	KULT	KV
13, 14, 15, 16, p	IS1 ihmissuhde 1	1 orientaatio	0 orientaatio	1 elämätaidot	1 kv-opinnot
16, p	IS2 ihmissuhde 2	2 leiri	1 perusopinnot	2 taideprojekti	2 Tansania
abi, k,	55 jännitys haltuun	16 Steam	2 improvisaatio	3 taidetta aistien	4 Ranska
abi, k, t, p	56 jaksaminen	41 Tutki ja kokeile	3 rooli	4 nykytaide	5 Saksa
	60 ensiapu	42 geofysiikka	4 produktio 1-3	5 taide +ympäristö	6 kv-politiikka
10, abi, 2t, t	61 turvakurssi	43 fy historia	7 pienoisnäytelmä	6 kielet ja kulttuuri	
abi	62 tutor	45 pelit	8 näyttelijäntyö	8 Pohjoismaat	
abi	65 lehtityö	46 matem. kuviot	9 soveltavat	9 suuret ajattelijat	
abi	66 edustaminen	47 teknologia	10 valo- ja äänitekn.	10 media	BUS
abi	67 työelämä	48 akustiikka		11 media manipuloi	TAT1 yrittäjyys
		50 fy+ke työkurssi		14 musiikki +kielet	TAT2 oma talous
		52 lääketiede		44 ääni ja kuva	TAT3 työelämä
		54 luma			BUS1 perusteet
		55 Menesty!			BUS2 bisnes
		56 Itämeri			BUS3 Nuori yrittäjyys
		57 metsät +suot		KKY	TVT
13 14 15 16 abi, p		58 luontoseuranta		1 Avoin yliopisto	1 TVT-käyttötaidot
16, abi, 2t, t, p		59 tähtitiede		2 Helsingin yliopisto	2 Office
7, 10, abi		60 lajintuntemus		3 Jyväskylän yliopisto	3 kuvankäsittely

5, 6, 16, abi				4 Metropolia	4 tietokoneen toiminta
14, abi				5 Laurea	5 verkkosivut
7, abi				6 Metsäkurssi	KKY21 ohjelmointi 1
abi				7 Aalto- yliopisto	KKY22 tekoäly
6, 8, abi					KKY23 tietokannat
7, 10, 11, 12, abi					KKY24 ohjelmointi 2
7, abi				4 Metropolia	
abi				5 Laurea	
				6 Metsäkurssi	
abi				7 Aalto- yliopisto	
abi					
13,28,36,39,40,41,42,43					
22,23,24,25,27,29					
7, 8, 9, 10, 11, 12					
5,6,7,8,9,10,11,12,13					
6					

6. Tuntijako

Koodi	Pakolliset ja valinnaiset valtakunnalliset opinnot		
	pakolliset	valinnaiset	lukiodiplomit
ÄI	1 2 3 4 5 6 7 8	9 10 11	TELD, MELD
S2	1 2 3 4 5 6 7 8	9 10 11	
RUA	1 2 3 4 5 6	7 8	
RUB1	1 2 3 4 5	6 7	
RUB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
ENA	1 2 3 4 5 6	7 8	
SAA	1 2 3 4 5 6	7 8	
SAB2, SAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
RAA	1 2 3 4 5 6	7 8	
RAB2, RAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
EAB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
VEA	1 2 3 4 5 6	7 8	
VEB2, VEB3		1 2 3 4 5 6 7 8	
IAB3, LAB3		1, 2	
KIB3, JP3		1, 2	
MAY	1		
MAA	2 3 4 5 6 7 8 9	10 11 12	
MAB	2 3 4 5 6 7	8 9	
BI	1`2`3	`4`5`6	
GE	1	2 3 4	
FY	1 2	3 4 5 6 7 8	
KE	1 2	3 4 5 6	
FI	1 2	3 4	
PS	1	2 3 4 5	
HI	1 2 3	4 5 6	
YH	1 2 3	4	
UE	1 2	3 4 5 6	
UO, UK, UI, UJ	1 2	3 4 5 6	
ET	1 2	3 4 5 6	
TE	1	2 3	
LI	1 2	3 4 5	LILD4
MU	1 2	3 4	MULD6
KU	1 2	3 4	KULD2
OP	1 2		

		Valinnaiset koulukohtaiset opinnot			
Ainekohtaiset	TO	LUMA	DT	KULT	KV
13, 14, 15, 16, p	IS1 ihmissuhde 1	1 orientaatio	0 orientaatio	1 elämätaidot	1 kv-opinnot
16, p	IS2 ihmissuhde 2	2 leiri	1 perusopinnot	2 taideprojekti	2 Tansania
abi, k,	55 jännitys haltuun	16 Steam	2 improvisaatio	3 taidetta aistien	4 Ranska
abi, k, t, p	56 jaksaminen	41 Tutki ja kokeile	3 rooli	4 nykytaide	5 Saksa
	60 ensiapu	42 geofysiikka	4 produktio 1-3	5 taide +ympäristö	6 kv-politiikka
10, abi, 2t, t	61 turvakurssi	43 fy historia	7 pienoisnäytelmä	6 kielet ja kulttuuri	
abi	62 tutor	45 pelit	8 näyttelijäntyö	8 Pohjoismaat	
abi	65 lehtityö	46 matem. kuviot	9 soveltavat	9 suuret ajattelijat	
abi	66 edustaminen	47 teknologia	10 valo- ja äänitekkn.	10 media	BUS
abi	67 työelämä	48 akustiikka		11 media manipuloi	TAT1 yrittäjyys
		50 fy+ke työkurssi		14 musiikki +kielet	TAT2 oma talous
		52 lääketiede		44 ääni ja kuva	TAT3 työelämä
		54 luma			BUS1 perusteet
		55 Menesty!			BUS2 bisnes
		56 Itämeri			BUS3 Nuori yrittäjyys
		57 metsät +suot		KKY	TVT
13 14 15 16 abi, p		58 luontoseuranta		1 Avoin yliopisto	1 TVT-käyttötaidot
16, abi, 2t, t, p		59 tähtitiede		2 Helsingin yliopisto	2 Office
7, 10, abi		60 lajintuntemus		3 Jyväskylän yliopisto	3 kuvankäsittely

5, 6, 16, abi				4 Metropolia	4 tietokoneen toiminta
14, abi				5 Laurea	5 verkkosivut
7, abi				6 Metsäkurssi	KKY21 ohjelmointi 1
abi				7 Aalto- yliopisto	KKY22 tekoäly
6, 8, abi					KKY23 tietokannat
7, 10, 11, 12, abi					KKY24 ohjelmointi 2
7, abi				4 Metropolia	
abi				5 Laurea	
				6 Metsäkurssi	
abi				7 Aalto- yliopisto	
abi					
13,28,36,39,40,41,42,43					
22,23,24,25,27,29					
7, 8, 9, 10, 11, 12					
5,6,7,8,9,10,11,12,13					
6					

9. Oppiaineet

9.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

Osaamisen arviointi

9.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden

opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Lukupiiri, 2 op (ÄI13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄI14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI15)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kielenhuolto, 2 op (ÄI16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Äidinkielen paja, 2 op (Älp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6)

Oppiaineen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisuuden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan

- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi

Osaamisen arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi

toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 1, 1 op (S23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuus 1, 2 op (S24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 1, 1 op (S26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 2, 1 op (S27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuus 2, 2 op (S28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 3, 2 op (S29)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 2, 2 op (S210)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kielenhuolto (S2), 2 op (S216)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

S2-paja, 2 op (S2p)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.2. Äidinkielen ja kirjallisuuden valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Älvv)

Tavoitteet

Opintojaksossa opiskelija monipuolistaa jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija syventää tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan tai kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opiskelija syventää monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomen kielen ja kirjallisuuden lukutaidon yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.3. Äidinkielen koulukohtaiset valinnaiset opinnot (ÄIkkv)

Opintojaksot

Lukupiiri, 2 op (ÄI13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄI14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI15)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kielenhuolto, 2 op (ÄI16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Äidinkielen paja, 2 op (ÄIp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.4. Tukea äidinkielen opiskeluun (ÄIvk2)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite

Opiskelija saa tukea äidinkielen opintoihin.

Keskeinen sisältö

- henkilökohtaiset tuentarpeet

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson laajuus määräytyy osallistumiskertojen ja työskentelyn perusteella.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksot

Äidinkielen paja, 2 op (Älp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.5. Suomi toisena kielenä valinnaiset valtakunnalliset opinnot (S2vv)

Tavoitteet

Opintojaksossa monipuolistetaan jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opintojaksossa syvennetään tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan ja kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opintojaksossa syvennetään monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen. Numeroarviointi.

Opiskelija voi valita opintojaksosta haluamansa moduulit.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksot

Vuorovaikutus 3, 2 op (S29)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 2, 2 op (S210)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.6. Suomi toisena kielenä koulukohtaiset valinnaiset opinnot (S2kkv)

Opintojaksot

Kielenhuolto (S2), 2 op (S216)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

S2-paja, 2 op (S2p)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.7. Ruotsi (TKRU)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sociolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtauksissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei

ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen

- *ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä*
- *osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä*
- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.*

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia*
- *tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana*
- *osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä*
- *muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.*

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti*
- *saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.*

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytkeyty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täytyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

9.7.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAK)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (RUAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.7.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op, 1 op (RUB11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ympäristömme, 2 op (RUB14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB15)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (RUBabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.8. A-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RUAvv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot**Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7)**

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.9. A-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (RUAkv)

Opintojaksot

Abivalmennus, 2 op (RUAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAk)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.10. A-ruotsin abiopinnot (RUAvk1)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt:

- tähän mennessä opiskeltujen teemojen ja rakenteiden kertaus
- yhteiskunnalliset aiheet
- valmistautuminen B-ruotsin yo-kokeeseen

Opintojakson vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 4 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista erityisesti vuorovaikutusosaamista.

Opintojaksot

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAk)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (RUAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.11. B1-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (B1vv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.12. B1-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (RUBkkv)

Opintojaksot

Abivalmennus, 2 op (RUBabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.13. B1-ruotsin abiopinnot (RUB1vk2)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt:

- tähän mennessä opiskeltujen teemojen ja rakenteiden kertaus
- yhteiskunnalliset aiheet
- valmistautuminen B-ruotsin yo-kokeeseen

Opintojakson vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 4 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista erityisesti vuorovaikutusosaamista.

Opintojaksot

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (RUBabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.14. Tukea ruotsin opiskeluun (RUB1vk1)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa omaa opiskelutekniikkaansa ja ymmärtää pitkäjänteisen työskentelyn merkityksen kielen opiskelussa.

Opintojakson keskeinen sisältö: Opintojen kertaaminen, kielen harjoittelu yksilöllisesti omien tavoitteiden mukaisesti, kielen opiskeluun liittyvien taitojen harjoittelu.

Opintojakson vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 4 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Tässä opintojaksossa painottuu hyvinvointiosaaminen.

Opintojaksot

Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15. Vieraat kielet (VK)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa

ylipäättään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielen ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltäviä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sociolinguistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaiaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnot mahdollistavat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestävämmät kulutustottumukset, ovat yksilön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan

asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen*
- *osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa*
- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.*

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia*
- *tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana*
- *osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä*
- *muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.*

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti*
- *saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.*

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasoasteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan

hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

9.15.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

English for life, 2 op (ENA10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.2. Ranska, A-oppimäärä (RAA)

Oppiaineen tehtävä

Ranskan A-kielen opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään kohdekielen oppijana ja osajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa.

Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Tavoitteet

Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielten, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää kieltä erilaisissa viestintätilanteissa, hankkia ja tiivistää olennaista tietoa sekä jatkamaan kielen opintojaan omaehtoisesti myös lukion jälkeen.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RAA1)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määritellyyn taitotasoon (ks. taulukko).*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *kohdekieli porttina sukulaiskielen oppimiseen ja osaamiseen*

- tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja globaalia kulttuuriosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RAA2)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RAA3)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä*
- *vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RAA4)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin*
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RAA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti globaalia kulttuuriosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RAA6)

Opintojakson moduulit

- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- *jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina*
- *itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (RAAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.3. Saksa, A-oppimäärä (SAA)

Oppiaineen tehtävä

Saksan A-kielen opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään kohdekielen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa.

Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Tavoitteet

Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiiliin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää kieltä erilaisissa viestintätilanteissa, hankkia ja tiivistää olennaista tietoa sekä jatkamaan kielen opintojaan omaehtoisesti myös lukion jälkeen.

Laaaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Vieraan kielen opinnoissa painottuu vuorovaikutusosaaminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Myös globaali ja kulttuuriosaaminen kehittyvät vieraan kielen opinnoissa.

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (SAA1)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määritellyyn taitotasoon (ks. taulukko).*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen*
- *tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle*
- *oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta*

- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyliilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja globaalia kulttuuriosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (SAA2)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (SAA3)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä*
- *vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (SAA4)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin*
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti globaalia kulttuuriosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (SAA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja*

- *kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoidaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (SAA6)

Opintojakson moduulit

- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille*
- *rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoidaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (SAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (SAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (SAAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.4. Venäjä, A-oppimäärä (VEA)

Oppiaineen tehtävä

Venäjän A-kielen opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään kohdekielen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa.

Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Tavoitteet

Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielten, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää kieltä erilaisissa viestintätilanteissa, hankkia ja tiivistää olennaista tietoa sekä jatkamaan kielen opintojaan omaehtoisesti myös lukion jälkeen.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VEA1)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen*
- *tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle*
- *oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta*
- *monikielisyys voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen*

- *toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja globaalia kulttuuriosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VEA2)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- *kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus*
- *rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana*
- *puhujien eri taustat ja statusvaikutukset*
- *kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin*
- *viestintätyylit erilaisissa medioissa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VEA3)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä*
- *vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VEA4)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VEA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja*
- *kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoidaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti globaalia kulttuuriosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VEA6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoidaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VEA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VEA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.5. Espanja, A-oppimäärä (EAA)

Oppiaineen tehtävä

Espanjan A-kielen opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään kohdekielen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa.

Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Tavoitteet

Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää kieltä erilaisissa viestintätilanteissa, hankkia ja tiivistää olennaista tietoa sekä jatkamaan kielen opintojaan omaehtoisesti myös lukion jälkeen.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (EAA1)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen*
- *tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle*
- *oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta*
- *monikielisyys voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen*
- *toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja globaalia kulttuuriosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (EAA2)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- *kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus*
- *rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana*
- *puhujien eri taustat ja statusvaikutukset*
- *kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin*
- *viestintätyylit erilaisissa medioissa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (EAA3)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä*
- *vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ja kehittämään omaa kielitaitoaan ja viestintätaitojaan sekä kehittää kulttuuriosaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - opiskelutaidot - vuorovaikutus - kulttuuri-ilmiöt

Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (EAA4)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti globaalia kulttuuriosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (EAA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (EAA6)

Opintojakson moduulit

- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii kommunikoimaan yhteiskunnallisista teemoista ja rohkaistuu käyttämään kielitaitoaan opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- *jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina*
- *itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kieli yhteiskunnallisen vaikuttamisen välineenä - tieteen kieli - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (EAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (EAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.6. Ranska, B2-oppimäärä (RAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Oppimäärän tehtävänä on saada opiskelija laajentamaan kielitaitoaan ja jatkamaan vieraan kielen opiskelua myös lukion jälkeen. Vieraan kielen opinnot vahvistavat opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista ja avaavat mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja työhön.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija oppii käyttämään hyvää peruskieltä sekä suullisissa että kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ajankohtaisista ja kiinnostavista aiheista.

Opintojen aikana edistetään monipuolista kielitaitoa käsittelemällä mm. kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta ja mediaa.

Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (RAB22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (RAB23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (RAB24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (RAB25)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*

- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 5, 2 op (RAB26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 1, 2 op (RAB27)

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa kielitaidon kehittämistaitojaan sekä tekstin tulkinta- ja tuottamistapoja.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- *erilaiset asuinympäristöt*

- *kestävä elämäntapa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Peustason jatko 2, 2 op (RAB28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.7. Saksa, B2-oppimäärä (SAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Opintojen tehtävänä on saada opiskelija laajentamaan kielitaitoaan ja jatkamaan vieraan kielen opiskelua myös lukion jälkeen. Vieraan kielen opinnot vahvistavat opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista ja avaavat mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja työhön.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija oppii käyttämään hyvää peruskieltä sekä suullisissa että kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ajankohtaisista ja kiinnostavista aiheista.

Opintojen aikana edistetään monipuolista kielitaitoa käsittelemällä mm. kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta ja mediaa.

Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiliaan.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (SAB22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (SAB23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (SAB24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (SAB25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (SAB26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 1, 2 op (SAB27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 2, 2 op (SAB28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.8. Venäjä, B2-oppimäärä (VEB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Oppimäärän tehtävänä on saada opiskelija laajentamaan kielitaitoaan ja jatkamaan vieraan kielen opiskelua myös lukion jälkeen. Vieraan kielen opinnot vahvistavat opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista ja avaavat mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja työhön.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija oppii käyttämään hyvää peruskieltä sekä suullisissa että kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ajankohtaisista ja kiinnostavista aiheista.

Opintojen aikana edistetään monipuolista kielitaitoa käsittelemällä mm. kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta ja mediaa.

Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (VEB22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (VEB23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (VEB24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (VEB25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (VEB26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 1, 2 op (VEB27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 2, 2 op (VEB28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Venäjän abivalmennus, 2 op (VEBabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.9. Ranska, B3-oppimäärä (RAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 6 op (RAB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (RAB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (RAB36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (RAB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (RAB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.10. Saksa, B3-oppimäärä (SAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (SAB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (SAB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (SAB36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (SAB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (SAB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.11. Venäjä, B3-oppimäärä (VEB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (VEB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (VEB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (VEB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 4, 2 op (VEB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (VEB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.12. Espanja, B3-oppimäärä (EAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (EAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista.

Perustason alkeet 3, 2 op (EAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 1, 2 op (EAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista ja globaali- ja kulttuuriosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Perustaso 2, 2 op (EAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 3, 2 op (EAB36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (EAB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (EAB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.13. Italia, B3-oppimäärä (IAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (IAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (IAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (IAB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.14. Japani, B3-oppimäärä (JPB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (JP31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (JPB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (JP33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.15. Kiina, B3-oppimäärä (KIB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (KI31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (KI32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.16. Latina, B3-oppimäärä (LAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (LAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (LAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.17. Ruotsi, B3-oppimäärä (RUB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraan kielen B3-oppimäärän tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään peruskielitaitoaan arkipäivän tilanteissa ja jatkamaan kieliopintojaan myös lukion jälkeen.

Tavoitteet

Opiskelu painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon. Uusi kieli avaa mahdollisuuksia vieraalla kielellä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Pääasiallisena laaja-alaisena sisältönä on vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat myös globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (RUB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (RUB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (RUB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämään luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Perustaso 4, 2 op (RUB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (RUB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.15.18. A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (ENAKkv)

Tavoitteet

Englannin kielessä jo edistynyt, kaikki pakolliset moduulit suorittanut opiskelija syventää englannin osaamistaan entisestään ja haastaa itseään oppimaan lisää moduulin tavoitteiden mukaisesti. Ryhmätöitä, ajankohtaisasioita, mahdollisesti haastavampaa yliopistotason kirjoittamista ja vierailukäyntejä. Suoritusmerkintä.

Keskeinen sisältö:

- monipuoliset kielenkäyttötilanteet
- ajankohtaisasiat

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti globaali- ja kulttuuriosaamista, vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

English for life, 2 op (ENA10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.16. A-englannin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (ENAvv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on syventää englannin osaamista ja valmistautua sekä arkielämään että yo-kirjoituksiin kunkin moduulin tavoitteiden mukaisesti.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.17. A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (ENAKkv)

Opintojaksot

ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

English for life, 2 op (ENA10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.18. Tukea A-englannin opintoihin (ENAvk1)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite on tukea opiskelijaa englannin opiskelussa.

Keskeinen sisältö:

- kunkin moduulin keskeinen sisältö
- sanaston ja rakenteiden kertaus
- opiskelustrategiat
- motivaation kasvatus

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa toteutuu ensisijaisesti hyvinvointiosaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 4 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Tässä opintojaksossa toteutuu ensisijaisesti hyvinvointiosaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.19. Vieraat kielet, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (VKkkv)

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

Abivalmennus, 2 op (RAAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (SAAabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

B2/B3-Venäjän abivalmennus, 2 op (VEBabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.20. A-ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RAAvv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksot

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.21. A-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (SAAvv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksot

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (SAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (SAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.22. A-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot (VEAvv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan

laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksot

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VEA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VEA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.23. A-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (EAAvv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksot

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (EAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (EAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.24. B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RAB2vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (RAB22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (RAB23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (RAB24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (RAB26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Peustason jatko 2, 2 op (RAB28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.25. B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot, (SAB2vv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (SAB22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (SAB23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (SAB24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (SAB25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (SAB26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 1, 2 op (SAB27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 2, 2 op (SAB28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.26. B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot (VEB2vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (VEB22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (VEB23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (VEB24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (VEB25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (VEB26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 1, 2 op (VEB27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason jatko 2, 2 op (VEB28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.27. B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RAB3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 6 op (RAB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (RAB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (RAB36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (RAB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (RAB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.28. B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (SAB3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (SAB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (SAB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (SAB36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (SAB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (SAB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.29. B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot (VEB3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (VEB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (VEB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (VEB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (VEB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.30. B3-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (EAB3vv)

Oppiaineen tehtävä

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 3, 2 op (EAB36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (EAB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (EAB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.31. B3-Italian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (IAB3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat

vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (IAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (IAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (IAB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.32. B3-Japanin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (JP3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (JP31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (JP33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (JPB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.33. B3-kiinan kielen valinnaiset valtakunnalliset opinnot (KI3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (KI31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (KI32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.34. B3-Latinan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (LAB3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (LAB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (LAB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.35. B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (RUB3vv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 1, 2 op (RUB34)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 2, 2 op (RUB35)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 4, 2 op (RUB37)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Perustaso 5, 2 op (RUB38)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.36. Matematiikka (MA)

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perusteleamiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

9.36.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.36.2. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Opintojaksot

Funktiot ja yhtälöt, 3 op (MAA2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Geometria, 2 op (MAA3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Derivaatta, 3 op (MAA6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Integraalilaskenta, 2 op (MAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Talousmatematiikka, 1 op (MAA9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

3D geometria, 2 op (MAA10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Lukujonot ja sarjat, 2 op (MAA13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matematiikkaa ohjelmoimalla, 2 op (MAA14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ohjelmistot, 2 op (MAA15)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Differentiaaliyhtälöt, 2 op (MAA16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus I, 2 op (MAAabil)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus II, 2 op (MAAabill)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matematiikan paja, 2 op (MABp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.36.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Geometria, 2 op (MAB3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Talousmatematiikka, 1 op (MAB7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matematiikan paja, 2 op (MABp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ohjelmistot, 2 op (MAB16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (MABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.37. Pitkän matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (MAAvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on syventää matematiikan osaamista ja valmistautua ylioppilaskokeeseen.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

3D geometria, 2 op (MAA10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.38. Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot (MAAkv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite on syventää matematiikan osaamista ja laajentaa ymmärrystä matematiikan sovelluskohteista.

Tässä opintojaksossa painotetaan pääasiassa monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojakson avoin kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 11p.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

Lukujonot ja sarjat, 2 op (MAA13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matematiikkaa ohjelmoimalla, 2 op (MAA14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ohjelmistot, 2 op (MAA15)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Differentiaaliyhtälöt, 2 op (MAA16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus I, 2 op (MAAabil)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus II, 2 op (MAAabill)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matematiikan paja, 2 op (MABp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.39. Lyhyen matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (MABvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on syventää matematiikan osaamista ja valmistautua matematiikan ylioppilaskokeeseen.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.40. Lyhyen matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot (MABkkv)

Opintojaksot

Ohjelmistot, 2 op (MAB16)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (MABabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matematiikan paja, 2 op (MABp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.41. Tukea matematiikan opiskeluun (MABvkt)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa yksilöllistä tukea matematiikan opiskeluun.

Keskeinen sisältö: Yksilökohtaiset sisällöt opiskelijan omien tarpeiden mukaisesti.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 6 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan pääasiassa monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojaksot

Matematiikan paja, 2 op (MABp)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.42. Biologia (BI)

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syvenyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestäväan elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävä tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdintoissa.

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta

- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuihin
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ekologian perusteet, 1 op (BI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ihmisen biologia, 2 op (BI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Biologian laborointi, 2 op (BI7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (Blabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.43. Biologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Blvv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelijan itsenäisen opiskelun taidot kehittyvät ja hän ottaa vastuun omasta oppimisestaan.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ihmisen biologia, 2 op (BI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.44. Biologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (Blkkv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Opiskelija valmistautuu biologian yo-kokeeseen

Keskeinen sisältö: Biologian kurssien kertaus ja asiasisältöjen syventäminen.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op ja enintään 4 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen sisällöiden toteutuminen: Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Biologian laborointi, 2 op (BI7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (Blabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.45. Maantiede (GE)

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi kartoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnaissa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävästä tulevaisuudesta ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdinnoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa

- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediaa tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmillä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Sininen planeetta, 2 op (GE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4)

Opintojakson moduulit

- Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), Valinnainen

Tavoitteet

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomedian sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Opiskelija syventää maantieteellistä ajatteluaan sekä kehittää maailmankuvaansa ja maantieteellisiä taitojaan

Keskeiset sisällöt

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämisessä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta
- tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - luonnon- ja ihmismaantieteellinen ajattelu - kestävä kehitys - geomedia

Kartat ja paikkatieto, 2 op (GE5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kehitysmaantiede, 2 op (GE6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (GEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.46. Maantiede, valinnaiset valtakunnalliset opinnot (GEvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite: Opiskelija syventää maantieteellistä ajatteluaan sekä kehittää maailmankuvaansa ja maantieteellisiä taitojaan

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Sininen planeetta, 2 op (GE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.47. Maantieteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot (GEkkv)

Oppiaineen tehtävä

Tehtävänä on syventää opiskelijan taitoja maantieteessä.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija syventää edelleen maantieteellistä ajatteluaan.

Keskeinen sisältö: kartografian perusteisiin ja paikkatietojärjestelmiin sekä kehityskysymyksiin tutustuminen.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op ja enintään 4 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Kartat ja paikkatieto, 2 op (GE5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kehityskaantiede, 2 op (GE6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (GEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.48. Fysiikka (FY)

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittauksien käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Energia ja lämpö, 2 op (FY3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Voima ja liike, 2 op (FY4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Sähkö, 2 op (FY6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietoa mittaamalla, 2 op (FY14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus I, 2 op (FYabil)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus II, 2 op (FYabill)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.49. Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (FYvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite: Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneltyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Energia ja lämpö, 2 op (FY3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Voima ja liike, 2 op (FY4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Sähkö, 2 op (FY6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.50. Fysiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot (FYkkv)

Tavoitteet

Opintojakson moduulikohtaisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneltyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Opintojakson vapaa kuvaus: Fysiikan syventävät opinnot -opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 10 op. Opintojakso koostuu koulukohtaisista valinnaisista opinnoista. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen: Opintojaksossa painotetaan ensisijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojaksot

Tietoa mittaamalla, 2 op (FY14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus I, 2 op (FYabil)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus II, 2 op (FYabilI)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.51. Kemia (KE)

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja

työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastomuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Kemia ja minä, 1 op (KE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemiaa laajemmin, 2 op (KE7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (KEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.52. Kemian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (KEvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on auttaa ymmärtämään kemiaa syvemmin ja oppia soveltamaan uusia sekä vanhoja tietoja ja taitoja sekä

nähdä kemian tarjoamat mahdollisuudet lukion jälkeen.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksot

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.53. Kemian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (KEkkv)

Oppiaineen tehtävä

Kemian syventävät opinnot sisältävät koulukohtaisia valinnaisia opintoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoite Opiskelija syventää kemian ymmärrystään ja oppii uusia menetelmiä sekä kykenee soveltamaan sekä yhdistelemään tietoja ja taitoja.

Keskeinen sisältö Kokeellisten työtapojen opetteleminen ja luonnontieteellisen tiedon muodostuminen. Keskeisten periaatteiden yhdisteleminen ja uuden ymmärryksen saavuttaminen.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 5 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen Eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä monitieteisyys ja luova osaaminen.

Opintojaksot

Kemiaa laajemmin, 2 op (KE7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (KEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.54. Filosofia (FI)

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkipäiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteidenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkipäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista sekä** kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteidenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteidenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestäväns tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennystä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Gloobaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Etiikka, 2 op (FI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Totuus, 2 op (FI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (Flabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.55. Filosofian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Flvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite: Tiedon hankkimisen, vaikuttamisen ja ajattelun harjoittelu

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksot

Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Totuus, 2 op (FI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.56. Filosofian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (Flkkv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Filosofian keskeisten kokonaisuuksien kertaaminen

Keskeinen sisältö: tieto, tiede, moraali, etiikka, yhteiskunta

Avoin kuvaus: Opintojakso suoritetaan 2 op. suuruisena.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: Vuorovaikutus, tieteellisyys, moraalinen luovuus

Opintojaksot

Abivalmennus, 2 op (Flabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.57. Psykologia (PS)

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

.

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä

- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietoaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksot

Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Sosiaali- ja mediapsykologia, 2 op (PS6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Psykologia työelämässä, 2 op (PS8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (PSabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.58. Psykologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (PSvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite, on että opiskelija syventää psykologista osaamistaan ja oppii soveltamaan psykologian tietoja omasta ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.59. Psykologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot (PSkkv)

Oppiaineen tehtävä

Opintojakson tehtävänä on ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen.

Tavoitteet

Tavoite: Opintojakson tavoite on, että opiskelija soveltaa, syventää ja kertaat psykologian osaamista.

Keskeinen sisältö: Sosiaali- ja mediapsykologia, psykologian sovellusalat ja tutkimus. Psykologian yo-kirjoituksiin valmistautuminen.

Arviointi: numeroarviointi.

Vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 6 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen: erityisesti painottuvat monitieteinen ja luova osaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Sosiaali- ja mediapsykologia, 2 op (PS6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Psykologia työelämässä, 2 op (PS8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (PSabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.60. Historia (HI)

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksia. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

*Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.*

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa

monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestäväen tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista

- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksot

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Antiikin kulttuurihistoria, 2 op (HI7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Muinaisen Egyptin kulttuurihistoria, 2 op (HI10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Keskiajan kulttuurihistoria, 2 op (HI11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kalevala, 2 op (HI12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (Hlabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.61. Historian valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Hlvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite: Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kehityksen seuraaminen eri maantieteellisillä alueilla.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksot

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.62. Historia, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (HIkkv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Opiskelija ymmärtää identiteettinsä globaalissa maailmassa

Opintojakson sisältö: kulttuuri-identiteetti ja sen muodostuminen eri alueilla

Vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 6 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson laaja-alaisen sisällön toteutuminen: Kulttuuriymmärrys

Opintojaksot

Antiikin kulttuurihistoria, 2 op (HI7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Muinaisen Egyptin kulttuurihistoria, 2 op (HI10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Keskiajan kulttuurihistoria, 2 op (HI11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kalevala, 2 op (HI12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (Hlabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.63. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen

sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestävän kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Taloustieto, 2 op (YH2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Lakitieto, 2 op (YH4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Taloustiedon jatko-opinnot, 2 op (YH7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (YHabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.64. Yhteiskuntaopin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (YHvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on että opiskelija saa perustiedot Suomen oikeusjärjestelmästä

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksot

Lakitieto, 2 op (YH4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.65. Yhteiskuntaopin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (YHkkv)

Oppiaineen tehtävä

Tehtävänä on opiskelijan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen syventäminen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on että oppilas syventää yhteiskuntaopin ylioppilaskokeessa tarvitsemiaan tietoja ja taitoja

Keskeinen sisältönä on YH1, YH2, YH ja YH4 moduulit

Opintojakson vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen:

- Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita toteutetaan kaikissa yhteiskuntaopin moduleissa.

Opintojaksot

Taloustiedon jatko-opinnot, 2 op (YH7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (YHabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.66. Evankelisluterilaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (UEvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.67. Evankelisluterilaisen uskonnon koulukohtaiset valinnaiset opinnot (UEkkv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite kertaus ja valmistautuminen uskonnon yo-kirjoituksiin.

Keskeinen sisältö: keskeisten teemojen kertaus ja syventäminen

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 2 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita toteutetaan kaikissa uskonnon moduleissa. Erityisesti painottuu

globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojaksot

Abivalmennus, 2 op (UEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.68. Uskonto (KT)

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntietämisen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa

valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan,

tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

9.68.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (UEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.68.2. Ortodoksinen uskonto (KT2)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UO5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UO6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.68.3. Katolinen uskonto (KT3)

Opintojaksot

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UK2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UK5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.68.4. Islamin uskonto (KT4)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UI6)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UI6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta*
- *tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa*
- *osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: klassisen islamin tieteenalat ja teologia, uskontotiede sekä yhteiskuntatiede tutkimusaloina*
- *islamilainen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

9.68.5. Juutalainen uskonto (KT5)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UJ1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen juutalaisuus, 2 op (UJ2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UJ3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UJ4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UJ5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys., 2 op (UJ6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.69. Ortodoksisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (UOvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UO5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UO6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.70. Katolisen uskonnon valinnaiset koulukohtaiset opinnot (UKvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UK5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.71. Islamin uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Ulvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.72. Juutalaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (UJvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UJ3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UJ4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UJ5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys., 2 op (UJ6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.73. Elämänkatsomustieto (ET)

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämänkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämänkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämänkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämänkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämänkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämänkatsomuksellisisa

pohdintoissa. Elämänkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämänkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeuseetiikkaan ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen

Elämänkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämänkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämänkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämänkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämänkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opintoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämänkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämänkatsomustiedon tavoitteista. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämänkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävästä tulevaisuudesta periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämänkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämänkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestäväällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastomuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastomuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämänkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastomuutosta. Näin elämänkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämänkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Osaamisen arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämänkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Opintojaksot

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kulttuurit, 2 op (ET3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Katsomukset, 2 op (ET4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ET5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tulevaisuus, 2 op (ET6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (ETabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.74. Elämänkatsomustiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (ETvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on antaa opiskelijoille valmiuksia tunnistaa ja eritellä omaa ja toisten katsomuksia sekä niihin vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Kulttuurit, 2 op (ET3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Katsomukset, 2 op (ET4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ET5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tulevaisuus, 2 op (ET6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.75. Elämäkatsomustiedon koulukohtaiset valinnaiset opinnot (ETkkv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite on valmistautua yo-kirjoituksiin. Arvioidaan numerolla.

Keskeinen sisältö: Elämäkatsomustiedon opintojen keskeisten teemojen kertaus ja syventäminen.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op ja enintään 2op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita toteutetaan kaikissa elämäkatsomustiedon moduleissa. Erityisesti painottuu vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Abivalmennus, 2 op (ETabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.76. Terveystieto (TE)

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyinä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykyinä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

*Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.*

***Vuorovaikutusosaaminen** kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.*

*Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita,*

jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväns tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestäväns kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi

keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveys voimavarana, 2 op (TE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Abivalmennus, 2 op (TEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.77. Terveystiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot (TEvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite: Opiskelija syventää terveysosaamistaan monipuolisesti eri sisällöissä.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.78. Terveystiedon koulukohtaiset valinnaiset opinnot (TEkv)

Opintojaksot

Abivalmennus, 2 op (TEabi)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.79. Liikunta (LI)

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaavaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskelu ympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaaja-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvylle tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvittää erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suoriutuskykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaava vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesääätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisua

säätelemistä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri

muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5), Valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Liikuntaan liittyvien tietojen ja taitojen syventäminen. Liikunnan lisääminen arjessa erilaisiin liikuntamuotoihin tutustumalla moduulien kuvausten mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja keuhonhuolto

Paikallinen lisäys

- Moduulien mukaiset monipuoliset liikuntamuodot.

Jalkapallo, 2 op (LI22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jääkiekko, 2 op (LI23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Salibandy, 2 op (LI24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yksilölajit, 2 op (LI27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tanssi, 1 op (LI28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Joukkuelajit, 2 op (LI29)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuntosalistartti, 1 op (LI36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uinti, 1 op (LI39)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuntosaliharjoittelun jatkokurssi, 1 op (LI40)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Harrasteliikunta, 2 op (LI41)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Palloilu 1, 2 op (LI42)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Palloilu 2, 2 op (LI43)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.80. Liikunnan valinnaiset valtakunnalliset opinnot (Llvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite: Liikuntaan liittyvien tietojen ja taitojen syventäminen. Liikunnan lisääminen arjessa erilaisiin liikuntamuotoihin tutustumalla moduulien kuvausten mukaisesti.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.81. Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (LIkkv)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Liikuntaan liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen ja syventäminen.

Keskeinen sisältö: Moduulien mukaiset liikuntamuodot.

Opintojakson vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen: Erityisesti painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojaksot

Wanhon tanssien erityistehtävät, 1 op (LI6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Projektissa ja ryhmässä työskentelyyn liittyvien taitojen syventäminen erityistehtävissä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Wanhon tansseihin liittyvien erityistehtävien toteutus, esim. opiskelijoiden oma tanssi, koristelu ja juonto. Erityistehtävänä voidaan pitää myös moduulin suorittamista uudelleen opettajan kanssa sovituissa erityistilanteissa, esim. jos uusille tanssijoille tarvitaan pareja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Hyväksytty / hylätty (suoritusmerkintä)

Liikunnan retket, 2 op (LI7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteita ovat liikuntaan liittyvien tietojen taitojen kehittäminen sekä ryhmässä toimiminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduulissa tehdään retki yhdessä sovittuun kohteeseen joko kotimaassa tai ulkomailla. Moduulin toteutuminen edellyttää aina riittävän rahoituksen järjestymistä, ja se voi sisältää myös maksuja opiskelijoille. Moduuli voidaan järjestää yhteistyössä jonkin muun oppiaineen tai oppilaitoksen kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Tanssi, 1 op (LI28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuntosalistartti, 1 op (LI36)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uinti, 1 op (LI39)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuntosaliharjoittelun jatkokurssi, 1 op (LI40)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Harrasteliikunta, 2 op (LI41)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Palloilu 1, 2 op (LI42)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Palloilu 2, 2 op (LI43)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jalkapallo, 2 op (LI22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jääkiekko, 2 op (LI23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Salibandy, 2 op (LI24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yksilölajit, 2 op (LI27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Joukkuelajit, 2 op (LI29)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.82. Lajivalmennukset (LIvalm)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Tarjota kilpatasolla urheileville opiskelijoille mahdollisuus harjoitella opiskelujen ohessa aamuisin.

Keskeinen sisältö: Lajiharjoitukset

Opintojakson vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen: Erityisesti painotetaan hyvinvointiosaamista.

Opintojaksot**Jalkapallo, 2 op (LI22)**

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jääkiekko, 2 op (LI23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Salibandy, 2 op (LI24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yksilölajit, 2 op (LI27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Joukkuelajit, 2 op (LI29)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.83. Musiikki (MU)**Oppiaineen tehtävä**

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa

luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävän elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnoista. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan*
- *syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan*
- *käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.*

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- *suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun*
- *kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa*
- *ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.*

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- *suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista*
- *oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin*
- *osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen*
- *huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.*

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä*
- *asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan*
- *osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen*
- *ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.*

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuoro ja bändi I - III, 10 op (MU7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Säestyksen alkeet, 2 op (MU8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yhtyemusisointi, 2 op (MU9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Musiikkia abeille, 2 op (MU10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Musiikin esiintymiset, 2 op (MU11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Juhlaorkesteri, 2 op (MU12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.84. Musiikin valinnaiset valtakunnalliset opinnot (MUvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite:

Opiskelija kehittää musiikillista monipuolisuutta, luovaa ilmaisua ja tuottamista sekä pohtii musiikin merkitystä. Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Itse- ja vertaisarviointi sekä kannustava palaute ovat osa kokonaisarviointia. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson moduulien tavoitteisiin. Numeroarvosana.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.85. Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot (MUKkv)

Oppiaineen tehtävä

Tehtävänä on kehittää opiskelijan musiikillisia taitoja, osaamisen monipuolisuutta sekä musiikillisia vuorovaikutustaitoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoite:

Opiskelija kehittää musiikillisia taitojaan, luovaa ilmaisuaan, osaamisen monipuolisuutta sekä musiikillisia vuorovaikutus- ja ajattelun taitojaan. Hän oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan, asettaa tavoitteita toiminnalleen ja osaa käyttää musiikkia keinona ylläpitää ja kehittää hyvinvointiaan. Musiikin opintojaksoilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn. Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta.

Keskeinen sisältö:

Opintojakson sisällöissä korostuvat laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät sekä luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua kehittävät tehtävät. Opintojaksolla opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia esiintyä koulun tilaisuuksissa.

Opiskelu rytmittyy monipuolisten oppimistilanteiden ja -menetelmien ansiosta luontevasti. Oppimisympäristö pyritään luomaan opiskelijoiden hyvinvointia tukevaksi. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan opintojakson tavoitteille tarkoituksenmukaisesti sekä kannustetaan jakamaan osaamistaan.

Osaamisen arviointi

Laajuus ja arviointi:

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op.

Opintojakson suoritusperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, kannustavaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritusperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin vaikuttavat moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen:

Opintojaksolla korostuvat vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä hyvinvointiosaaminen.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksot

Kuoro ja bändi I - III, 10 op (MU7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Säestyksen alkeet, 2 op (MU8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Yhtymusisointi, 2 op (MU9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Musiikkia abeille, 2 op (MU10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Musiikin esiintymiset, 2 op (MU11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Juhlaorkesteri, 2 op (MU12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.86. Kuvataide (KU)

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävä elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskelu ympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävässä kehityksessä liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä

- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Osallisena mediassa, 2 op (KU3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Taidetta kierrättäen, 2 op (KU5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Avoin ateljee, 2 op (KU6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Piirustus 1 - 2, 2 op (KU7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maalaus 1 - 2, 2 op (KU8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Valokuvaus, 2 op (KU10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Elokuva, 2 op (KU11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuvataiteen projekti, 2 op (KU12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Lavastuksen ja puvustuksen työpaja, 2 op (KU13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.87. Kuvataiteen valinnaiset valtakunnalliset opinnot (KUvv)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite: Opiskelija tutustuu taiteen perinteeseen ja nykyilmiöihin, soveltaa oppimaansa osana omaa ilmaisua sekä harjoittelee taiteentekemisen ja viestinnän tekniikoita ja materiaalituntemusta.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Osallisena mediassa, 2 op (KU3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.88. Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot (KUkkv)

Oppiaineen tehtävä

Tehtävänä on opiskelijan oman taiteellisen ilmaisun, vastuullisen taiteen tekemisen sekä taiteen teemojen tuntemuksen edistäminen ja kehittäminen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Tavoitteena on monipuolinen taiteen ja viestinnän tuntemuksen lisääminen ja työskentely erilaisten taiteen tekemisen materiaalien, teknikoiden ja sisältöjen parissa. Kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään

hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeinen sisältö: Tässä opintojaksossa opiskellaan ensisijaisesti taiteen, kulttuurin ja viestinnän tuntemusta, keskustelua ja jakamista, harjoitellaan monimateriaalisuuteen ja -tekniikkaan pohjautuvaa työskentelyä omakohtaisen tekemisen kautta. Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Opintojakson vapaa kuvaus: Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella (kuitenkin vähintään 2 op).

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen: opintojaksolla toteutuvat monitieteisyys ja luova osaaminen.

Muita laaja-alaisen osaamisen osa-alueita käsitellään kunkin moduulin tavoitteiden mukaisesti.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Taidetta kierrättäen, 2 op (KU5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Avoin ateljee, 2 op (KU6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Piirustus 1 - 2, 2 op (KU7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maalaus 1 - 2, 2 op (KU8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Valokuvaus, 2 op (KU10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Elokuva, 2 op (KU11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kuvataiteen projekti, 2 op (KU12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Lavastuksen ja puvustuksen työpaja, 2 op (KU13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.89. Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutus- ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen

*Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista** ja **vuorovaikutusosaamistaan**.*

*Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu*

tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että

opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

Minä opiskelijana, 2 op (OP1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Lukiolainen työelämässä, 2 op (OP6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.90. Opinto-ohjaus, koulukohtaiset valinnaiset opinnot (OPkkv)

Opintojaksot

Lukiolainen työelämässä, 2 op (OP6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.91. Temaattiset opinnot (TO)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Opintojaksot

Uskalla elää - Lukiolaisen ihmissuhdetaidot, 2 op (IS1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on opiskelijan itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittäminen monipuolisesti toiminnallisten menetelmien avulla ARVIOINTI: suoritusero

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kasva itsesi tuntemisessa, vahvista itsetuntoasi, valmistaudu toimivaan parisuhteeseen, arvioi elämäsi vahvoja vaikuttajia, tule sellaiseksi kuin sinun pitikin tulla. Uskalla elää! - tietotaitoa elämyksellisten työtapojen avulla. Kurssin pääosa leirikokemuksena.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Ihmissuhdetaidot II, 2 op (IS2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on opiskelijan minätuntemuksen syventäminen monipuolisten toiminnallisten menetelmien avulla ARVIOINTI: suoritusmerkintä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ihmissuhdetaitokurssin jatkokurssilla syvennetään minätuntemusta ja pohditaan omaa tulevaisuutta. Kurssin keskeisinä teemoina ovat minuus, omat vahvuudet ja arvot, tärkeät ihmissuhteet (käsitellään mm. parisuhdetta ja yksinäisyyttä) sekä oma tulevaisuus (pohditaan mm. tulevaisuuden tavoitteita ja pelkoja). Kurssin opiskelumenetelminä ovat toiminnalliset ja elämykselliset harjoitukset. Kurssi toteutetaan osittain koulun ulkopuolella.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Jännitys haltuun, 2 op (TO55)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduuli on suunnattu opiskelijoille, jotka kokevat jännittämisen haittaavan omaa elämäänsä. Pienessä ja turvallisessa ryhmässä pohditaan keinoja jännityksen lieventämiseksi, kokeillaan harjoituksia, joilla jännityksen kanssa selviää paremmin sekä tehdään rentoutusharjoituksia. Opinnot toteutetaan osittain koulun ulkopuolella. Suoritusmerkintä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Jaksa paremmin, 2 op (TO56)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on opiskelijan oman hyvinvointiosaamisen kehittäminen monipuolisesti toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset keinot joilla voi tukea arjessa jaksamista ARVIOINTI: suoritusmerkintä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Hyvinvointia arkeen liikunnan avulla, 2 op (TO57)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää ymmärrystään kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osatekijöistä ja hahmottaa, millaisilla asioilla voi parantaa omaa hyvinvointiaan. Opintojakso on suunnattu vähän tai ei lainkaan liikkuville opiskelijoille, jotka tarvitsevat tukea liikkumisen aloittamiseen sekä hyvinvointia tukevan elämäntavan löytämiseen. Tavoitteena on motivoida opiskelijaa itsenäiseen liikkumiseen ja arjen aktiivisuuden lisäämiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Voidaan suorittaa 1 tai 2 opintopisteen laajuisena. Oman hyvinvointianalyysin tekeminen ohjatusti ja sen pohjalta oman hyvinvointi- ja liikuntasuunnitelman laatiminen. Liikuntasuunnitelmaa toteutetaan osin yksilöohjauksilla ja osin itsenäisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä. Hyväksytty suoritus edellyttää ohjaajan kanssa yhdessä sovittujen liikuntakertojen suorittamista, oman liikuntaohjelman itsenäistä toteuttamista sekä omien hyvinvoinnin osa-alueiden pohtimista.

Ensiapu, 1 op (TO60)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on saavuttaa SPR:n EA1-kurssin ensiaputaidot.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- SPR:n EA1 (moduuli suoritetaan käymällä tämä kurssi itse, todistuksen esittämällä saa suoritusmerkinnän) ARVIOINTI: suoritusmerkintä (SPR:n kurssi)

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

deksi.

Lukiolaisen turvakurssi, 2 op (TO61)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukiolaisen turvakurssi on Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) järjestämä yhteiskuntatietoutta ja turvallisuutta lisäävä opintokokonaisuus. Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu omatoimiseen varautumiseen, pelastus- ja poliisiviranomaisten toimintaan sekä turvallisuuden alalla toimiviin järjestöihin teorian ja käytännön harjoittelun kautta. Moduuli järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Lisätietoja <https://lukiolaisenturvakurssi.etapahtuma.fi/>

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tutorointi, 2 op (TO62)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- - Opiskelija osaa toimia erilaisissa tutorin tehtävissä - Opiskelija harjoittelee erilaisia tutorina tarvittavia taitoja, kuten ryhmänohjausta, lukio-opintoihin perehdyttämistä ja

tapahtuman järjestämistä - Opiskelijaa osallistuu yhteisöllisen toiminnan järjestämiseen. Suoritusmerkintä'.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduuli suoritetaan osallistumalla 5. periodissa tutorkoulutukseen ja jatkaen toimintaa sovitusti seuraavan lukuvuoden ajan. Moduuliin sisältyy tutorina toimimista 1.vuoden opiskelijoille, yhteisten tapahtumien järjestämistä sekä lukion markkinointiin osallistumista. Osallistujat valitaan hakemusten perusteella. Ensimmäisen vuoden opiskelijoita informoidaan hakemisesta Wilman kautta ennen haun alkua keväällä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Lehtityö - toimitus ja taitto, 2 op (TO65)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii mediataitoja ja mediatekstien valmistusta. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduuli jakautuu koko lukuvuodelle. Opintojen aikana opiskelija pääsee tekemään juttuja sekä Martsarilainen-lehden verkkojulkaisuun että vuosittain ilmestyvään painettavaan lehteen. Toimituskokouksia on sovittuina aikoina ja yksittäiset tehtävät ovat kirjoittamiseen tai kuvatoimittamiseen liittyviä (esim. valokuvaus, sarjakuva, kuvitus ja taitto). Valitsemalla moduulin tarjottimelta ilmoittaudut mukaan toimituskuntaan, mutta suoritusapansa takia moduuli ei vie palkkia. Mukaan voi tulla koska tahansa, ja opintopisteiden määrää voidaan pienentää tai kasvattaa oman aktiivisuutesi mukaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Edustaminen ja markkinointi, 2 op (TO66)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulissa harjoitellaan monipuolisten edustustehtävien hoitamista ja markkinointia käytännön edustustehtävissä lukiossa ja lukion ulkopuolella. Moduuli koostuu tehtävään kuuluvasta perehdytyksestä ja edustus- sekä markkinointitehtävistä. Moduuli toimii yhteistyössä OPKH:n ja tutor toiminnan kanssa, ja täydentää tarvittaessa näitä. Moduuliin valitaan sellaisia opiskelijoita, jotka ovat osoittaneet kykyä monipuoliseen yhteistyöhön, esiintymiseen, markkinointiin sekä aikataulujen ja sopimusten noudattamiseen. Moduulin suorittaneet saavat suoritusmerkinnän lisäksi myös työtodistuksen.

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Työelämässä toimiminen, 2 op (TO67)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Haluatko oppia tekemään hyvän työhakemuksen ja ansioluettelon? Mistä löydät vapaita työpaikkoja? Miten toimia työhaastattelussa? Millaiset ovat työelämän pelisäännöt? Tervetuloa toiminnalliselle ja käytännönläheiselle opintojaksolle, jossa saat vastaukset mm. edellisiin kysymyksiin! Opintojen aikana opiskelija perehtyy työelämään, työnhakuun, työnhaun erilaisiin kanaviin sekä työelämätaitoihin. Arviointi: S-merkintä

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Työelämässä toimiminen, 2 op (TO68)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija oppii toimimaan monipuolisesti työelämässä. Varian järjestämä kurssi, joka sisältää työelämätaitoihin liittyviä etäopintoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Työelämätaitojen syventävät sisällöt.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Opiskelijakuntatoiminta, 2 op (TO69)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoite: aktiivinen osallistuminen opiskelijakuntatoimintaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija voi saada 1-6 opintopistettä aktiivisesta osallistumisesta opiskelijakunnan hallituksen toimintaan. Opintosuorituksen laajuus lasketaan osallistumisen määrän mukaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Itsemyötätuntokurssi, 2 op (TO71)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittävästi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteen- ja taiteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonala laajemmissa kokonaisuuksissa. Kurssin aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. He analysoivat ja arvioivat

erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

9.92. Lukiodiplomit (LD)

Oppiaineen tehtävä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Laaja-alainen osaaminen

Tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet*
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa*
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla*
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta*
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista*
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskelu ympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja*
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta*
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.*

Osaamisen arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Opintojaksot

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4)

Opintojakson moduulit

- Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4), Valinnainen

Tavoitteet

Liikunnan lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

Paikallinen lisäys

- Liikunnan lukiodiplomi on osoitus opiskelijan fyysisestä toimintakyvystä, liikuntatiedoista, harrastuneisuudesta tai erityisosaamisesta sekä yhteistyö- ja työskentelytaidoista. Suoritusmerkintä ja diplomin arviointi.

Keskeiset sisällöt

Liikunnan lukiodiplomi

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6)

Opintojakson moduulit

- Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD6), Valinnainen

Tavoitteet

Musiikin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja toiminnastaan.

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa. Opiskelija osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan. Musiikin lukiodiplomin voi toteuttaa joko yksin tai ryhmän jäsenenä.

Keskeiset sisällöt

Musiikin lukiodiplomi

- *opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto*
- *erilaiset toteutustavat ja osa-alueet*

Paikallinen lisäys

- Lukiodiplomin keskeiset sisällöt perustuvat musiikin lukiodiplomin erilaisiin toteutustapoihin ja osa-alueisiin. Musiikin lukiodiplomi muodostuu neljästä osasta, jotka ovat opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2)

Opintojakson moduulit

- Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD2), Valinnainen

Tavoitteet

Kuvataiteen lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa*
- *osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia*
- *osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat*
- *osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan*
- *osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta*
- *osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia.

Keskeiset sisällöt

Kuvataiteen lukiodiplomi

- *perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan*
- *muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Teatterin lukiodiplomi, 2 op (TELD8)

Opintojakson moduulit

- Teatterin lukiodiplomi, 2 op (TELD8), Valinnainen

Tavoitteet

Teatterin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa*
- *vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitojaan sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearvioinnin taitojaan.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija valmistaa esityksen ryhmässä tai yksin. Opiskelija valitsee työnsä aiheen, näkökulman ja toteuttamistavan itse. Esitys arvioidaan. Diplomin voi suorittaa joko yhdellä tai useammalla teatterityön osa-alueella, esimerkiksi näyttelijänä, ohjaajana tai käsikirjoittajana. Esityksen lisäksi teatterin lukiodiplomin muut osat ovat suullinen reflektio, portfolio ja kirjallinen reflektio. Jotta opiskelija voi osallistua diplomipintoihin, vähintään kolme teatterikurssia pitää olla suoritettuna.

Keskeiset sisällöt

Teatterin lukiodiplomi

- *opiskelijan määrittelemä aihe joltakin teatterin alalta ja siihen liittyvä esitys*
- *työskentelyprosessin hallinta*
- *taiteellisen prosessin arviointitaidot*
- *taiteellisen kokonaisuuden ymmärtäminen*
- *teatterin keinot*
- *yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot*
- *esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus*

9.93. LUMA-opinnot (LUMA)

Oppiaineen tehtävä

Martinlaakson lukiossa LUMA-aineet ovat tukemassa opiskelijan matemaattis-luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä yksittäisten oppiaineiden tehtävien lisäksi.

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Omien kiinnostuksen kohteiden mukainen luonnontieteiden ja matematiikan tietojen ja taitojen syventäminen

Keskeinen sisältö: Luonnontieteitä integroivat moduulien sisällöt

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op ja enintään 40 op.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen: Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Luma-orientaatio, 2 op (LUMA01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu luma-aineisiin ja muihin lumaluokkaisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kaikille luma-lukion aloittaville. Moduulin tavoitteena on saada syvällisempi käsitys siitä, mitä luma-aineet ovat tutustuen samalla toisiin lumalukiolaisiin. Opintojen aikana tehdään yhdessä mielenkiintoisia luma-vierailuja ja vierailuista pidetään oppimispäiväkirjaa. Hyväksytty suoritus edellyttää aktiivista osallistumista kurssille. Arviointi suoritusmerkinnällä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Luma-leirikoulu, 2 op (LUMA02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana tehdään leirikoulumatka yhdessä sovittuun ajankohtaiseen luma-kohteeseen ja vierailuista pidetään oppimispäiväkirjaa. Arviointi suoritusmerkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tiedettä ja taidetta (STEAM), 2 op (LUMA16)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tiedettä ja taidetta on STEAM- yhteistyökurssi, joka järjestetään yhteistyössä Euroopan koulujen kanssa. Opintojen tavoitteena on kansainvälisyyden lisääminen, tieteen ja taiteen yhdistäminen luovasti sekä opiskelijoiden kanssa yhdessä valitun projektin tekeminen. Kurssin opetuskieli on englanti. Arviointi suoritusmerkinnällä. Laaja-alainen osaaminen: Globaali ja kulttuuriosaaminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tieteen ja taiteen yhteisprojekti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tutki ja kokeile!, 2 op (LUMA41)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventyy tieteelliseen ja kriittiseen ajatteluun sekä tutkimustyön tekemiseen. Opiskelija opiskelee yliopiston ja ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä vaadittavien tutkimusmetodien alkeita. Opintojen aikana laaditaan tutkimussuunnitelma ja tutkimus myös käytännössä. Opiskelija opiskelee itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. Moduulilla voi olla sisällöllistä yhteyttä tutkimusaiheesta riippuen useaan oppiaineeseen. Arviointi suoritusmerkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutkimussuunnitelman tekeminen ja tutkimuksen toteuttaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Geofysiikka, 2 op (LUMA42)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tavoitteena on tutustua monitieteisesti maapallon rakenteeseen ja fysikaalisiin ilmiöihin. Arviointi suoritusmerkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Maapallon kivi-, vesi-, ilma- plasma- ja magneettikehien rakenne ja ilmiöt.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Fysiikan historia, 2 op (LUMA43)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on hahmottaa fysiikan historia ja laajemmin tieteen historia osana yleistä historiaa. Opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin historialliseen kehityskulkuun liittyvän dokumentoidun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat muodostavat kollektiivisesti kokonaiskuvan fysiikan historiasta ja sen kehityskuluista erinäisten fysikaalisten käsitteiden, mallien ja keksintöjen taustalla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytysti suoritettu kurssi arvioidaan S-merkinnällä (suoritettu).

Pelit, pulmat ja päättely, 2 op (LUMA45)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Opiskelija kehittää matemaattista ajatteluaan pelien ja pulmien avulla. Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen. : Suoritusmerkintä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ongelmanratkaisumenetelmiä, nollasummapeli.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Matemaattisia kuvioita, 2 op (LUMA46)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Modulissa tutustutaan matemaattisiin muotoihin, kuvioihin ja malleihin ja niiden hyödyntämiseen kuvataiteessa. Modulissa tehdään kuvataiteen töitä matematiikkaa unohtamatta! Keskeinen sisältö: Laatoitukset, fraktaalit, kultainen leikkaus, arkkitehtuuri. Laaja-alaisen sisällön toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen. Arviointi: Suoritusmerkintä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Laatoitukset, fraktaalit, kultainen leikkaus ja arkkitehtuuri.

Teknologiaprojekti, 2 op (LUMA47)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tekee ohjatusti yksin tai yhdessä muiden kanssa haluamansa teknologisen projektin. Arviointi: Suoritusmerkintä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt määräytyvät opiskelijan valitseman projektin mukaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Akustiikka, 2 op (LUMA48)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssilla sovelletaan tiede- ja taidepainotteista suuntausta yhdistämällä fysiikka ja musiikki. Tutkimme monipuolisesti akustiikan ilmiöitä esim. vierailulla johonkin pääkaupunkiseudun konserttisaliin, Aalto-yliopiston akustiikkalaboratorioon sekä johonkin alan yritykseen. Vierailuista kirjoitetaan raportti. Arviointi suorituserkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Äänen tutkiminen erilaisissa yhteyksissä

Aisti metsä!, 2 op (LUMA49)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oppia aistihavaintojen fysiologiaa käytännön kautta, pohtia metsän vaikutusta ihmiseen monella eri tavalla, sekä syventää luovan kirjoittamisen taitoja omien luontohavaintojen ja -kokemusten pohjalta. Lisäksi tutustutaan retkeilyn perustaitoihin. Suorituserkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduuli toteutetaan metsäretkenä normaalien oppituntien ulkopuolella. Metsäretkellä tehdään erilaisia metsään, aisteihin ja luovaan kirjoittamiseen liittyviä tehtäviä ja harjoituksia. Moduuliin otetaan 16 opiskelijaa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suorituserkintä.

Fysiikan ja kemian työkurssi, 2 op (LUMA50)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kokeellinen työskentely ja tulosten havainnointi sekä selitysmallien hakeminen on keskeisin tapa hankkia uutta tietoa luonnontieteissä. Samalla syvennyy ilmiöiden ymmärtäminen, minkä lisäksi pienryhmälaborointi on usein myös hauskaa. Kurssi on oiva lisä fysiikan ja kemian osaajalle, jonka mielestä pelkät oppitunnit ovat liian teoreettisia. Arviointi suorituserkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tehdään kokeellisia tutkimuksia ja opitaan niin teorioita käytännön ilmiöinä kuin niiden havaitsemista ja mittaamista sekä mittaustulosten esittämistä.

Lääketieteellinen biokemia, 2 op (LUMA52)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijan ymmärrys solutason kemiallisista rakenteista ja ilmiöistä kehittyä, ja hän ymmärtää niiden merkityksen elimistön toiminnassa ja lääketieteellisissä sovelluksissa. Arviointi: suorituserkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Solun rakenne ja toiminta tarkempaan molekyyli-tasoon kuvauksena kuin peruskursseilla ja lukion oppikirjoissa on. Tutustutaan terveyteen ja sairauksiin sekä niihin vaikuttaviin tekijöihin case-tyyppisesti. Ulkopuolisia kontakteja hyödynnetään vierailujen yms. muodossa mahdollisuuksien mukaan.

Rakkaus luma-aineisiin, 2 op (LUMA54)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Itsenäisesti suoritettava kurssi, joka on tarkoitettu LUMA-aineita harrastaville. Kurssin voi suorittaa tutustumalla alan kirjallisuuteen ja osallistumalla alan tapahtumiin, luentoihin ja näyttelyihin. Opintopisteitä voi kerätä raporttimalla edellä mainituista asioista. Työn laajuus, opintopisteiden määrä arvioidaan tilanteen mukaan kyseisen aineen opettajan kanssa. Arviointi suorituserkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Luma-aineisiin syventyminen kirjallisuuden tai tapahtumien kautta.

Menestystä ja mahdollisuuksia lukiossa ja työelämässä, 2 op (LUMA55)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Osallistutaan LUMA-aineiden valtakunnallisiin kilpailuihin. Harjoitellaan aikaisempia valtakunnallisia kilpailutehtäviä ja yleisiä vaikean tehtävän ratkaisustrategioita. Osallistutaan LUMA-tapahtumiin ja työelämävierailuihin. Arviointi suorituserkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Syvennyttään luma-aineisiin kilpailujen, tapahtumien ja yritysvierailujen kautta.

Itämeri, 2 op (LUMA56)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää Itämeren ominaispiirteitä ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Opiskelijassa herää kiinnostus ympäristön tilaan ja hän näkee Itämeren keskeisen aseman Suomen lähialueena. Arviointi suorituserkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy Itämeren ominaispiirteisiin ja lajistoon. Samalla tutustutaan veden kemiallisten ominaisuuksien tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan erilaisia maastotyöskentelymenetelmiä. Kurssiin sisältyy retki kotimaassa.

Metsät, suot ja jääkauden jäljet, 2 op (LUMA57)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on syventää tietoja Suomen metsä- ja suotyypeistä ja jääkauden merkeistä maisemassa sekä tutustua biologian ja maantieteen kenttätömenetelmiin. Arviointi suoritusmerkinnällä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Metsien ja soiden ekologiaa, jääkauden vaikutus pinnanmuotoihin sekä biologian ja maantieteen maastotyöskentelymenetelmät.

Luontoseuranta, 2 op (LUMA58)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu erilaisiin tapoihin tutkia ympäristössä tapahtuvia muutoksia (mm. lintujen rengastus, laskenta- ja kartoitusmenetelmät, omat havainnot). Luokasta luontoon on homman nimi, osallistuminen erilaisiin projekteihin on mahdollista, jos opiskelijalla riittää intoa ja harrastuneisuutta. Arviointi suoritusmerkinnällä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Luontoseuranta havainnoimalla käytännössä ympäristön muutoksia

Maailmankaikkeus ja tähtitiede, 2 op (LUMA59)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa kokonaiskuvan maailmankaikkeuden rakenteesta ja kehityksestä. Arviointi: Suoritusmerkintä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tähtitieteen perusteet, maailmankaikkeuden rakenteet ja kehitys.

Lajintuntemus, 2 op (LUMA60)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulissa tutustutaan eri eläin- ja kasvilajeihin luonnossa. Moduuli sisältää retkeilyä maastossa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Eri lajien lajintuntemus.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Suomen geomorfologinen maisema, 2 op (LUMA61)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua Suomen pinnanmuotoihin ja maisemaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Suomen maisemamuotojen synty, kehitys, havaitseminen ja nimeäminen ARVIOINTI suoritusmerkintä (Helsingin yliopiston Digikampus MOOC-kurssi)

Metsäkurssi, 2 op (KKY6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.94. Draama ja teatteri (DTv)

Oppiaineen tehtävä

Draaman ja teatterin opintokokonaisuuden tehtävä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus itseilmaisuuksiin ja monipuoliseen yhteistyöhön kannustavassa ilmapiirissä.

Tavoitteet

Draaman ja teatterin opintokokonaisuuden tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu heittäytymään, esiintymään ja käyttämään piileviä voimavarojaan. Hän oppii kehittämään vuorovaikutustaitojaan, yhteistyökykyään ja luovaa ajatteluaan. Draaman ja teatterin opinnot laajentavat mielikuvitusta ja kehittävät monipuolista ilmaisukykyä sekä tarjoavat mahdollisuuden esiintyä ja tutustua esityksen valmistamiseen. Tavoitteena on myös, että opiskelija oppii vastaanottamaan kulttuuria aktiivisesti.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Opintokokonaisuuden ensisijaisena laaja-alaisena sisältönä on opiskelijan vuorovaikutustaitojen kehittäminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintokokonaisuudessa painottuvat myös monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojaksot**Draaman orientaatio-opinnot, 2 op (DT0)****Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää ilmaisun perusvalmiuksia ja tutustuu esitystaiteeseen, sekä tutustuu muihin draamalinjalla opiskeleviin opiskelijoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tapaamiset koostuvat erilaisista harjoituksista, vierailuista ja tapahtumista. Arviointi: Moduulin suorittaminen edellyttää aktiivista osallistumista opintoihin. Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen**

Laaja-alaisena osaamisalueena on ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luovuus ja monitieteisyys korostuvat laaja-alaisina osaamisalueina.

Hyvinvointiosaaminen

Draaman ja teatterin orientaatio-opinnoissa myös hyvinvointiosaaminen kehittyy.

Perusopinnot - heittäydy, uskalla, elä!, 2 op (DT1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Rooli- ja kohtausharjoittelu, 2 op (DT2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Improvisaatio ja näyttelijäntyön perusteet, 2 op (DT3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Produktio I - III, 6 op (DT4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Pienoisnäytelmä, 2 op (DT7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Näyttelijäntyö ja ohjaajantyön perusteet, 2 op (DT8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Draaman ja teatterin soveltavat opinnot, 2 op (DT9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Valo- ja äänitekniikka, 2 op (DT10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.95. Draaman perusopinnot (DTkkv)

Tavoitteet

Opintojen tavoite

Opintojen tavoitteena on, että opiskelija kehittää ilmaisun perusvalmiuksia ja tutustuu teatterin eri lajeihin.

Keskeinen sisältö

Keskeisenä sisältönä ovat keskittymis- ja kontaktiharjoitukset, ryhmässä toimiminen, roolityöskentely sekä puhe- ja fyysinen ilmaisu.

Opinnot voi suorittaa vähintään 2 opintopisteen kokonaisuutena. Opiskelija voi myös valita kaikki draaman perusopintojen moduulit.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alainen osaamisalue:

Laaja-alaisena osaamisalueena on ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen.

Luovuus ja monitieteisyys korostuvat laaja-alaisina osaamisalueina.

Draaman ja teatterin orientaatio-opinnoissa myös hyvinvointiosaaminen kehittyy.

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Perusopinnot - heittäydy, uskalla, elä!, 2 op (DT1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Improvisaatio ja näyttelijäntyyön perusteet, 2 op (DT3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Rooli- ja kohtausharjoittelu, 2 op (DT2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.96. Produktio (DTvk2)

Tavoitteet

Opintojen tavoite

Opintojen tavoitteena on, että opiskelija kehittää ilmaisun perusvalmiuksia ja tutustuu teatterin eri lajeihin. Opiskelija on mukana valmistamassa draaman produktion.

Keskeinen sisältö:

Keskeisenä sisältönä ovat keskittymis- ja kontaktiharjoitukset, ryhmässä toimiminen, roolityöskentely sekä puhe- ja fyysinen ilmaisu.

Opinnot voi suorittaa vähintään 2 opintopisteen kokonaisuutena. Opiskelija voi myös valita useampia produktion liittyviä moduuleja.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alainen osaaminen: laaja-alaisina osaamisalueina korostuvat ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen ja luovuus sekä monitieteisyys.

Draaman ja teatterin orientaatio-opinnoissa myös hyvinvointiosaaminen kehittyy.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Produktio I - III, 6 op (DT4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Pienoisnäytelmä, 2 op (DT7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Näyttelijäntyyö ja ohjaajantyyön perusteet, 2 op (DT8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Draaman ja teatterin soveltavat opinnot, 2 op (DT9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Valo- ja äänitekniikka, 2 op (DT10)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.97. Kulttuurin ja taiteen opinnot (KULT)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu ja syventyy kulttuurin ja taiteen sisältöihin laajemmin.

Keskeinen sisältö: Moduulin keskeiset sisällöt.

Opinnot voi suorittaa vähintään 2 opintopisteen kokonaisuutena tai opiskelija voi valita useampia kaupalliseen alaan liittyviä moduuleja.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen: globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen ja luova ajattelu korostuvat kulttuurin ja taiteen opinnoissa. Myös hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen ovat keskeisiä osaamisalueita.

Opintojaksot

Taide- ja elämätaidot, 2 op (KULT1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana käsitellään elämäntaitoja yhdistäen psykologiaa sekä taiteen keinoja minän tarkastelussa. Keskeisinä teemoina ovat minätuntemus, vuorovaikutus ja elämänhallinta. Opiskelumenetelminä ovat mm. valokuvat ja draama identiteettien rakentajina ja ilmaisuvälineinä, kuvataiteen sekatekniikat oman itsensä näkyväksi

tekemisessä, voimauttavan valokuvan keinot elämäkokemusten käsittelyssä ja terapeutitiset menetelmät rentoutuksessa. Toteutetaan koulun ulkopuolella. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Monitaiteellinen musiikkiprojekti, 2 op (KULT2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduuli tarjoaa opiskelijalle tilaisuuksia kehittää musiikillista ja muuta taiteellista luovaa ajatteluaan ja ilmaisutaitojaan taiteidenvälisessä työskentelyssä yhteistyössä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisällöt: Moduulin voi suorittaa lukion näytelmäproduktioiden yhteydessä suunnittelella ja toteuttamalla näytelmän ääniä tai musiikkia. Arviointi: Suoritusmerkintä.

Taidetta kaikilla aisteilla, 2 op (KULT3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu kunakin vuonna valittavan retkikohteen kaupunkikulttuuriin. Opiskelija osallistuu retkelle ryhmän jäsenenä. Opiskelija tutustuu omatoimisesti lisäksi paikalliseen kulttuuritarjontaan (esim. museot, konsertit, teatteri) osana kurssisuoritusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana tutustutaan lähialueiden kulttuurikohteisiin sekä tehdään päiväretki ryhmän opiskelijoiden kanssa yhdessä valittuun kohteeseen. Retkipäivän aikana tutustutaan taide-, teatteri- tai musiikkilaitoksiin, tehdään vierailuja ja bongataan kaupungin tärkeimmät kohteet kaupunkisuunnistuksessa. Omakustanteinen matka. Arviointi: Suoritusmerkintä.

Nykykulttuuria, 2 op (KULT4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana tehdään vierailuja ja analyysejä mm. elokuvien ja teatterin historiasta nykypäivään. Esittävän taiteen genreja ja uusia ulottuvuuksia. Opiskelu painottuu keskusteluun, pieniin harjoituksiin ja vierailuihin. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Taide ja ympäristö, 2 op (KULT5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduuli on opettajan kanssa erikseen sovittava työpajaluontoinen projekti. Projektin tavoitteet asetetaan yhdessä opettajan ja opiskelijan välillä. Opintokokonaisuus voi sisällöltään koostua usean eri oppiaineen sisällöistä, mutta siihen liittyy taiteellinen lähestymistapa. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Kielet ja kulttuuri, 2 op (KULT6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa kokemuksia eri kielillä laulamisesta ja musisoinnista osana musisoivaa ryhmää.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana musisoidaan monipuolisesti eri kieliä hyödyntäen. Työkielenä ovat koulussamme opetetavat kielet. Osallistujien toiveet kurssilla käytettävistä kielistä otetaan huomioon. Opintojen aikana valmistetaan mahdollisesti musiikkiesitys johonkin koulun tilaisuuteen. Arviointi: Suoritusmerkintä.

Pohjoismainen kulttuuriperintö tutuksi, 2 op (KULT8)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana tutustutaan pohjoismaiseen kulttuuriperintöön, kuten esim. viikinkeihin ja saagoihin, Pohjoismaiseen tiedeyhteisöön, moderniin populaarikulttuuriin sekä Pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon. Opintojen aikana tehdään yhdessä sovitusti matka esim. Ruotsiin. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Suuret ajattelijat, 2 op (KULT9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua filosofian, uskonnon, politiikan ja et:n suuriin ajattelijoihin, opiskelijalähtöisesti ja heidän kiinnostuksestaan käsin inspiroivan keskustelun kautta. Opiskelija tutustuu tarkemmin yhteen ajattelijaan ja toimii vetäjänä häntä koskevassa keskustelussa. Sisällöt linkitetään nykyajatteluun. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduulissa perehdytään suuriin ajattelijoihin filosofian saralta. Sisältönä voi olla minkä tahansa kulttuurialueen ajattelijoiden tuotosten läpikäymistä keskustelun avulla. Jokaisella opiskelijalla on oma ajattelija, johon hän perehtyy tarkemmin. Pyritään löytämään työkaluja oman ajattelun ja oman toiminnan kehittämiseen tässä ajassa.

Median maailma, 2 op (KULT10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Itsenäinen verkkokurssi tutustuttaa median maailmaan ja antaa opiskelijalle valmiuksia pohtia omaa mediasuhdettaan. Mediadiplomin tekijälle pakollinen moduuli. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Media mielen manipuloijana, 2 op (KULT11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kasvattaa opiskelijoiden mediakriittisyyttä ja opettaa ajankohtaisten asioiden seuraamista. Ajankohtaiset uutisaiheet ja ilmiöt eri medioissa, runsaasti vierailuja tai vierailijoita. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Musiikki ja kielet, 2 op (KULT14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana musisoidaan monipuolisesti eri kieliä hyödyntäen. Työkielenä on englanti. Osallistujien toiveet kurssilla käytettävistä kielistä otetaan huomioon. Opintojen aikana valmistetaan mahdollisesti musiikkiesitys johonkin koulun tilaisuuteen. Arviointi: Suoritusmerkintä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana musisoidaan monipuolisesti eri kieliä hyödyntäen. Työkielenä ovat koulussamme opetettavat kielet. Osallistujien toiveet kurssilla käytettävistä kielistä otetaan huomioon. Opintojen aikana valmistetaan mahdollisesti musiikkiesitys johonkin koulun tilaisuuteen. Arviointi: Suoritusmerkintä.

Yömessu, 2 op (KULT15)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee ja toteuttaa yömessun yhteistyössä seurakunnan kanssa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Yömessun suunnitteleminen ja toteuttaminen yhdessä seurakunnan kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Ääni ja kuva, 2 op (KULT44)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana tehdään musiikkia ja kuvaa yhdistelevä projekti, joka voi olla esitys koulun tilaisuuteen tai näyttelyyn tai kuvaa ja musiikkia yhdistelevä video. Arviointi suorituserkinnällä.

Keskeiset sisällöt

9.98. Kansainvälisyysopinnot, valinnaiset (KVvk)

Tavoitteet

Opintojakson tavoite: Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu kansainvälisyyteen itseään kiinnostavalla tavalla.

Keskeinen sisältö: Moduulin keskeinen sisältö.

Opinnot voi suorittaa vähintään 2 opintopisteen kokonaisuutena tai opiskelija voi valita useampia kansainvälisyysasteen liittyviä moduuleja.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen: Ensisijaisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen, mutta myös vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaaminen sekä yhteiskunnallinen ja monitieteinen, luova osaaminen.

Opintojaksot

Kansainvälisyysopinnot, 2 op (KV1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu kansainvälisyyteen esim. kotikansainvälisyyden, vaihto-opiskelun tai vaikkapa ulkomaisten vieraiden isännöimisen tai emännöimisen avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kansainvälisyysopintojen keskeinen sisältö muodostuu opiskelijan omavalintaisen kansainvälisyyshankkeen tai -toiminnan avulla. Arviointi: S-merkintä.

Tansanian kummikouluprojekti, 2 op (KV2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu Tansanian kulttuuriin ja nykytilanteeseen sekä kehitysapuyhteistyöhön toimimalla aktiivisesti Kilingin kummikoulun hyväksi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen keskeinen sisältö muodostuu opiskelijan oman aktiivisen toiminnan ja yhteistyön kautta. Suoritusmerkintä.

Ranska-leirikoulu, 2 op (KV4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kiinnostaako Ranska? Lukiomme opiskelijoilla on mahdollisuus tutustua ranskalaiseen kulttuuriin leirikoulussa. Leirikoulun aikana testataan kielitaitoa, saadaan uusia ystäviä, tutustutaan ranskalaisiin lukio-opintoihin ja elämänmenoon. Vierailu iki-ihanaan Pariisiin kruunaa matkaajien toiveet! Ystävyyskulumme Les Sables d'Olonnessa sijaitsee Atlantin rannikolla. Ranskalaiset ystävämmme ovat tehneet vastavierailuja lukiomme ja rikastuttaneet arkeamme jo useamman kerran. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Saksa-leirikoulu, 2 op (KV5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Martsarilaiset ovat matkanneet Berliinin lähellä sijaitsevaan Potsdamiin opintomatkoille jo usean vuosikymmenen ajan. Saksalainen ystävyyskoulumme on vakituinen vierailukohteemme niin opiskelijoiden kuin opettajienkin vaihdossa. Mukaan matkalle pääsevät kieltä opiskelevat ja saksalaisesta kulttuurista kiinnostuneet. Matkojen kohokohtia ovat Berliinin vierailut, uudet ystävät, saksalaiseen kouluun tutustuminen ja perhemajoitukset. Potsdamiin matkataan vuosittain. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälinen politiikka, 2 op (KV6)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintomatka Eu-parlamenttiin. Tavoitteena on tutustua syvällisesti EU-politiikkaan paikan päällä. Opiskelijat kurssille valitaan yhteiskuntaopin ja historian opinnoissa ansioitumisen mukaan. Arviointi: Suoritusmerkintä

Keskeiset sisällöt

9.99. Opinnot kaupallisesta alasta kiinnostuneille (BUS)

Oppiaineen tehtävä

Opintojen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus tutustua kaupalliseen alaan ja kaupalliseen ajatteluun.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu johtamiseen, markkinointiin, laskentatoimeen, rahoitukseen ja kansantaloustieteeseen. Opiskelija saa yleiskuvan kaupalliseen alaan liittyvistä aihealueista.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnoissa painottuu ensisijaisesti yhteiskunnallinen osaaminen. Mutta opinnoissa käsitellään myös globaalisuuteen ja vuorovaikutusosaamiseen liittyviä teemoja.

Opintojaksot

Yrittäjyysosaaminen, 2 op (TAT1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Nuori tutustuu yrittäjyyteen ja oppii aloitteellisuutta, suunnitelmallisuutta, ideointia ja luovuutta. Opintokokonaisuus tarjoaa nuorelle valmiuksia yrittäjäksi ryhtymiseen tiedon, tehtävien ja erilaisten esimerkkien ja mallien avulla. Opintokokonaisuus kannustaa pohtimaan yrittäjyyttä yhtenä uravaihtoehtona, mutta samalla antaa perustietoa yrittäjyyden ja työn merkityksellisyydestä niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Oppimateriaali

sopii siis niin yrittäjäksi kuin työntekijäksi myöhemmin työelämässä siirtyvälle toisen asteen opiskelijalle.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeisinä sisältöinä ovat omien vahvuuksien tunnistaminen, liiketoimintamahdollisuuksien havainnointi ja oman osaamisen tuotteistaminen. Oppimateriaalin kautta hahmotetaan myös yrityksen pyörittämiseen liittyviä taloudellisia näkökulmia, opiskellaan erilaisista yritysmuodoista ja eri yritysmuotoihin liittyvistä toimintaperiaatteista ja ominaispiirteistä. Näihin liittyen käsitellään myös yrittäjyyteen liittyviä vastuita ja velvollisuuksia. Arviointi: S-merkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen on oleellista kaikessa markkinoinnissa. Vuorovaikutusta harjoitellaan erilaisissa käytännön tilanteissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen lisääntyy markkinointiin ja myyntiin liittyvien käsitteiden ja osaamisen lisääntyessä.

Oman talouden hallinta, 2 op (TAT2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että oman talouden hallinta koetaan merkityksellisenä osana hyvää elämää ja nuori haluaa kantaa vastuuta taloudestaan sekä tulla toimeen omillaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Nuori oppii ja vahvistaa taitojaan oman talouden hallinnasta ja itseluottamus omaan talouteen vahvistuu. Nuori oppii tienaamisesta, vastuullisesta kuluttamisesta, säästämisestä ja sijoittamisesta, vakuuttamisesta sekä luotonotosta. Nuorelle tarjotaan tiedon lisäksi konkreettisia apuvälineitä oman talouden hallintaan. Näitä käyttäessä lisääntyy ymmärrys oman talouden kokonaiskuvasta, etenkin tuloista ja menoista. Arviointi: S-merkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on vuorovaikutustaitojen lisääminen.

Työelämäosaaminen, 2 op (TAT3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija omaksuu työelämän keskeiset peruseriaatteen, kuten yleistiotoja työelämäosaamiseen, työelämätaidot, työnhaku, työelämässä toimiminen, tulevaisuuden työelämä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana opitaan työelämätiotoja ja -taitoja, joista on hyötyä muuttuvassa työelämässä. Monipuolisten tehtävien avulla nuori harjoittelee oman osaamisensa tunnistamista ja työnhakua. Nuoren käsitys erilaisista urapoluista kasvaa ja hän oppii työllistymisen eri muodoista. Arviointi: S-merkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen keskeisenä sisältönä on yhteiskunnallisen osaamisen kehittäminen talouteen liittyvien osa-alueiden ja käsitteiden tuntemuksen lisääntyessä.

Kauppatiöteen perusteita lukiolaisille, 2 op (BUS1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija saa yleiskuvan kauppatiöteen perusteista. Kauppatiöteen perusopinnot luovat hyvän perustan kauppatiöteen syventäville opinnoille.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana opiskelija tutustuu kauppatiöteen peruskäsitteisiin. Arviointi: suoritusmerkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnoissa painottuu yhteiskunnallinen osaaminen. Opiskelija pystyy hyödyntämään kauppatiöteen peruskäsitteistöä ja kiinnostuu sekä omaan että yhteiskunnalliseen talouteen liittyvistä kysymyksistä.

Bisnesmarkkinointi, 2 op (BUS2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija saa hyvän kokonais kuvan liiketoiminnan perusteista ja kaupallisesta alasta urana ja ammattina.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Markkinointi, markkinointiajattelu, markkinoinnin suunnittelu, markkinointiviestintä, mainonta, myynti ja suhdetoiminta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Nuori yrittäjyys, 2 op (BUS3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana opiskelija oppii tunnistamaan omat vahvuutensa ja hyödyntämään niitä omassa yrittäjyössään. Tavoitteena on, että opiskelijan yrittäjyysasenne sekä taloudenhallinta- ja työelämätaidot lisääntyvät. Opiskelijan taidot lisääntyvät tekemällä oppimisen avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen keskeisinä sisältöinä ovat opiskelijan oman yrityksen perustamiseen sekä yrittäjyysasenteeseen liittyvät aihealueet. Arviointi: S-merkintä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojen laaja-alaisina osaamisalueina ovat luovuus ja monitieteisyys. Tavoitteena on että opiskelija oppii hyödyntämään omaa luovuuttaan ja monitieteistä ajatteluaan yrittäjyyteen liittyen.

9.100. Tieto- ja viestintätekniikka (TVT)

Oppiaineen tehtävä

Testitehtävä

Tavoitteet

Testitavoitteet

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Testiarviointi

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

testilaaaja-alainen

Opintojaksot

Tietotekniikan käyttötaito, 1 op (TVT1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakso sisältyy lukio-opintoihin orientoivaan opintojaksoon. TVT1 opinnoissa opiskelija harjoittelee lukio-opiskelussa tarvittavien tv-työkalujen käyttöä. Opiskelija tutustuu sähköisen yo-koejärjestelmän ohjelmistojen käyttöön. TVT1 suoritetaan osana lukio-opintoihin orientoivaa opintojaksoa heti lukion alussa ja sen suorittamista suositellaan kaikille lukio-opintonsa aloittaville opiskelijoille.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelmien käytön alkeet, kokeiden suorittaminen abitti-järjestelmässä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen sisällön toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti hyvinvointiosaamista ja vuorovaikutusosaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Office-ohjelmien perusteet, 2 op (TVT2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Digitaalinen kuvankäsittely, 2 op (TVT3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietokoneen toiminnan ja tietoliikenteen perusteet I, 2 op (TVT4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Verkkosivut, 2 op (TVT5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Johdatus ohjelmointiin, 2 op (KKY21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekoäly, 2 op (KKY22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietokantojen perusteet, 2 op (KKY23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ohjelmoinnin jatkokurssi, 3 op (KKY24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietokoneen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietoliikenteen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.101. Toimisto-ohjelmien peruskäyttötaidot (TVTv2)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii toimisto-ohjelmien peruskäyttötaidot.

Keskeiset sisällöt: toimistotöissä usein vastaan tulevien ohjelmistojen käyttötaidot.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään opintojakson moduulien kokonaismäärän.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen sisällön toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojaksot

Office-ohjelmien perusteet, 2 op (TVT2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Digitaalinen kuvankäsittely, 2 op (TVT3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.102. Tietokoneiden ja internetin toiminnan perusteet (TVTVk3)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on opiskelijan tutustuminen tietokoneiden toimintaan ja internetin toiminnan periaatteisiin.

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään opintojakson moduulien kokonaismäärä.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisällön hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen sisällön toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojaksot

Tietokoneen toiminnan ja tietoliikenteen perusteet I, 2 op (TVT4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Verkkosivut, 2 op (TVT5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.103. Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot (KKY)

Oppiaineen tehtävä

Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot ovat pääsääntöisesti virtuaalisia, itsenäisesti suoritettavia kokonaisuuksia, jotka orientoivat ko. alan yliopisto- ja korkeakouluopintoihin.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että lukion opiskelija saa mahdollisuuden tutustua korkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin jo lukioaikanaan.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

Avoimen yliopiston opinnot, 2 op (KKY1)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lukion opiskelijalla on mahdollisuus valita lukioaikana avoimen yliopiston opinnoista lukiolaisille soveltuviksi merkittyjä kursseja. Avoimen yliopiston kurssitarjonta on laaja ja lukiolaisille tarjolla olevat yliopistokurssit (esim. johdanto- ja peruskurssit eri alojen yliopisto-opintoihin) löytyvät avoimen yliopiston verkkosivuilta osoitteesta <https://www.helsinki.fi/fi/avoin-yliopisto>. Opinnot ovat lukiolaisille ilmaisia. Opintoihin ilmoittaudutaan yliopiston verkkosivujen kautta, mutta ennen ilmoittautumista on oltava yhteydessä omaan opinto-ohjaajaan. Lukioaikana suoritettavat avoimen yliopiston kurssit hyväksiluetaan pääsääntöisesti lukio-opintoihin. Nämä opinnot voidaan hyväksilukea jatkossa myös ko. alan tuleviin yliopisto-opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Avoimen yliopiston opintojen sisällöt löytyvät yliopiston opintotarjottimelta. Arviointi: S-merkintä.

Helsingin yliopiston opinnot, 2 op (KKY2)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiolaisilla on mahdollisuus osallistua maksutta mille tahansa Avoimen yliopiston opintojaksolle! Opintojaksoilla pääset kurkistamaan eri tieteenaloille ja kokeilemaan, millaista yliopisto-opiskelu on. Opinnot saa hyväksiluettua lukio-opintoihin ja ne jäävät myös yliopiston opintorekisteriin odottamaan mahdollista tutkinto-opiskelijaksi pääsyä. Ao. linkistä voit suodattaa lukiolaisille soveltuvat kurssit. Ilmoittautuminen tehdään opon kanssa yhdessä. Nettisivu: <https://courses.helsinki.fi/fi/open-university/> Lisätietoja: Opoilta. Kaikki Helsingin yliopiston kurssit voidaan hyväksilukea jatkossa ko. alan yliopisto-opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Helsingin yliopiston opintojen sisällöt löytyvät yliopiston opintotarjottimelta. Arviointi: S-merkintä.

Johdatus ohjelmointiin, 2 op (KKY21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekoäly, 2 op (KKY22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietokantojen perusteet, 2 op (KKY23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ohjelmoinnin jatkokurssi, 3 op (KKY24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietokoneen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tietoliikenteen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jyväskylän yliopiston opinnot, 2 op (KKY3)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Jyväskylän yliopistossa lukiolaiset voivat kokeilla eri tieteenalojen yliopistotasoisia opintoja. Opiskelu on joustavaa, sillä opintojaksot suoritetaan kokonaan verkossa. Opinnot sopivat toteutustavoiltaan ja laajuudeltaan (2 opintopistettä) lukion rinnalla

opiskeltaviksi. Laajuus vastaa yhtä lukiokurssia. Lisätietoja ja kurssikuvaukset osoitteessa <https://www.avoin.jyu.fi/fi/opintotarjonta/opinnot-lukioille> Opinnot ovat lukiolaisille ilmaisia. Opintoihin ilmoittaudutaan yliopiston verkkosivujen kautta, mutta ennen ilmoittautumista on oltava yhteydessä omaan opinto-ohjaajaan. Lukioaikana suoritettavat yliopiston kurssit hyväksiluetaan pääsääntöisesti lukio-opintoihin. Nämä opinnot voidaan hyväksilukea jatkossa myös ko. alan tuleviin yliopisto-opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Jyväskylän yliopiston opintojen sisällöt löytyvät yliopiston opintotarjottimelta. Arviointi: S-merkintä.

Metropolian opinnot, 2 op (KKY4)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiolaisena voit suorittaa maksutta Metropolia amk:n opintoja. Opinnoissa pääset kurkistamaan ammattikorkeakouluopiskeluun ja kokeilemaan haluamaasi koulutusala. Lukioaikana suoritettavat Metropolian yhteistyökurssit hyväksiluetaan lukio-opintoihin. Nämä opinnot voidaan hyväksilukea jatkossa myös ko. alan tuleviin korkeakouluopintoihin. Valitun opintokokonaisuuden keskeiset sisällöt löytyvät Metropolian opintotarjottimesta. Lukion opinto-ohjaajilta saa lisätietoa opintojen suorittamisesta ja sisällöstä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Metropolian opintojen sisällöt löytyvät Metropolian opintotarjottimelta. Arviointi: S-merkintä.

Laurean väyläopinnot, 2 op (KKY5)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiolaisena voit suorittaa maksutta Laurea amk:n väyläopintoja. Väyläopinnoissa pääset kurkistamaan ammattikorkeakouluopiskeluun ja kokeilemaan haluamaasi koulutusala. Opinnot saa hyväksiluettua lukio-opintoihin ja tuleviin jatko-opintoihin Laureassa. Valitun opintokokonaisuuden keskeiset sisällöt löytyvät Laurean opintotarjottimesta. Lukion opinto-ohjaajilta saa lisätietoa opintojen suorittamisesta ja sisällöstä. Ilmoittautuminen tehdään opo:n kanssa yhdessä. Nettisivu: <https://www.laurea.fi/koulutus/avoin-ammattikorkeakoulu/vaylaopinnot/> Lisätietoja: Opoilta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Laurean tarjoamien väyläopintojen sisällöt löytyvät Laurean opintotarjottimelta. Arviointi: S-merkintä.

Metsäkurssi, 2 op (KKY6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Aalto-yliopiston opinnot, 2 op (KKY7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lukioaikana suoritettut Aalto-yliopiston kurssit hyväksiluetaan lukio-opintoihin. Valitun opintokokonaisuuden keskeiset sisällöt löytyvät Aalto-yliopiston opintotarjottimesta. Lukion luma-opettajilta saa lisätietoa opintojen suorittamisesta ja sisällöstä. Aalto-yliopiston kurssit voidaan mahdollisesti hyväksilukea jatkossa ko. alan yliopisto-opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aalto-yliopiston opintojen sisällöt löytyvät yliopiston opintotarjottimelta. Arviointi: S-merkintä.

9.104. Lukio-opintoihin orientoivat opinnot (ORI)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiossa tarvittavia tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op, 1 op (RUB11)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Minä opiskelijana, 2 op (OP1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.105. Globaali- ja kulttuuriosaaminen 1 (GLO1)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia ilmiöitä sekä eri kulttuurien merkityksiä ja arvoja.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.106. Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2 (GLO2)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksot

Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuus 2, 2 op (S28)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjallisuus 1, 2 op (S24)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen juutalaisuus, 2 op (UJ2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UK2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.107. Hyvinvointiosaaminen 1 - 2 (HYV1-2)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on

- tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä
- tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksot

Funktiot ja yhtälöt, 3 op (MAA2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Terveys voimavarana, 2 op (TE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.108. Vuorovaikutusosaaminen 1 (VUO1)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 1, 1 op (S23)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 2, 1 op (S27)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.109. Monitieteinen ja luova osaaminen 1 (MON1)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennlaisilla tavoilla.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Geometria, 2 op (MAA3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Geometria, 2 op (MAB3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemia ja minä, 1 op (KE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.110. Monitieteinen ja luova osaaminen 2 (MON2)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksot

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Derivaatta, 3 op (MAA6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Integraalilaskenta, 2 op (MAA7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 1, 1 op (S26)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.111. Yhteiskunnallinen osaaminen 1 (YHT1)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoite on, että opiskelija oppii yhteiskunnan keskeiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet sekä kehittää valmiuksia toimia monikatsomuksellisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksot

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UJ1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.112. Yhteiskunnallinen osaaminen 2a (YHT2a)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksot

Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ympäristömme, 2 op (RUB14)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Taloustieto, 2 op (YH2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.113. Yhteiskunnallinen osaaminen 2b (YHT2b)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietojaan myös käytännössä.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojaksot

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB15)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Talousmatematiikka, 1 op (MAA9)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Talousmatematiikka, 1 op (MAB7)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.114. Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2 (EET1-2)

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Osaamisen arviointi

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Laaja-alaiset osaamiset

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksot

Ekologian perusteet, 1 op (BI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Etiikka, 2 op (FI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

9.115. Integraatio-opintojaksot

Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Biologia

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä*
- *osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen*
- *osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle*
- *osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen*
- *ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudellaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- *elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot*
- *biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät*
- *biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen*

Evoluutio

- *solujen synty ja kehittyminen*
- *suvullinen ja suvuton lisääntyminen*
- *muuntelu ja sen perinnölliset perusteet*
- *luonnonvalinta*
- *lajiutuminen*
- *kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat*
- *ihmisen evoluutio*
- *evoluution tutkiminen*

Eliökunta

- *luokittelun periaatteet*
- *eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Ekologian perusteet, 1 op (BI2)

Oppiaineet

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Biologia

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen*
- *osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla*
- *osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3)

Oppiaineet

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Biologia

Opintojakson moduulit

- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyuden kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastomuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa

- *ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen*

Kestävää tulevaisuutta kohti

- *ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys*
- *toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4)

Oppiaineet

- Biologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Biologia

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), Valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa nimetä solun perusrakenteet*
- *osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja*
- *hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla*
- *osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita*
- *osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelijan itsenäisen opiskelun taidot kehittyvät ja hän ottaa vastuun omasta oppimisestaan.

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- *solu tutkimuskohteena*
- *biomolekyylit*
- *eläin-, kasvi- ja sienisol*
- *geenien ilmeneminen ja sen säätely*
- *fotosynteesi*
- *soluhengitys, käymisreaktiot*

Solujen lisääntyminen

- *mitoosi ja solun jakautuminen*
- *meioosi ja sulusolujen synty*

Periytymisen perusteet

- *geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit*
- *mendelistinen periytyminen*

- *kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelyminen sukupuusta*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Biologisten rakenteiden, toimintojen ja vuorovaikutusten tarkastelu eri tasoilla, sekä näiden sovellusmahdollisuudet mm. lääketieteessä ja geeniteknikassa.

Ihmisen biologia, 2 op (BI5)

Oppiaineet

- Biologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Biologia

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita*
- *ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä*
- *osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään*
- *osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin*
- *osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan*
- *osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään*
- *osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelijan itsenäisen opiskelun taidot kehittyvät ja hän ottaa vastuun omasta oppimisestaan.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudosis, elin

- *solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut*
- *elinten muodostuminen eri kudostyypeistä*

Elimistön säätely

- *hermoston rakenne ja toiminta*
- *umpirauhaset ja hormonit*

Aineenvaihdunta

- *ruoansulatuselimistö*
- *verenkiertoelimistö*
- *hengityselimistö*
- *kuona-aineiden erity*

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Paikallinen lisäys

- Biologisten rakenteiden, toimintojen ja vuorovaikutusten tarkastelu eri tasoilla, sekä näiden sovellusmahdollisuudet mm. lääketieteessä ja geenitekniikassa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen****Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Biitekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6)**Oppiaineet**

- Biologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Biologia

Opintojakson moduulit

- Biitekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), Valinnainen

Tavoitteet*Biitekniikka ja sen sovellukset**Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biitekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa

- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelijan itsenäisen opiskelun taidot kehittyvät ja hän ottaa vastuun omasta oppimisestaan.

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Biologisten rakenteiden, toimintojen ja vuorovaikutusten tarkastelu eri tasoilla, sekä näiden sovellusmahdollisuudet mm. lääketieteessä ja geenitekniikassa.

Biologian laborointi, 2 op (BI7)

Oppiaineet

- Biologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Biologia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää biologista ymmärrystään monipuolisten käytännön töiden avulla, ja oppii samalla laborointitaitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Laborointi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Abivalmennus, 2 op (Blabi)

Oppiaineet

- Biologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Biologia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija valmistautuu biologian yo-kirjoituksiin aiemmin opittua kerraten ja syventäen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ylioppilaskokeiden sisällöt.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi.

Perusopinnot - heittäydy, uskalla, elä!, 2 op (DT1)

Oppiaineet

- Draaman perusopinnot
- Draama ja teatteri

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana opiskelija kehittää ilmaisun perusvalmiuksia, kuten keskittymistä, kontaktia, ryhmässä toimimista, roolityöskentelyä, puheilmaisua, improvisointitaitoja ja fyysistä ilmaisua..

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ilmaisun perusvalmiuksia, kuten keskittymistä, kontaktia, ryhmässä toimimista, roolityöskentelyä, puheilmaisua, improvisointitaitoja ja fyysistä ilmaisua kehittäviä harjoituksia. Moduuli voi sisältää teatterikäynnin. Arviointi: Suoritusmerkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luovuus ja monitieteisyys korostuvat laaja-alaisina osaamisalueina.

Hyvinvointiosaaminen

Draaman ja teatterin perusopinnoissa myös opiskelijan hyvinvointiosaaminen kehittyy.

Valo- ja äänitekniikka, 2 op (DT10)

Oppiaineet

- Draama ja teatteri
- Produktio

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Valo- ja äänitekniikka on avoin kaikille. Opintoihin sitoudutaan vähintään kahdeksi vuodeksi. Teknikot hoitavat valoja ja ääniä koulun juhlissa ja tilaisuuksissa sekä näytelmäproduktiossa. Valo- ja äänitekniikasta on mahdollista suorittaa opintojen päätteeksi myös teatteritaiteen lukiodiplomi. Opintopisteitä saa tehdyn työmäärän mukaan. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- DMX-valo-ohjaus, Äänentoisto

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaaminen korostuu teatterin valo- ja äänitekniikan opinnoissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Myös luovuus ja monitieteisyys korostuvat laaja-alaisina osaamisalueina.

Rooli- ja kohtausharjoittelu, 2 op (DT2)

Oppiaineet

- Draaman perusopinnot
- Draama ja teatteri

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana opiskelija vahvistaa esiintymis- ja improvisointitaitoja sekä tutustuu roolin ja kohtausten rakentamiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana vahvistetaan esiintymis- ja improvisointitaitoja sekä tutustutaan roolin ja kohtausten rakentamiseen. erilaisten toiminnallisten harjoitusten avulla. Opintojen aikana harjoitellaan muulle ryhmälle esitettävä kohtaus sekä käydään teatterissa. Opintoihin osallistuminen edellyttää, että DT1 on suoritettu. Arviointi: Suoritusmerkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Myös luovuus korostuu laaja-alaisena osaamisalueena.

Hyvinvointiosaaminen

Rooli- ja kohtausharjoittelussa myös opiskelijan hyvinvointiosaaminen kehittyy.

Improvisaatio ja näyttelijäntyön perusteet, 2 op (DT3)

Oppiaineet

- Draaman perusopinnot
- Draama ja teatteri

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana vahvistetaan esiintymistaitoja, tehdään improvisaatioharjoituksia sekä tutustutaan roolin ja kohtausten rakentamiseen. Opintojen aikana harjoitellaan muulle ryhmälle esitettävä kohtaus sekä käydään teatterissa. Opintoihin osallistuminen edellyttää, että DT1 on suoritettu. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luovuus ja monitieteisyys korostuvat laaja-alaisina osaamisalueina

Hyvinvointiosaaminen

Improvisaation, esiintymisen ja esitysten katsomisen avulla myös opiskelijan hyvinvointiosaaminen kehittyy.

Produktio I - III, 6 op (DT4)

Oppiaineet

- Draama ja teatteri
- Produktio

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana valmistetaan ja esitetään näytelmä. Esitys valmistetaan devising-tekniikalla eli ne syntyvät ryhmälähtöisesti tai valmiin käsikirjoituksen pohjalta. Produktio on laajuudeltaan 3 kurssia. Tunnit pidetään 8. palkissa pääsääntöisesti maanantaisin ja torstaisin klo 14:45-17:00. Tämän lisäksi pidetään muutamia pidempiä harjoituksia yhteisesti sovittuina aikoina. Produktioon osallistuminen edellyttää, että DT1 ja DT2 ja/tai DT3 on suoritettu. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Esitys valmistetaan devising-tekniikalla (eli ryhmälähtöisesti ja improvisaatiota hyödyntäen) tai valmiin käsikirjoituksen avulla. Produktio-opintoihin osallistuminen edellyttää, että opiskelija on suorittanut DT1 - DT3 opinnot.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Myös luovuus korostuu laaja-alaisena osaamisalueena.

Pienoisnäytelmä, 2 op (DT7)

Oppiaineet

- Draama ja teatteri
- Produktio

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa kokemuksen näytelmänvalmistusprosessista ja harjaantuu esiintymis- ja ilmaisutaidoissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana valmistetaan pienimuotoisia esityksiä, kuten pienoisnäytelmiä. Myös opiskelijalähtöiset, eli opiskelijoiden omista ideoista ja aloitteista alkunsa saaneet produktiot ovat mahdollisia. Arviointi: Suoritusmerkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on ensisijaisesti vuorovaikutusosaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Myös luovuus korostuu laaja-alaisena osaamisalueena.

Hyvinvointiosaaminen

Pienoisnäytelmää tehdessä myös opiskelijan hyvinvointiosaaminen kehittyy.

Näyttelijäntyö ja ohjaajantyön perusteet, 2 op (DT8)

Oppiaineet

- Draama ja teatteri
- Produktio

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojen aikana syvennetään osaamista näyttelijäntyön tekniikoista ja tutustutaan ohjaajantyön perusteisiin. Moduuli on tarkoitettu teatteridiplomin tekemistä suunnitteleville opiskelijoille. Se voidaan pitää yhdistetysti DT3-moduulin kanssa siten, että DT8-opiskelijat tekevät osan harjoitteista eriytetysti ensi kertaa opinnoissa mukana olevien kanssa. Suoritusmerkintä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luovuus korostuu laaja-alaisena osaamisalueena.

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on myös vuorovaikutusosaaminen.

Draaman ja teatterin soveltavat opinnot, 2 op (DT9)

Oppiaineet

- Draama ja teatteri
- Produktio

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opinnot voit suorittaa toimimalla erilaisissa tehtävissä kuten lipunmyyjänä, näyttämöavustajana, rekvisiittavastaavana, kuiskaajana, apulaisohjaajana tai vaikkapa juontajana. Opintopisteitä saa tehdyn työmäärän mukaan. Minimisuoritus on 1 opintopiste. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueena on vuorovaikutusosaaminen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaaminen korostuu teatterin soveltavissa opinnoissa.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (EAA7)

Oppiaineet

- Espanja, A-oppimäärä
- A-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta*

- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (EAA8)

Oppiaineet

- Espanja, A-oppimäärä
- A-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus

- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja ympäristöosaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustason alkeet 1, 2 op (EAB31)

Oppiaineet

- Espanja, B3-oppimäärä
- B3-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 3, 2 op (EAB36)

Oppiaineet

- Espanja, B3-oppimäärä
- B3-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 4, 2 op (EAB37)

Oppiaineet

- Espanja, B3-oppimäärä
- B3-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Perustaso 5, 2 op (EAB38)

Oppiaineet

- Espanja, B3-oppimäärä
- B3-espanjan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1)

Oppiaineet

- Lukio-opintoihin orientoivat opinnot
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiossa tarvittavia tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - opiskelutaidot - oman opiskelun suunnittelu

English for life, 2 op (ENA10)

Oppiaineet

- A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot

- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää englannin kielen osaamistaan ja haastaa itseään.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ryhmätöitä, ajankohtaisasioita, mahdollisesti haastavampaa yliopistotason kirjoittamista ja vierailukäyntejä. Monipuoliset kielenkäyttötilanteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti globaali- ja kulttuuriosaamista, vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2)

Oppiaineet

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Tavoitteet

Englanti globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Englanti globaalina kielenä

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 1
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoaan käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia ilmiöitä sekä eri kulttuurien merkityksiä ja arvoja.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri-ilmiöt - ympäristön ja ihmiskunnan muutokset - medialukutaito - ajankohtaiset aiheet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja*
- *kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Keskeiset sisällöt*Kestävä tulevaisuus ja tiede*

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - lähdekriittisyys - digitaalinen toimintaympäristö

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6)**Oppiaineet**

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

Tavoitteet*Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä**Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietojaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt*Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä*

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämäänsä astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7)

Oppiaineet

- A-englannin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta*
- *kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi*
- *osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää englannin osaamista ja valmistautua sekä arkielämään että yo-kirjoituksiin kunkin moduulin tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- *globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos*
- *kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä*
- *esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista*
- *ratkaisukeskeisyys*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - moduulien sisällöt - sanaston ja rakenteiden kertaus

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)

Oppiaineet

- A-englannin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*

- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää englannin osaamista ja valmistautua sekä arkielämään että yo-kirjoituksiin kunkin moduulin tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - moduulien sisällöt - sanaston ja rakenteiden kertaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti eettisyyttä ja ympäristöosaamista, vuorovaikutusosaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op ja enintään 4 op.

Englannin abivalmennus, 2 op (ENAabi)

Oppiaineet

- A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää englannin kielen osaamistaan, jatkaa kieliopin ja sanaston kertausta sekä valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sanaston ja rakenteiden kertaus, ylioppilastutkinnon tehtävätyyppeihin tutustuminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numerolla.

ENA tuki, ykköset, 2 op (ENAtuki1)

Oppiaineet

- A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Tukea A-englannin opintoihin
- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tukimoduuli ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille. Moduulissa kerrataan ENA01 ja ENA02 -moduulien kielioppia ja sanastoa sekä harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- ENA01 ja ENA02 -moduulien kertaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Tässä opintojaksossa toteutuu ensisijaisesti hyvinvointiosaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

ENA tuki, 2. ja 3. vskrss, 2 op (ENAtuki2)

Oppiaineet

- A-englannin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Tukea A-englannin opintoihin

- Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tukimoduuli, joka sopii sekä toisen että kolmannen vuosikurssin opiskelijoille.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduulissa kerrataan englannin peruskielioppia sekä harjoitellaan erilaisia opiskelustrategioita ja tehtävätyyppejä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Tässä opintojaksossa toteutuu ensisijaisesti hyvinvointiosaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1)

Oppiaineet

- Hyvinvointiosaaminen 1 - 2
- Elämäntietomustieto

Opintojakson moduulit

- Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja hyvä elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäntietomustensa jäsentämisessä*
- *tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin*
- *osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen*
- *tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin*
- *ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä*
- *kehittää kykyään elämäntietomustelliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on - tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä - tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Keskeiset sisällöt

Minä ja hyvä elämä

- *minuus, elämänkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva*
- *hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja*
- *luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita*
- *yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys*
- *ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus*
- *ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi syvennetään käytännössä - opiskelutaitoja - itsetuntemusta - stressin hallintaa - sinnikkyuden kehittämistä

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Elämänkatsomustieto

Opintojakson moduulit

- Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille*
- *ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämänkatsomukselle ja elämänvalinnoille*
- *osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia*
- *osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota*
- *osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologioita piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja*
- *ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestävänsä tulevaisuuden rakentamisen periaatteita*
- *osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä*
- *osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Minä ja yhteiskunta

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäiväinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntutkimukseen
- aikalauskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Kulttuurit, 2 op (ET3)

Oppiaineet

- Elämäntutkimustiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Elämäntutkimustieto

Opintojakson moduulit

- Kulttuurit, 2 op (ET3), Valinnainen

Tavoitteet

Kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntutkimukselle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistö-kulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämäntutkimukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on antaa opiskelijoille valmiuksia tunnistaa ja eritellä omaa ja toisten katsomuksia sekä niihin vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurit

- *kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurielativismi*
- *kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu*
- *kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntavoihin, Unescon maailmanperintöohjelma*
- *suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit*
- *kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset*
- *etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri - uskonnolliset ja uskonnot - tulevaisuus

Katsomukset, 2 op (ET4)

Oppiaineet

- Elämäntavotiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Elämäntavotieto

Opintojakson moduulit

- Katsomukset, 2 op (ET4), Valinnainen

Tavoitteet

Katsomukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa eritellä maailman- ja elämäntavotiedon sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä*
- *ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia*
- *osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuvaan ja omaan elämäntavoihin*
- *osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa*
- *osaa eritellä oman elämäntavotiedonsa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäntavotiedon lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on antaa opiskelijoille valmiuksia tunnistaa ja eritellä omaa ja toisten katsomuksia sekä niihin vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Katsomukset

- *katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne*
- *ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi*
- *katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana*
- *poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön*
- *elämäkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri - uskonnolliset ja uskonnottomat katsomukset - tulevaisuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita toteutetaan kaikissa elämäkatsomustiedon moduleissa. Erityisesti painottuu globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5)

Oppiaineet

- Elämäkatsomustiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Elämäkatsomustieto

Opintojakson moduulit

- Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonnot ja uskonnottomuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on antaa opiskelijoille valmiuksia tunnistaa ja eritellä omaa ja toisten katsomuksia sekä niihin vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Uskonnot ja uskonnottomuus

- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri - uskonnolliset ja uskonnottomat katsomukset - tulevaisuus

Tulevaisuus, 2 op (ET6)

Oppiaineet

- Elämänkatsomustiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Elämänkatsomustieto

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on antaa opiskelijoille valmiuksia tunnistaa ja eritellä omaa ja toisten katsomuksia sekä niihin vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri - uskonnolliset ja uskonnottomat katsomukset - tulevaisuus

Abivalmennus, 2 op (ETabi)**Oppiaineet**

- Elämäkatsomustiedon koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Elämäkatsomustieto

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Elämäkatsomustiedon moduulien kertaus, elämäkatsomustiedon ajankohtaiset mediasisällöt ja ilmiöt. Ylioppilaskokeen rakenteeseen ja tehtävätyyppeihin tutustuminen sekä vastaustekniikan harjoittelu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen****Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1)**Oppiaineet**

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Filosofia

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin*
- *oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä*

- *tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä*
- *perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin*
- *osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- *mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa*
- *johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna*
- *keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen*
- *tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero*
- *tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Etiikka, 2 op (FI2)

Oppiaineet

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Filosofia

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin*
- *osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron*
- *osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalin velvoittavuutta*
- *oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla*
- *osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein*
- *osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- *moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalin, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi*
- *moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet*
- *filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta*
- *etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat*
- *ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet*
- *etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3)

Oppiaineet

- Filosofian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Filosofia

Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin*
- *oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa*
- *pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta*
- *osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin*
- *ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.*

Paikallinen lisäys

- Tiedon hankkimisen, vaikuttamisen ja ajattelun harjoittelu

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- *yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoria*
- *vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot*
- *ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina*

- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Paikallinen lisäys

- Aatteet, yksilö, yhteiskunta, valtio, tieto, tiede.

Totuus, 2 op (FI4)

Oppiaineet

- Filosofian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Filosofia

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), Valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Tiedon hankkimisen, vaikuttamisen ja ajattelun harjoittelu

Keskeiset sisällöt

Totuus

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Aatteet, yksilö, yhteiskunta, valtio, tieto, tiede,

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen: Yhteiskuntafilosofian moduulissa painottuu yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja Totuus-moduulissa tiedon ja tieteen merkitys.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso ohjaa opiskelijaa monipuoliseen tiedonhankintaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Abivalmennus, 2 op (Flabi)

Oppiaineet

- Filosofian koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Filosofia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kohti yo-kirjoituksia. Filosofian moduulien keskeisten teemojen kertausta ja syventämistä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Filosofian moduulien keskeiset teemat.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä*
- *tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin*
- *tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita*
- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudentlaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

- *suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä*
- *mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi*
- *graafinen malli ja lineaarinen malli*
- *yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Tietoa mittaamalla, 2 op (FY14)

Oppiaineet

- Fysiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Fysiikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa ja monipuolistaa mittaamisen taitojaan ja mittausdatan käsittelyä eri laitteiden ja ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Mittaaminen ja mittausdatan käsittely.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2)

Oppiaineet

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja*
- *osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia*
- *saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

- *energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen*
- *energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen*
- *energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastomuutokseen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Energia ja lämpö, 2 op (FY3)

Oppiaineet

- Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), Valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä*

- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastomuutoksessa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneilyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpöenergia
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Laaja-alaisen sisällön toteutuminen: Opintojaksossa painotetaan ensisijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista. Muita laaja-alaisen osaamisen osa-alueita käsitellään kunkin moduulin tavoitteiden mukaisesti.

Voima ja liike, 2 op (FY4)

Oppiaineet

- Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), Valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan

sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneltyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

- *tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike*
- *kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait*
- *voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö*
- *paino ja kitka*
- *liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia*
- *mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate*
- *liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Laaja-alaisen sisällön toteutuminen: Opintojaksossa painotetaan ensisijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista. Muita laaja-alaisen osaamisen osa-alueita käsitellään kunkin moduulin tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan ensisijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista. Muita laaja-alaisen osaamisen osa-alueita käsitellään kunkin moduulin tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Fysiikan kokonaiskuva -opintojaksonsa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 16 op

Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5)

Oppiaineet

- Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), Valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneltyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

- momentti ja kappaleen kiertuminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Paikallinen lisäys

Sähkö, 2 op (FY6)

Oppiaineet

- Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa

- *tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneltyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Keskeiset sisällöt

Sähkö

- *jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä*
- *resistanssi ja Ohmin laki*
- *sähköteho ja Joulen laki*
- *vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait*
- *akut ja akun latauspiiri*
- *Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä*
- *potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä*
- *kondensaattori ja kondensaattorin energia*
- *puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä*
- *sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus*

Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7)

Oppiaineet

- Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa*
- *ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta*
- *tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia*
- *ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneltyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua

jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8)

Oppiaineet

- Fysiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Fysiikka

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), Valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön
- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää oman työskentelynsä merkityksen fysiikan oppimisessa ja oppii toimimaan sen mukaisesti. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijaa ohjataan muodostamaan jäsenneltyjä kysymyksiä tutkittavasta aiheesta. Monipuolisilla oppimistilanteilla rytmitetään opiskelua ja syvennetään osaamista. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan fysiikalle tarkoituksenmukaisesti. Opintojakson yhteydessä voidaan tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin, tutkimuslaitoksiin sekä alan yrityksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvantittuminen

- energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina
- atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen

- *ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia*
- *ydinvoima, fissio ja fuusio*
- *hajoamislaki*
- *ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa*
- *hiukkasfysiikan standardimalli*
- *maailmankaikkeuden kehitys*

Abivalmennus I, 2 op (FYabil)

Oppiaineet

- Fysiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Fysiikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää fysiikan osaamistaan lämpöopin, mekaniikan ja jaksollisen liikkeen sekä aaltojen keskeisistä sisällöistä ja hankkii valmiuksia ylioppilaskirjoituksia varten.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Fysiikan ylioppilaskokeiden ja korkeakoulujen pääsykokeiden sisällöt.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Abivalmennus II, 2 op (FYabil)

Oppiaineet

- Fysiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Fysiikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää fysiikan osaamistaan sähkö, sähkömagnetismin ja valon sekä aineen, säteilyn ja kvanttumisen keskeisistä sisällöistä ja hankkii valmiuksia ylioppilaskirjoituksia varten.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Fysiikan ylioppilaskokeiden ja korkeakoulujen pääsykokeiden sisällöt.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Maailma muutoksessa, 2 op (GE1)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 1
- Maantiede

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomedian hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia ilmiöitä sekä eri kulttuurien merkityksiä ja arvoja.

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus

- *kestävän kehityksen sitoumukset*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri-ilmiöt - ympäristön ja ihmiskunnan muutokset - medialukutaito - ajankohtaiset aiheet

Sininen planeetta, 2 op (GE2)

Oppiaineet

- Maantiede, valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Maantiede

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), Valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla*
- *osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin*
- *osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla*
- *osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat*
- *osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla*
- *osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Opiskelija syventää maantieteellistä ajatteluaan sekä kehittää maailmankuvaansa ja maantieteellisiä taitojaan

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- *luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät*

Ilmakehä ja vesikehä

- *ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa*
- *veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO*
- *sää ja sen ennustaminen*
- *ilmastoalueet*

Kivikehä

- *maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto*
- *endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina*
- *endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - luonnon- ja ihmismaantieteellinen ajattelu - kestävä kehitys - geomedia

Yhteinen maailma, 2 op (GE3)

Oppiaineet

- Maantiede, valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Maantiede

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä*
- *tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet*
- *osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla*
- *osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla*
- *osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita*
- *osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää maantieteellistä ajatteluaan sekä kehittää maailmankuvaansa ja maantieteellisiä taitojaan

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- *ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät*
- *paikkojen kokeminen ja miellekartat*

Väestö, asutus ja kulttuurit

- *väestörakenne ja väestönmuutokset*
- *asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet*

- *kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema*

Kaupungit ja kaupungistuminen

- *maankäyttö ja rakennettu ympäristö*
- *kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit*

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- *maa-, metsä- ja kalatalous*
- *kaivannaiset, energialähteet*
- *teollisuus*
- *kiertotalous*

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- *saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu*
- *globalisaatio*
- *innovaatioiden alueellinen leviäminen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - luonnon- ja ihmismaantieteellinen ajattelu - kestävä kehitys - geomedia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kartat ja paikkatieto, 2 op (GE5)

Oppiaineet

- Maantieteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Maantiede

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua monipuolisesti ja käytännönläheisesti karttojen ja paikkatiedon teoriaan, sovelluksiin ja käyttöön

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Karttojen ja paikkatiedon teoriaa ja sovelluksia

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Kehitysmaantiede, 2 op (GE6)

Oppiaineet

- Maantieteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Maantiede

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua monipuolisesti ja käytännönläheisesti kehitysmaantieteen kysymyksiin ja hahmottaa keinoja pyrkiä kohti oikeudenmukaisempaa, turvallisempaa ja parempaa maailmaa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Globaalit kehittyneisyyserot ja niihin liittyvät teemat

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Abivalmennus, 2 op (GEabi)

Oppiaineet

- Maantieteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Maantiede

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Maantieteen osaamisen syventäminen ja valmistautuminen yo-kokeeseen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Maantieteen eri osa-alueiden keskeiset teemat.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1)**Oppiaineet**

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Historia

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon*
- *ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit*
- *ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä*
- *osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä*
- *osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- *historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan*
- *historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö*

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- *ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina*
- *maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty*
- *väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen*
- *rahatalouden ja kaupan kehitys*

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- *eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa*
- *kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- *teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön*
- *väestökehitys ja muuttoliikkeet*
- *jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Muinaisen Egyptin kulttuurihistoria, 2 op (HI10)

Oppiaineet

- Historia, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Historia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulissa tutustutaan Egyptin kieleen, lähdeaineistoihin, historian pääkausiin, uskontoon, tieteeseen, taiteeseen ja vaikutukseen länsimaihin. Moduuli syventää näkemystä varhaisista korkeakulttuureista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tausta Egyptin korkeakulttuurille, Faraon merkitys, Egyptin historian kaudet, egyptologian historia, arki, uskonto, hautojen merkitys, tarinat, opetuskirjallisuus, tieteet, taide, pyramidit ja temppelit.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Keskiajan kulttuurihistoria, 2 op (HI11)

Oppiaineet

- Historia, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Historia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää eurooppalaisen kulttuuriperimän keskiaikaiset juuret.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduulissa perehdytään kiehtovan keskiajan kulttuuriin, tapahtumiin ja yhteiskunnallisiin ilmiöihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Kalevala, 2 op (HI12)**Oppiaineet**

- Historia, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Historia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää Kalevalan, suomalaisen mytologian ja rautakautisen kulttuurin yhteneväisyydet.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy suomalaiseen muinaishistoriaan, mytologiaan ja kalevalaiseen maailmaan. Tarkastelun kohteena on aika josta ei ole suoria kirjallisia lähteitä, mutta se vaikuttaa suoraan suomalaiseen kulttuuriin, taiteeseen ja ajattelutapoihin. Pohdimme asioita historiatieteen, kansanperinteen ja uskototieteen näkökulmasta. Käymme vierailuilla (esim. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura) ja kutsumme vierailijoita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2)**Oppiaineet**

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Historia

Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat*
- *osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina*
- *osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen*

- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Historia

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään

- *pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan*
- *osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- *Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa*
- *demografiset muutokset ja väestön moninaisuus*
- *suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen*

Itsenäistynyt Suomi osana Eurooppaa

- *itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti*
- *eheyttämisen aika ja demokratian kriisi*
- *Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana*

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- *Suomi toisessa maailmansodassa*
- *kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan*

Kohti nykyistä Suomea

- *yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio*
- *kulttuuri, tiede ja osaaminen*
- *kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4)

Oppiaineet

- Historian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Historia

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), Valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa*
- *ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen*

- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kehityksen seuraaminen eri maantieteellisillä alueilla.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- *tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä*

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- • antiikin kulttuurien yleispiirteet
- • demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- • keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- *tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa*
- *reformaatio ja tiedon vallankumous*
- *valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*
- *1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset*

Kohti nykyaikaa

- *taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen*
- *tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat*
- *demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat*
- *tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen*
- *sukupuoliroolien murros*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Suomen varhaishistoria, Euroopan kulttuurihistoria, Maailman suuret kulttuurialueet

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5)

Oppiaineet

- Historian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Historia

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kehityksen seuraaminen eri maantieteellisillä alueilla.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Suomen varhaishistoria, Euroopan kulttuurihistoria, Maailman suuret kulttuurialueet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen: Yhteiskunnallinen vaikuttaminen, taide, tiede, ihmisoikeudet, demokratia

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: Yhteiskunnallinen vaikuttaminen, taide, tiede, ihmisoikeudet, demokratia

Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6)

Oppiaineet

- Historian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Historia

Opintojakson moduulit

- Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kehityksen seuraaminen eri maantieteellisillä alueilla.

Keskeiset sisällöt

Maailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- *kulttuurit ja niiden vuorovaikutus*

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*
- *arktiset kulttuurit*
- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*
- *Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Suomen varhaishistoria, Euroopan kulttuurihistoria, Maailman suuret kulttuurialueet

Antiikin kulttuurihistoria, 2 op (HI7)

Oppiaineet

- Historia, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Historia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa kokonaisnäkemyksen antiikin Kreikan ja Rooman kulttuurihistoriasta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan monipuolisesti eurooppalaisen kulttuurin yhteisiin juuriin antiikin Kreikassa ja Rooman valtakunnassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Abivalmennus, 2 op (Hlabi)

Oppiaineet

- Historia, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Historia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kertaa pakollisten moduulin aiheita saavuttaakseen riittävän aihekohtaisen ymmärryksen siitä, mitä aiheen sisältöön kuuluu ja miten se linkittyy historian kehityskulkuun laajemmin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Käydään kunkin moduulin pääteemoja lävitse erilaisin opetusmetodein. Pääkohtina maanviljelyyn siirtyminen, suuret jokilaaksot, antiikki taloudellisena ja kulttuurisena ilmiönä, keskiajan feodalismi, säätyjärjestelmä, kauppa ja kaupungit, löytöretket ja renessanssi, hallitusvallan kasvu, valistus ja hyödyn aika, teollistuminen, imperialismi, maailmansodat ja kylmä sota Näkökulmana sekä yleinen historia että Suomen historia. Euroopan ulkopuoliset kulttuurit opetussuunnitelman mukaisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Perustason alkeet 1, 2 op (IAB31)

Oppiaineet

- Italia, B3-oppimäärä
- B3-Italian valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 2, 2 op (IAB32)

Oppiaineet

- Italia, B3-oppimäärä
- B3-Italian valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 3, 2 op (IAB33)

Oppiaineet

- Italia, B3-oppimäärä
- B3-Italian valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 1, 2 op (JP31)

Oppiaineet

- B3-Japanin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Japani, B3-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 3, 2 op (JP33)

Oppiaineet

- B3-Japanin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Japani, B3-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 2, 2 op (JPB32)**Oppiaineet**

- B3-Japanin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Japani, B3-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Kemia ja minä, 1 op (KE1)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin*
- *saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta*
- *oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna*
- *osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa*
- *osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuuskäytännöt*
- *[experimentellt undersöka sammansättning och halt för en blandning, samt beakta olika aspekter på arbetssäkerhet.]*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

- *arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä*
- *kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa*
- *jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla*
- *puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät*
- *ainemäärä ja konsentraatio*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2)

Oppiaineet

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämässä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Kemia ja kestävä tulevaisuus

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämässä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3)**Oppiaineet**

- Kemian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), Valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta

- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on auttaa ymmärtämään kemiaa syvemmin ja oppia soveltamaan uusia sekä vanhoja tietoja ja taitoja sekä nähdä kemian tarjoamat mahdollisuudet lukion jälkeen.

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

- *liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi*
- *hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet*
- *hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä*
- *hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla*
- *suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria*
- *kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä*
- *tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: erilaiset aineet, niiden rakenteet, ominaisuudet ja reaktiotavat sekä energian muutokset. Näiden valtakunnallisten sisältöjen lisäksi tärkeä näkökulma on kemian opintojen jatkumo lukion valtakunnallisten pakollisten opintojen jälkeen.

Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4)

Oppiaineet

- Kemian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme*
- *osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa*
- *osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen*
- *ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on auttaa ymmärtämään kemiaa syvemmin ja oppia soveltamaan uusia sekä vanhoja tietoja ja taitoja sekä nähdä kemian tarjoamat mahdollisuudet lukion jälkeen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: erilaiset aineet, niiden rakenteet, ominaisuudet ja reaktiotavat sekä energian muutokset. Näiden valtakunnallisten sisältöjen lisäksi tärkeä näkökulma on kemian opintojen jatkumo lukion valtakunnallisten pakollisten opintojen jälkeen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä monitieteisyys ja luova osaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5)

Oppiaineet

- Kemian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on auttaa ymmärtämään kemiaa syvemmin ja oppia soveltamaan uusia sekä vanhoja tietoja ja taitoja sekä nähdä kemian tarjoamat mahdollisuudet lukion jälkeen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: erilaiset aineet, niiden rakenteet, ominaisuudet ja reaktiotavat sekä energian muutokset. Näiden valtakunnallisten sisältöjen lisäksi tärkeä näkökulma on kemian opintojen jatkumo lukion valtakunnallisten pakollisten opintojen jälkeen.

Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6)

Oppiaineet

- Kemian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kemia

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämässä ja ennusteiden tekemisessä

- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on auttaa ymmärtämään kemiaa syvemmin ja oppia soveltamaan uusia sekä vanhoja tietoja ja taitoja sekä nähdä kemian tarjoamat mahdollisuudet lukion jälkeen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: erilaiset aineet, niiden rakenteet, ominaisuudet ja reaktiotavat sekä energian muutokset. Näiden valtakunnallisten sisältöjen lisäksi tärkeä näkökulma on kemian opintojen jatkumo lukion valtakunnallisten pakollisten opintojen jälkeen.

Kemiaa laajemmin, 2 op (KE7)

Oppiaineet

- Kemian koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kemia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Ke7 on tarkoitettu kemiaa opiskeleville, joiden on tarkoitus suorittaa kemian yo-koe ja/ tai hakea lukion jälkeen alalle, jossa tarvitaan kemian osaamista. Moduuli on kemian abivuoteen orientoiva.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ke7-moduuli täydentää ja laajentaa Ke3-Ke6 -moduulien vaikeimmiksi koettuja asioita sekä esittelee kemiaa myös oppikirjan ulkopuolelta. Moduuli voi sisältää myös laboratoriotöitä sekä retkiä tutkimus- ja oppilaitoksiin sekä teollisuuteen ja yrityksiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Abivalmennus, 2 op (KEabi)

Oppiaineet

- Kemian koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kemia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Ylioppilaskirjoituksiin sekä kemiaa vaativiin jatko-opintoihin valmistava kertaava moduuli. Hyvin tiedoin suoritettu kurssi voi mahdollistaa päättötodistuksen kemian arvosana korottamisen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kemian ylioppilaskokeiden ja korkeakoulujen pääsykokeiden sisällöt.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Perustason alkeet 1, 2 op (KI31)

Oppiaineet

- B3-kiinan kielen valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kiina, B3-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*

- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 2, 2 op (KI32)

Oppiaineet

- B3-kiinan kielen valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kiina, B3-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Johdatus ohjelmointiin, 2 op (KKY21)

Oppiaineet

- Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot
- Tieto- ja viestintätekniikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Modulissa opiskellaan ohjelmoinnin perusteita. Ennakkotietoja ei vaadita.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ohjelmoinnin alkeet; peruskomennot, valinta, toisto, omat funktiot.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Tekoäly, 2 op (KKY22)

Oppiaineet

- Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot
- Tieto- ja viestintätekniikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Modulissa tutustutaan tekoälyn perusteisiin: millainen vaikutus sillä on tulevaan työelämään ja vapaa-aikaan ja mitä tekoäly oikeastaan edes on. Suoritetaan osana Helsingin yliopiston MOOC-kurssia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tekoälyn käsitteistöön ja käytännön sovelluksiin tutustuminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen****Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä. Kurssi hyväksiluetaan lukion luma-opintoihin.

Tietokantojen perusteet, 2 op (KKY23)**Oppiaineet**

- Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot
- Tieto- ja viestintätekniikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Modulissa opiskellaan tietokantojen käytön alkeet. Kurssi ei vaadi ennakotietoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Perus SQL-kyselyiden suorittaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Ohjelmoinnin jatkokurssi, 3 op (KKY24)**Oppiaineet**

- Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot
- Tieto- ja viestintätekniikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Modulissa syvennetään ohjelmointitaitoja. Ennakkotietoina vaaditaan KKY21, vastaavien taitojen hallinta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa kurssin aluksi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Tietokoneen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY25)

Oppiaineet

- Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot
- Tieto- ja viestintätekniikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssilla tutustutaan tietokoneen toiminnan perusteisiin syvällisemmin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tietokonejärjestelmän rakenne ja pääosat. Ohjelma ja sen esitysmuodot. Konekäsky, käskyjen nouto- ja suoritussykli, keskeytysten käsittely, suorittimen erilaiset suoritustilat. Kokonaislukujen binääri-, heksadesimaali- ja desimaaliesitysmuodot sekä muunnokset niiden välillä. Kokonaislukujen ja liukulukujen esitysmuodot. Kuvien, videoiden, äänten ja muun tiedon esitysmuotojen periaatteet. Ohjelman toteutus prosessina. Käyttöjärjestelmän tavoitteet ja perusrakenne. Käyttöjärjestelmän toteutus prosessien ja palveluohjelmien avulla. Korkean tason kielisen ohjelman muokkaus prosessiksi käännöksen, linkityksen ja latauksen avulla. Esitiedot: Pythonin alkeet (KKY21 tai vastaavat tiedot) ja TVT4 (tai vastaavat tiedot)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Tietoliikenteen toiminnan perusteet II, 2 op (KKY26)

Oppiaineet

- Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot
- Tieto- ja viestintätekniikka

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kurssilla käydään läpi internetin ja siihen liitetyn kotiverkon toimintaperiaatteita

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Internetin rakenne Kotiverkon rakenne Internetprotokollat Esitiedot: Ei esitietovaatimuksia, TVT4 taidot tai vastaavat auttavat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Metsäkurssi, 2 op (KKY6)

Oppiaineet

- Korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa yhteistyössä suoritettavat opinnot
- LUMA-opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- tavoitteena on tutustua metsä- ja biotuotealaan globaalien haasteiden ratkaisijana sekä sen toimijoihin korkeakouluista yrityksiin. Suoritusmerkintä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Metsät keskeisenä luonnonvarana Suomessa ja globaalisti sekä metsä- ja bioalan koulutuksen, tutkimuksen ja yritystoiminnan esittely vierailuilla, retkeilyillä, luennoilla ja harjoituksilla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Myös eettisyys ja ympäristöosaamisen taidot korostuvat.

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Kuvataide

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestävän tulevaisuuden kannalta.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa

- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisissa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Valokuvaus, 2 op (KU10)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu valokuvauksen historiaan ja valmistumenetelmiin ja oppii hyödyntämään opittua osana omaa taiteentekemistä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Järjestelmäkameran käyttö, kuvauksen mahdollisuuksia ja genrejä sekä kokeilevia kuvausprojekteja. Moduuli on suunnattu myös abivideon tekijöille: kuvaus- ja editointivastaaville

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Elokuva, 2 op (KU11)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoite on tutustua elokuvahistoriaan esimerkkien avulla, syventää medialukutaitoa ja elokuvakielen tuntemusta. Opiskelija hyödyntää oppimaansa omaan taiteelliseen tekemiseensä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Katsaus elokuvahistoriaan, -analysointiin ja ideasta käsikirjoittamiseen sekä kuvauksesta editointiin. Pienryhmätyöskentelyä. Abivideon tekijöillä on myös mahdollisuus erillisiin merkintöihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Kuvataiteen projekti, 2 op (KU12)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijälähtöiset projektit osana ulkopuolisia toimijoita, joissa opiskelija on osallisena taiteen oppimisprosesseja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduuli käsittää monimuotoisen taidealan projektin esim. seinämaalaus julkiseen tilaan. Tavoitteet ja opetussisällöt sovitaan yhdessä opettajan kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Lavastuksen ja puvustuksen työpaja, 2 op (KU13)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Teatteriproduktion lavasteiden ja puvustuksen toteuttaminen suunnitelman mukaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Työpajassa tehdään kunkin vuoden teatteriproduktion lavasteet ja puvustus. Moduuli toteutetaan yhdessä sovittavina päivinä tiivistetysti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2)

Oppiaineet

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen 1- 2
- Kuvataide

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käytämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää tieteellistä ja kokeellista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin

- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Ympäristöön liittyvien ongelmien ymmärtäminen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtiminen.

Osallisena mediassa, 2 op (KU3)

Oppiaineet

- Kuvataiteen valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kuvataide

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), Valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu taiteen perinteeseen ja nykyilmiöihin, soveltaa oppimaansa osana omaa ilmaisua sekä harjoittelee taiteentekemisen ja viestinnän tekniikoita ja materiaalituntemusta.

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö oman ilmaisun kehittäminen vastuullinen taiteentekeminen taiteen teemojen käsitteleminen osana yhteiskuntaa aikojen saatossa

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4)

Oppiaineet

- Kuvataiteen valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Kuvataide

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), Valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykyaikaiselle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu taiteen perinteeseen ja nykyilmiöihin, soveltaa oppimaansa osana omaa ilmaisua sekä harjoittelee taiteentekemisen ja viestinnän tekniikoita ja materiaalituntemusta.

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö oman ilmaisun kehittäminen vastuullinen taiteentekeminen taiteen teemojen käsitteleminen osana yhteiskuntaa ja aikaa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: painotus monitieteisessä ja luovassa osaamisessa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella 2 - 4 op.

Taidetta kierrättäen, 2 op (KU5)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija • tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä • syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun • syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä • soveltaa kuvan tekemisessä nykyaikaiselle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja • tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista • tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä • ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin • tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Omat kuvat • opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti • opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana • opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin • opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana Taiteen kuvat • kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot • taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen • eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena • teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista • kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinna keinojen soveltaminen • opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen • opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Avoin ateljee, 2 op (KU6)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija • tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä • syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun • syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä • soveltaa kuvan tekemisessä nykyaikaiselle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja • tulkitsee taidetta

teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista

- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Omat kuvat • opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti • opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana • opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin • opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana Taiteen kuvat • kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot • taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen • eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena • teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista • kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen • opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen • opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Piirustus 1 - 2, 2 op (KU7)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Taiteen tuntemuksen lisääminen ja oman ilmaisun vahvistaminen ja ideoiden toteuttaminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Omien ideoiden toteuttaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Maalaus 1 - 2, 2 op (KU8)

Oppiaineet

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan maalaustaiteen yleisimpiin menetelmiin, materiaaleihin ja työtapoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Maalataan mallista ja mielikuvituksesta. Moduulin voi käydä kahdesti, jolloin ensimmäisenä vuonna opiskellaan piirustustekniikoita, toisena vuonna opiskelija voi tulla syventämään taitojaan omien projektien mukaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Keramiikka ja kuvanveisto, 2 op (KU9)**Oppiaineet**

- Kuvataiteen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Kuvataide

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii lukemaan kuvanveistonkieltä, lisää taiteentuntemusta sekä hyödyntää erilaisia veistomateriaaleja osana taiteentekemistä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Materiaalien tutkimista ja hyödyntämistä rakentelussa, veistotaiteessa, pienoismalleissa ja keramiikkatyöskentelyssä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Perustason alkeet 1, 2 op (LAB31)**Oppiaineet**

- Latina, B3-oppimäärä
- B3-Latinan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 2, 2 op (LAB32)

Oppiaineet

- Latina, B3-oppimäärä
- B3-Latinan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Oppiva liikkuja, 2 op (LI1)

Oppiaineet

- Hyvinvointiosaaminen 1 - 2
- Liikunta

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on - tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä - tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi syvennetään käytännössä - opiskelutaitoja - itsetuntemusta - stressin hallintaa - sinnikkyuden kehittämistä

Aktiivinen elämä, 2 op (LI2)

Oppiaineet

- Hyvinvointiosaaminen 1 - 2
- Liikunta

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on - tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä - tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi syvennetään käytännössä - opiskelutaitoja - itsetuntemusta - stressin hallintaa - sinnikkyuden kehittämistä

Jalkapallo, 2 op (LI22)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Lajivalmennukset
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lajivalmennuksien tavoitteena on tarjota urheileville opiskelijoille mahdollisuus harjoitella opiskelujen ohessa. Lajivalmennusta koordinoi Vaskivuoren lukio.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Lajiharjoittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Jääkiekko, 2 op (LI23)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Lajivalmennukset
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lajivalmennuksien tavoitteena on tarjota urheileville opiskelijoille mahdollisuus harjoitella opiskelujen ohessa. Lajivalmennusta koordinoi Vaskivuoren lukio.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Lajiharjoittelu

Salibandy, 2 op (LI24)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Lajivalmennukset
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lajivalmennuksien tavoitteena on tarjota urheileville opiskelijoille mahdollisuus harjoitella opiskelujen ohessa. Lajivalmennusta koordinoi Vaskivuoren lukio.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Lajiharjoittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Muodostelmaluistelu, 2 op (LI25)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Lajivalmennukset
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lajivalmennuksien tavoitteena on tarjota urheileville opiskelijoille mahdollisuus harjoitella opiskelujen ohessa. Lajivalmennusta koordinoi Vaskivuoren lukio.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Lajiharjoittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Yksilölajit, 2 op (LI27)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Lajivalmennukset
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lajivalmennuksien tavoitteena on tarjota urheileville opiskelijoille mahdollisuus harjoitella opiskelujen ohessa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Lajiharjoittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Tanssi, 1 op (LI28)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Improvisoivaa tanssia, oman kehon toimintaa luovan ilmaisun välineenä, erilaiset rytmit, mielikuvat, liikekokeilut ja tanssisarjat. Motoristen taitojen ja ketteryuden harjoittelua, rytmityksen kehittämistä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Lajiharjoittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä.

Joukkuelajit, 2 op (LI29)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Lajivalmennukset
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lajivalmennuksien tavoitteena on tarjota urheilville opiskelijoille mahdollisuus harjoitella opiskelujen ohessa. Seurojen järjestämään lajivalmennukseen (aamuharjoitukset) osallistumisesta sovitaan erikseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Lajiharjoittelu (aamuharjoitukset)

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3)

Oppiaineet

- Liikunnan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Liikunta

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), Valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin*
- *harjaantuu kehon hallinnassa*
- *tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Liikuntaan liittyvien tietojen ja taitojen syventäminen. Liikunnan lisääminen arjessa erilaisiin liikuntamuotoihin tutustumalla moduulien kuvausten mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

Paikallinen lisäys

- Moduulien mukaiset monipuoliset liikuntamuodot.

Kuntosalistartti, 1 op (LI36)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan ja harjoittelee kuntosalilla itsenäisesti. Moduulin tavoitteena on motivoida opiskelijaa itsenäiseen kuntosaliharjoitteluun. Laajuus 1op.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Kuntosaliharjoittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan harjoitussuunnitelman, päiväkirjan ja näytön perusteella numerolla.

Uinti, 1 op (LI39)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää omaa uimataitoaan itsenäisesti. Moduulin tavoitteena on motivoida opiskelijaa itsenäiseen harjoitteluun.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Uinti

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan päiväkirjan ja uimataidosta annetun näytön perusteella numerolla.

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4)

Oppiaineet

- Liikunnan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Liikunta

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4), Valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Liikuntaan liittyvien tietojen ja taitojen syventäminen. Liikunnan lisääminen arjessa erilaisiin liikuntamuotoihin tutustumalla moduulien kuvausten mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- *yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.*

Paikallinen lisäys

- Moduulien mukaiset monipuoliset liikuntamuodot.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Erityisesti painotetaan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa.

Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op ja enintään 6 op.

Kuntosaliharjoittelun jatkokurssi, 1 op (LI40)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan LI36 Kuntosalistartista (1op) tai aikaisemmasta kuntosaliharjoittelusta saamiensa kokemusten pohjalta itsenäisesti. Moduulin tavoitteena on kehittää opiskelijan kykyä analysoida ja muokata harjoitteluaan omien tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Kuntosaliharjoittelu

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan harjoitussuunnitelman, päiväkirjan ja näytön perusteella numerolla.

Harrasteliikunta, 2 op (LI41)

Oppiaineet

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijan oman harrastuneisuuden tai oppilaitoksen liikunnan edistämisen (esim. liikuntatapahtuman järjestämisen, tanssiesityksen tai muun projektin) kautta hyväksiluettua liikuntaa. Kurssi voidaan suorittaa 1 tai 2 opintopisteen laajuisena. Moduulin hyväksytty suorittaminen edellyttää opettajan kanssa sovittujen osa-alueiden aktiivista ja hyvätasoista suorittamista.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Harrasteliikunta tai liikunnan edistämiseen liittyvät projektit

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Palloilu 1, 2 op (LI42)**Oppiaineet**

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on syventää opiskelijan taitoja ja tietoja eri pallopeleissä ja tarjota mahdollisuus monipuoliseen pallopelien harrastamiseen koulupäivän puitteissa. Moduulin liikuntaohjelma suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Palloilu 1 toteutetaan mahdollisuuksien mukaan kesälajien aikaan. Moduulin hyväksytty suorittaminen edellyttää riittävää läsnäoloa ja aktiivista osallistumista opetukseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Palloilulajit

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Palloilu 2, 2 op (LI43)**Oppiaineet**

- Liikunta, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Liikunta

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on syventää opiskelijan taitoja ja tietoja eri pallopeleissä ja tarjota mahdollisuus monipuoliseen pallopelien harrastamiseen koulupäivän puitteissa. Moduulin liikuntaohjelma suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Palloilu 2 toteutetaan mahdollisuuksien mukaan talvilajien aikaan. Moduulin hyväksytty suorittaminen edellyttää riittävää läsnäoloa ja aktiivista osallistumista opetukseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Palloilulajit

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

3D geometria, 2 op (MAA10)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), Valinnainen

Tavoitteet

3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa*
- *oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla*
- *vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä*
- *tutustuu kahden muuttujan funktioon*
- *osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on syventää matematiikan osaamista ja valmistautua ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

3D-geometria

- *vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa*
- *piste- ja ristitulo*
- *piste, suora ja taso avaruudessa*
- *kulma avaruudessa*
- *yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa*
- *kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa*

Paikallinen lisäys

- Modulien keskeiset sisällöt.

Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), Valinnainen

Tavoitteet

Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- laatii yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on syventää matematiikan osaamista ja valmistautua ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Algoritmit ja lukuteoria

- Algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Paikallinen lisäys

- Modulien keskeiset sisällöt.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), Valinnainen

Tavoitteet

Analyysi ja jatkuva jakauma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on syventää matematiikan osaamista ja valmistautua ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Analyysi ja jatkuva jakauma

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Paikallinen lisäys

- Modulien keskeiset sisällöt.

Lukujonot ja sarjat, 2 op (MAA13)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Opiskelija syventää osaamistaan lukujonoista ja tutustuu sarjoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukujonot, sarjat ja summat Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Matematiikkaa ohjelmoimalla, 2 op (MAA14)**Oppiaineet**

- Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii ratkaisemaan matemaattisia ongelmia ohjelmoimalla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ohjelmoinnin soveltaminen matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen.

Ohjelmistot, 2 op (MAA15)**Oppiaineet**

- Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa osaamistaan ylioppilaskokeessa käytössä olevien matematiikkaohjelmistojen käytössä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Abittiohjelmistojen harjoittelua erilaisissa tehtävätyypeissä. Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Differentiaaliyhtälöt, 2 op (MAA16)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu differentiaaliyhtälöihin ja niiden sovelluksiin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- 1. ja 2. kertaluvun yhtälöiden ratkaisumenetelmät Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Funktiot ja yhtälöt, 3 op (MAA2)

Oppiaineet

- Hyvinvointiosaaminen 1 - 2
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomien tekijöiden välisen yhteyden*
- *osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on - tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä - tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- *polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö*
- *2. asteen yhtälön ratkaisukaava*
- *polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)*
- *polynomien tekijät*
- *potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)*
- *rationaalifunktiot ja -yhtälöt*
- *juurifunktiot ja -yhtälöt*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi syvennetään käytännössä - opiskelutaitoja - itsetuntemusta - stressin hallintaa - sinnikkyuden kehittämistä

Geometria, 2 op (MAA3)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa*
- *osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa*
- *harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita*
- *osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennlaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Geometria

- *kuvioden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus*
- *sini- ja kosinilause*
- *monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen*
- *ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa*
- *suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen

Tavoitteet

Analyttinen geometria ja vektorit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Analyttinen geometria ja vektorit

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla*
- *tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla*
- *osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$*
- *osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$*
- *tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 2

- *suunnattu kulma ja radiaani*
- *yksikköympyrä*
- *sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen*
- *sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen*
- *murtopotenssi ja sen yhteys juureen*
- *eksponenttifunktiot ja -yhtälöt*
- *logaritmi ja logaritmin laskusäännöt*
- *logaritmifunktiot ja -yhtälöt*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - lähdekriittisyys - digitaalinen toimintaympäristö

Derivaatta, 3 op (MAA6)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen

Tavoitteet

Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulin yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Keskeiset sisällöt

Derivaatta

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logarifunktioiden derivaatat • funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulin keskeisten sisältöjen lisäksi: - lähdekriittisyys - digitaalinen toimintaympäristö

Integraalilaskenta, 2 op (MAA7)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen

Tavoitteet

Integraalilaskenta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Keskeiset sisällöt*Integraalilaskenta*

- *integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi*
- *määrätty integraali*
- *suorakaidesääntö*
- *pinta-alan ja tilavuuden laskeminen*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - lähdekriittisyys - digitaalinen toimintaympäristö

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8)**Oppiaineet**

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen

Tavoitteet*Tilastot ja todennäköisyys**Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja*
- *osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän*
- *perehtyy kombinatorisiin menetelmiin*
- *perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin*
- *ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietojaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt*Tilastot ja todennäköisyys*

- *keskiluvut ja keskihajonta*
- *korrelaatio ja lineaarinen regressio*

- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Talousmatematiikka, 1 op (MAA9)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietojaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Abivalmennus I, 2 op (MAAabil)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kertaa pitkän matematiikan pakollisten modulien sisällöt.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Valtakunnallisten pakollisten modulien sisällöt Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Abivalmennus II, 2 op (MAAabil)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan pitkä oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kertaa pitkän matematiikan pakollisten moduulien sisällöt.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Valtakunnallisten pakollisten modulien sisällöt. Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Ohjelmistot, 2 op (MAB16)

Oppiaineet

- Lyhyen matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija vahvistaa osaamistaan ylioppilaskokeessa käytössä olevien matematiikkaohjelmistojen käytössä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Abittiohjelmistojen harjoittelua ylioppilaskoetta varten.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: monitieteinen ja luova osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: Suoritusmerkintä

Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2)

Oppiaineet

- Hyvinvointiosaaminen 1 - 2
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä*
- *oppii muodostaa lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua*
- *osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on - tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä - tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi syvennetään käytännössä - opiskelutaitoja - itsetuntemusta - stressin hallintaa - sinnikkyuden kehittämistä

Geometria, 2 op (MAB3)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista*
- *vahvistaa tasokuvioden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan*
- *osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen*
- *osaa käyttää ohjelmistoja kuvioden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennlaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Geometria

- *kuvioden yhdenmuotoisuus*
- *suorakulmaisen kolmion trigonometria*
- *Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause*
- *kuvioden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen*
- *geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - lähdekriittisyys - digitaalinen toimintaympäristö

Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietoaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietoaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Talousmatematiikka, 1 op (MAB7)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietojaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8)

Oppiaineet

- Lyhyen matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), Valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on syventää matematiikan osaamista ja valmistautua matematiikan ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

Paikallinen lisäys

- Modulien keskeiset sisällöt.

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9)

Oppiaineet

- Lyhyen matematiikan valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), Valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina

- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on syventää matematiikan osaamista ja valmistautua matematiikan ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Paikallinen lisäys

- Modulien keskeiset sisällöt.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan pääasiassa monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Abivalmennus, 2 op (MABabi)

Oppiaineet

- Lyhyen matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Yo-kirjoituksiin valmistava opintokokonaisuus abeille.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- YO-kirjoitusten sisällöt.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 4 op.

Matematiikan paja, 2 op (MABp)

Oppiaineet

- Pitkän matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Lyhyen matematiikan koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Tukea matematiikan opiskeluun
- Matematiikan pitkä oppimäärä
- Matematiikan lyhyt oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Paja järjestetään kerran viikossa koko lukuvuoden ajan. Pajaan voi tulla tekemään läksyjä tai kertaamaan tunnilla käsiteltyjä asioita. Pajassa voi saada myös tukiopetusta. Suorituksen saa osallistumalla pajaan 18 kertaa lukioaikana.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Matematiikan kertaavia tehtäviä ja tukea omaan opiskeluun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1)

Oppiaineet

- Lukio-opintoihin orientoivat opinnot
- Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kertaa prosenttilaskennan periaatteet*
- *osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa*
- *syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan*
- *kertaa potenssin laskusäännöt*
- *vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä*
- *ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet*
- *oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiossa tarvittavia tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- *lukujoukot ja peruslaskutoimitukset*
- *luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo*
- *prosenttilaskenta*
- *potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)*
- *suoraan ja kääntäen verrannollisuus*
- *funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta*
- *ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen*
- *yhtälöpari*
- *neliö- ja kuutiojuuri*
- *potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)*

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - opiskelutaidot - oman opiskelun suunnittelu

Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU1)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Musiikki

Opintojakson moduulit

- Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro – kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan*
- *uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita*
- *harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti*
- *tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan*
- *ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa*
- *ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa*
- *toimii edistämällä turvallisen ääniympäristön syntymistä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulin yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudentlaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Intro – kaikki soimaan

- *monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto*
- *luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät*
- *musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto*
- *musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet*
- *mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulin keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Musiikkia abeille, 2 op (MU10)

Oppiaineet

- Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Musiikki

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduuli tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden lisätä hyvinvointia rentoutumalla yhdessä musiikin parissa, oppia lisää yhtyesoitosta sekä valmistella ja harjoitella musiikkia abivuoden tapahtumiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oppitunneilla musisoidaan laulamalla ja soittamalla, kuunnellaan musiikkia ja haetaan virkistystä lukuaineiden keskelle esim. konserttikäynnillä. Moduulissa valmistetaan musiikkiesityksiä abivuoden tapahtumiin, kuten yömessuun, puurojuhlaan tai abishow'hun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Musiikin esiintymiset, 2 op (MU11)

Oppiaineet

- Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Musiikki

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa esiintymiskokemuksia ja harjoittaa musisointitaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija voi kerryttää 1–3 opintopistettä osallistumalla esiintymisiin koulun juhlissa. Esiintymiset voi jakaa koko lukioajalle. Esiintymisiin ei lasketa muilla opintojaksoilla valmistettuja musiikkiesityksiä, vaan opintopisteiden kertymiseen vaaditaan omatoimisesti harjoiteltua ohjelmistoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Juhlaorkesteri, 2 op (MU12)

Oppiaineet

- Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Musiikki

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija musisoi ryhmän jäsenenä ja harjoittelee musiikkia lukion juhliin esitettäväksi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Juhlaorkesteriin pääsee mukaan omalla instrumentilla ilmoittamalla musiikin opettajalle halukkuudestaan osallistua koulun musiikkitoimintaan. Orkesterin harjoitusten aikataulusta sovitaan erikseen. Moduulin suorittaminen edellyttää myös itsenäistä harjoittelua. Ohjelmisto koostuu esim. juhlien yhteislauluista. Laajuus ja arviointi: Opintojen laajuus voi vaihdella tilaisuuksien lukumäärän mukaan 1–6 opintopisteeseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU2)**Oppiaineet**

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Musiikki

Opintojakson moduulit

- Syke – soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke – soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa*
- *kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan*
- *analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä*
- *heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Keskeiset sisällöt

Syke – soiva ilmaisu

- *musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto*
- *suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit*
- *luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - lähdekriittisyys - digitaalinen toimintaympäristö

Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3)**Oppiaineet**

- Musiikin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Musiikki

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), Valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä*
- *suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin*
- *hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa*
- *tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.*

Paikallinen lisäys

- *Opiskelija kehittää musiikillista monipuolisuutta, luovaa ilmaisua ja tuottamista sekä pohtii musiikin merkitystä. Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta. Opintojaksoilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn. Musiikinopetuksen tavoitteissa otetaan huomioon Vantaan kaupungin arvot avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.*

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- *erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset*
- *musiikkikulttuurit kulttuurin osana*
- *monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa*

Paikallinen lisäys

- *Opiskelija tutustuu erilaisiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin kulttuurin osana (erityisesti MU3). Opiskelijat voivat osallistua moduulien prosessien ja ohjelmiston suunnitteluun (erityisesti MU4). Sisältöjä valittaessa pyritään monipuoliseen työskentelyyn. Ohjelmaan sisällytetään mahdollisuuksien mukaan käyntejä konserteissa tai tutustumista muihin lähialueen taide- ja kulttuuripalveluihin. Opiskelu rytmittyy monipuolisten oppimistilanteiden ja -menetelmien ansiosta luontevasti. Oppimisympäristö pyritään luomaan opiskelijoiden hyvinvointia tukevaksi. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan opintojakson tavoitteille tarkoituksenmukaisesti sekä kannustetaan jakamaan osaamistaan.*

Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4)

Oppiaineet

- *Musiikin valinnaiset valtakunnalliset opinnot*
- *Musiikki*

Opintojakson moduulit

- *Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), Valinnainen*

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa*

- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista
- hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää musiikillista monipuolisuutta, luovaa ilmaisua ja tuottamista sekä pohtii musiikin merkitystä. Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta. Opintojaksoilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn. Musiikinopetuksen tavoitteissa otetaan huomioon Vantaan kaupungin arvot avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu erilaisiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin kulttuurin osana (erityisesti MU3). Opiskelijat voivat osallistua moduulien prosessien ja ohjelmiston suunnitteluun (erityisesti MU4). Sisältöjä valittaessa pyritään monipuoliseen työskentelyyn. Ohjelmaan sisällytetään mahdollisuuksien mukaan käyntejä konserteissa tai tutustumista muihin lähialueen taide- ja kulttuuripalveluihin. Opiskelu rytmittyy monipuolisten oppimistilanteiden ja -menetelmien ansiosta luontevasti. Oppimisympäristö pyritään luomaan opiskelijoiden hyvinvointia tukevaksi. Opiskelijaa tuetaan kehittämään TVT-taitojaan opintojakson tavoitteille tarkoituksenmukaisesti sekä kannustetaan jakamaan osaamistaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painottuvat

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koetsuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Itse- ja

vertaisarviointi sekä kannustava palaute ovat osa kokonaisarviointia. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson moduulien tavoitteisiin. Numeroarvosana.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op.

Kuoro ja bändi I - III, 10 op (MU7)

Oppiaineet

- Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Musiikki

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää yhteislaulu- tai soittotaitoaan ja saa esiintymiskokemuksia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukion kuoro ja bändi kokoontuvat harjoittelemaan kerran viikossa populaarimusiikkiin painottuvaa ohjelmistoa, jonka suunnitteluun opiskelijat voivat osallistua. Osallistujille ei ole pääsykoetta. Tavoitteena on laulaa ja soittaa kehittäen omia vahvuuksia ja kokeilla erilaisia rooleja orkesterissa. Harjoitusten lisäksi opintoihin kuuluu mahdollisuuksien mukaan esiintymisiä koulun tilaisuuksissa sekä omissa konserteissa. Laajuus: opintojen laajuus merkitään säännöllisen osallistumisen mukaan 2–10 op.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Säestyksen alkeet, 2 op (MU8)

Oppiaineet

- Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Musiikki

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittää soittotaitoaan kitaran, ukulelen tai pianon soitossa. Tavoitteena on oppia säestämään sointumerkeistä ja tutustua myös helpohkojen melodioiden soittamiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oppitunneilla säestetään kappaleita sointumerkeistä kitaralla, ukulelellä tai pianolla. Moduulissa opetellaan soittamaan myös helpohkoja melodioita tabulatuureista tai nuoteista. Opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa soitettavaan ohjelmistoon.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Yhtymusisointi, 2 op (MU9)

Oppiaineet

- Musiikin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Musiikki

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu itse valitsemansa soittimen soitossa (tai laulamissa) ja yhtymusisoinnissa. Opiskelijalla on mahdollisuus kerryttää esiintymiskokemusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat jakautuvat bändeihin, jotka harjoittelevat kukin omaa ohjelmistoaan. Kokoonpanoilla on mahdollisuus esiintyä koulun tilaisuuksissa. Moduulin suorittaminen edellyttää myös itsenäistä työskentelyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Minä opiskelijana, 2 op (OP1)

Oppiaineet

- Lukio-opintoihin orientoivat opinnot
- Opinto-ohjaus

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä opiskelijana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan*
- *tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen*
- *asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa*
- *osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat*
- *tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta*

- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiossa tarvittavia tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Minä opiskelijana

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämänhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - opiskelutaidot - oman opiskelun suunnittelu

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Opinto-ohjaus

Opintojakson moduulit

- Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2), Pakollinen

Tavoitteet

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja

- *osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä*
- *tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyvaatimukset sekä valintaprosessit*
- *osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietojaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

- *henkilökohtaisen opinto-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen*
- *jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla*
- *työelämä tietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa*
- *työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen*
- *oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen*
- *oman hyvinvoinnin edistäminen*
- *tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin*
- *lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Lukiolainen työelämässä, 2 op (OP6)

Oppiaineet

- Opinto-ohjaus, koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Opinto-ohjaus

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää omaa tietoisuutta työelämästä ja oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan työelämän näkökulmasta. Opintojakson aikana opiskelija kerryttää itselleen työkokemusta. Opintojaksolla harjoitellaan työnhakuun liittyvää prosessia ja opetellaan tunnistamaan kirjallisten tehtävien avulla omia vahvuuksia ja kiinnostuksia. Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii ajan hallintataitoja ja yhdistämään lukio-opinnot ja työssäkäynnin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö Opintojaksoon kuuluu erilaisia kirjallisia tehtäviä, joiden valintaan opiskelijalla on mahdollisuus itse vaikuttaa. Lukiolainen työelämässä -opintojakson suorittaminen edellyttää vähintään 40 tunnin työskentelyä opiskelijan itse hankkimassa työpaikassa joko lukuvuoden tai kesäloman aikana, opintojaksoon liittyvien kirjallisten tehtävien palauttamista ja muita mahdollisia alussa sovittuja sisältöjä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyväksytty suoritusmerkintä edellyttää opintojakson alussa sovittujen sisältöjen hyväksyttyä suoritusta ja vähintään 40 tunnin työssäkäyntiä. Opintojakso arvioidaan S-merkinnällä. Opintojakso soveltuu jokaiselle vuositasolle. Opintojakson voi suorittaa vain kerran lukioaikana.

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1)

Oppiaineet

- Hyvinvointiosaaminen 1 - 2
- Psykologia

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin*
- *osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta*
- *osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja*
- *osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä*
- *tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta*
- *osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on - tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä - tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista*
- *biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta*
- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

Psykologinen tutkimus

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*
- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- *Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi syvennetään käytännössä - opiskelutaitoja - itsetuntemusta - stressin hallintaa - sinnikkyuden kehittämistä*

Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2)

Oppiaineet

- *Psykologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot*
- *Psykologia*

Opintojakson moduulit

- *Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), Valinnainen*

Tavoitteet

Kehittyvä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta*
- *osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun*
- *osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa*
- *osaa antaa esimerkkejä sosialisatiosta ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen*
- *ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta*
- *perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä*

- osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite, on että opiskelija syventää psykologista osaamistaan ja oppii soveltamaan psykologian tietoja omasta ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Kehittyvä ihminen

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- *perimän merkitys*
- *kypsyminen ja oppiminen*
- *herkkyyskaudet*
- *plastisuuden merkitys kehityksessä*

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet*
- *temperamentti*
- *minuus ja minäkäsitys*
- *tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely*
- *vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot*

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *kieli ja ajattelu*
- *toiminnanohjaus*

Identiteetin muuttuvuus elämänkulun aikana

- *henkilökohtainen identiteetti*
- *sosiaalinen identiteetti*
- *kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti*
- *sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus*

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- *erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen*
- *vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys*

Psykologinen tutkimus

- *kaksos- ja adoptiotutkimus*
- *pitkittäis- ja poikittaistutkimus*
- *esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - luonnontieteellinen, yhteiskuntatieteellinen ja käyttäytymistieteellinen näkökulma ihmisen toimintaan - valmiuksia tarkastella omaan kehitykseen, psyykkiseen hyvinvointiin ja vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä

Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3)

Oppiaineet

- Psykologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Psykologia

Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), Valinnainen

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotointia
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite, on että opiskelija syventää psykologista osaamistaan ja oppii soveltamaan psykologian tietoja omasta ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - luonnontieteellinen, yhteiskuntatieteellinen ja käyttäytymistieteellinen näkökulma ihmisen toimintaan - valmiuksia tarkastella omaan kehitykseen, psyykkiseen hyvinvointiin ja vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita toteutetaan kaikissa psykologian oppiaineen moduuleissa. Erityisesti painottuvat hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 8 op.

Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4)

Oppiaineet

- Psykologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Psykologia

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), Valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite, on että opiskelija syventää psykologista osaamistaan ja oppii soveltamaan psykologian tietoja omasta ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista

- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävistä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista*
- *esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta*

Psykologinen tutkimus

- *ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus*
- *esimerkkejä fysiologisia mittausten menetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- *Keskeinen sisältö - luonnontieteellinen, yhteiskuntatieteellinen ja käyttäytymistieteellinen näkökulma ihmisen toimintaan - valmiuksia tarkastella omaan kehitykseen, psyykkiseen hyvinvointiin ja vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä*

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5)

Oppiaineet

- Psykologian valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Psykologia

Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), Valinnainen

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa*
- *osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa*
- *osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa*
- *osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan*
- *ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta*
- *osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen*
- *osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.*

Paikallinen lisäys

- *Opintojakson tavoite, on että opiskelija syventää psykologista osaamistaan ja oppii soveltamaan psykologian tietoja omasta ja yhteiskunnan näkökulmasta.*

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- *persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus*
- *perustietoa käyttäytymisgenetiikasta*

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- *temperamentti*
- *piirreteoreettinen näkökulma*
- *motivaatio*
- *yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit*
- *identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu*

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- *älykkyyden määritelmiä*
- *älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet*
- *perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä*
- *luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä*

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- *tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen*
- *esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta*
- *ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet*
- *tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään*
- *kulttuurien eri ulottuvuuksia*
- *esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen*
- *esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta*

Psykologinen tutkimus

- *yksilöllisten erojen tutkiminen*
- *persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät*
- *reliabiliteetti ja validiteetti*
- *esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista*
- *esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - luonnontieteellinen, yhteiskuntatieteellinen ja käyttäytymistieteellinen näkökulma ihmisen toimintaan - valmiuksia tarkastella omaan kehitykseen, psyykkiseen hyvinvointiin ja vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä

Sosiaali- ja mediapsykologia, 2 op (PS6)

Oppiaineet

- Psykologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Psykologia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää tietojansa sosiaalipsykologiasta ja tutustuu mediapsykologiaan. Teemoja ovat mm. median psykologiset vaikutuskeinot, mainonta, asenteet, sosiaalinen havaitseminen mm. ensivaikutelma, stereotypiat, attribuutiot ja mediariippuvuus.

Keskeiset sisällöt

Psykologia työelämässä, 2 op (PS8)

Oppiaineet

- Psykologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot

- Psykologia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu erilaisiin psykologian sovellusaloihin (esim. urheilu, hypnoosi, aivotutkimus, ammatinvalinta, vankila, psykoterapia, psykiatrinen sairaala).

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Painotus toiminnallisessa ja tutkivassa oppimisessä (mm. vierailut ja vierailijat).

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Abivalmennus, 2 op (PSabi)

Oppiaineet

- Psykologian koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Psykologia

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Psykologian moduulien keskeisten teemojen kertausta ja yo-kirjoituksiin valmistautumista. Syvennyttään myös psykologisen tutkimuksen perusteisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ylioppilaskokeiden sisällöt.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RAA7)

Oppiaineet

- Ranska, A-oppimäärä
- A-ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RAA8)

Oppiaineet

- Ranska, A-oppimäärä
- A-ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista. Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja ympäristöosaamista.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielen vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja ympäristöosaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Abivalmennus, 2 op (RAAabi)

Oppiaineet

- Ranska, A-oppimäärä
- Vieraat kielet, koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on syventää ranskan kielen osaamista ja valmistautua yo-kirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: sanaston ja rakenteiden kertaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen**

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi.

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB21)**Oppiaineet**

- Ranska, B2-oppimäärä
- B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Hyvinvointiosaaminen**

Perustaso 1, 2 op (RAB22)

Oppiaineet

- Ranska, B2-oppimäärä
- B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Perustaso 2, 2 op (RAB23)

Oppiaineet

- Ranska, B2-oppimäärä
- B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt*Perustaso 2*

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys**Laaja-alainen osaaminen****Vuorovaikutusosaaminen**

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista ja globaali- ja kulttuuriosaamista.

Hyvinvointiosaaminen**Globaali- ja kulttuuriosaaminen****Opintojakson arviointi****Paikallinen lisäys**

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 3, 2 op (RAB24)**Oppiaineet**

- Ranska, B2-oppimäärä
- B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), Valinnainen

Tavoitteet*Perustaso 3*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaihteita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Perustaso 5, 2 op (RAB26)

Oppiaineet

- Ranska, B2-oppimäärä
- B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Perustason jatko 2, 2 op (RAB28)

Oppiaineet

- Ranska, B2-oppimäärä
- B2-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa kielitaidon kehittämistaitojaan sekä tekstin tulkinta- ja tuottamistapoja.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- *kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö*
- *tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin*
- *kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Perustason alkeet 1, 2 op (RAB31)

Oppiaineet

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 2, 2 op (RAB32)

Oppiaineet

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Perustason alkeet 3, 2 op (RAB33)

Oppiaineet

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 1, 6 op (RAB34)

Oppiaineet

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen
- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen
- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista ja globaali- ja kulttuuriosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Perustaso 2, 2 op (RAB35)

Oppiaineet

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 3, 2 op (RAB36)**Oppiaineet**

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaihteita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 4, 2 op (RAB37)

Oppiaineet

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Perustaso 5, 2 op (RAB38)

Oppiaineet

- Ranska, B3-oppimäärä
- B3-Ranskan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet*Perustaso 5**Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt*Perustaso 5*

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

B2/B3-Ranskan abivalmennus, 2 op (RABabi)**Oppiaineet**

- Ranska, B2-oppimäärä
- Ranska, B3-oppimäärä
- Vieraat kielet, koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on syventää ranskan kielen osaamista ja valmistautua yo-kirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: sanaston ja rakenteiden kertaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen**

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi.

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1)

Oppiaineet

- Lukio-opintoihin orientoivat opinnot
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiossa tarvittavia tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta*
- *tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle*
- *oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta*
- *monikielisyys voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen*
- *toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen*

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - opiskelutaidot - oman opiskelun suunnittelu

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2)

Oppiaineet

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisissa ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- ruotsin kielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätäylyt eri medioissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 1
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia ilmiöitä sekä eri kulttuurien merkityksiä ja arvoja.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri-ilmiöt - ympäristön ja ihmiskunnan muutokset - medialukutaito - ajankohtaiset aiheet

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi*
- *kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

- *pohjoomainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta*
- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja lähdekriittisyyttään sekä rohkaistuu käyttämään osaamistaan luovasti.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - lähdekriittisyys - digitaalinen toimintaympäristö

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työnteekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään ruotsiksi myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja ja osaa soveltaa tietojaan myös käytännössä.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- ruotsin kielen rooli jatkossa opiskelijan elämässä ja kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- pohjoismaiset yhteisöt tai yritykset työnantajina (vapaaehtoistoiminta, kansalaisjärjestöt)
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7)

Oppiaineet

- A-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hakee aiheeseen liittyvää tietoa ja laajentaa ilmaisuvarastoaan
- osallistuu myös laajempiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: rakentava viestintä lähdekriittisyys ja monilukutaito yhteiskunnalliset aiheet (esim. kestävä kehitys)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen****Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8)****Oppiaineet**

- A-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ruotsi, A-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja sen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- ruotsin puhujien taustojen tai äidinkielten vaikutus puhetilanteissa
- dialogisuus

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: rakentava viestintä lähdekriittisyys ja monilukutaito yhteiskunnalliset aiheet (esim. kestävä kehitys)

Paikallinen lisäys**Laaja-alainen osaaminen****Vuorovaikutusosaaminen**

Tässä opintojaksossa painotetaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista erityisesti vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi**Paikallinen lisäys**

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat

vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 4 op.

Abivalmennus, 2 op (RUAabi)

Oppiaineet

- A-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- A-ruotsin abiopinnot
- Ruotsi, A-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan monipuolisesti yo-koetta varten. Opiskelijan omien tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen. Tavoitteellinen työskentely.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan lukion oppimäärän keskeiset sisällöt opiskelijoiden toiveet ja tarpeet huomioiden. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus valita eri tasoisia tehtäviä omien tavoitteidensa mukaisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduulista annetaan suoritusmerkintä.

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUAk)

Oppiaineet

- A-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- A-ruotsin abiopinnot
- Ruotsi, A-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulissa on tavoitteena kehittyä varmemmaksi kirjoittajaksi. Harjoitellaan eri tekstilajien vaatimaa sanastoa / fraaseja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Eri tekstilajit (esim. sähköposti, hakemus, mielipidekirjoitus). Moduuli suoritetaan osittain työjärjestyksen ulkopuolella, koska opettaja antaa opiskelijoille henkilökohtaista palautetta teksteistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduulista annetaan suoritusmerkintä.

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen 1 op, 1 op (RUB11)

Oppiaineet

- Lukio-opintoihin orientoivat opinnot
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan*
- *rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää*
- *kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja*
- *syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista*
- *pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi tavoitteena on, että opiskelija oppii lukiossa tarvittavia tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa oppiaineiden tavoitteisiin.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen*
- *kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet*
- *omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen*

Paikallinen lisäys

- Sisältö: Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - opiskelutaidot - oman opiskelun suunnittelu

Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12)

Oppiaineet

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli arjessani

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 1
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia ilmiöitä sekä eri kulttuurien merkityksiä ja arvoja.

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- *suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuuri-ilmiöt - ympäristön ja ihmiskunnan muutokset - medialukutaito - ajankohtaiset aiheet

Ympäristömme, 2 op (RUB14)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia*
- *harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu*
- *pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- *kulttuurinen moninaisuus*
- *erilaiset elinympäristöt*
- *ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Opiskelu ja työelämä, 2 op (RUB15)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2b
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen*
- *pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- *opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta*
- *tulevaisuuden suunnitelmät*
- *vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään*
- *itsenäistyvän nuoren elämänhallinta*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *erilaisten hakemusten laatiminen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: yhteiskunnallisen elämän perusasioiden soveltaminen omassa elämässä ja lähipiirissä.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16)

Oppiaineet

- B1-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vankentaa puhumisen sujuvuutta*
- *tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen*
- *tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen*
- *puhumisen eri piirteet*
- *aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: rakentava viestintä lähdekriittisyys ja monilukutaito yhteiskunnalliset aiheet (esim. kestävä kehitys)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17)

Oppiaineet

- B1-ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Opintojakson moduulit

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), Valinnainen

Tavoitteet

Kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille*
- *laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä*
- *tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa ja suullisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kestävä elämäntapa

- *kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta*

- *eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: rakentava viestintä lähdekriittisyys ja monilukutaito yhteiskunnalliset aiheet (esim. kestävä kehitys)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan laaja-alaisen osaamisen osa-alueista erityisesti vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op. ja enintään 4 op.

Perustason alkeet 1, 2 op (RUB31)

Oppiaineet

- Ruotsi, B3-oppimäärä
- B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt*Perustason alkeet 1*

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämään luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Perustason alkeet 2, 2 op (RUB32)**Oppiaineet**

- Ruotsi, B3-oppimäärä
- B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet*Perustason alkeet 2**Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt*Perustason alkeet 2*

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämään luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Perustason alkeet 3, 2 op (RUB33)

Oppiaineet

- Ruotsi, B3-oppimäärä
- B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämään luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Perustaso 1, 2 op (RUB34)

Oppiaineet

- Ruotsi, B3-oppimäärä
- B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurieroja vertailua

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämään luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Perustaso 2, 2 op (RUB35)

Oppiaineet

- Ruotsi, B3-oppimäärä
- B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämään luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Perustaso 4, 2 op (RUB37)

Oppiaineet

- Ruotsi, B3-oppimäärä
- B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämään luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Perustaso 5, 2 op (RUB38)

Oppiaineet

- Ruotsi, B3-oppimäärä
- B3-Ruotsin valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeiset sisällöt: (alkeistason) suulliset ja kirjalliset vuorovaikutustilanteet monilukutaito tutustuen eri tekstilajeihin nuoren elämää luontevasti liittyvät aiheet (mm. kulttuuri, media, tulevaisuuden suunnitelmat)

Abivalmennus, 2 op (RUBabi)

Oppiaineet

- B1-ruotsin abiopinnot
- B1-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan monipuolisesti yo-koetta varten. Opiskelijan omien tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen. Tavoitteellinen työskentely.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan lukion oppimäärän keskeiset sisällöt opiskelijoiden toiveet ja tarpeet huomioiden. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus valita eri tasoisia tehtäviä omien tavoitteidensa mukaisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduulista annetaan suorituserkintä.

Opi kirjoittamaan paremmin!, 2 op (RUBk)

Oppiaineet

- B1-ruotsin abiopinnot
- B1-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulissa on tavoitteena kehittyä varmemmaksi kirjoittajaksi. Harjoitellaan eri tekstilajien vaatimaa sanastoa / fraaseja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Eri tekstilajit (esim. sähköposti, hakemus, mielipidekirjoitus). Moduuli suoritetaan osittain työjärjestyksen ulkopuolella, koska opettaja antaa opiskelijoille henkilökohtaista palautetta teksteistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Moduulista annetaan suorituserkintä.

Ruotsin kielen paja, 2 op (RUBp)

Oppiaineet

- Tukea ruotsin opiskeluun
- B1-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Antaa mahdollisuuden kielen kertaamiseen ja moduulin täydentämiseen osasuorituksella. Opiskelijan yksilölliset tarpeet huomioidaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Rästitehtävät, tukiopetus ja tuki läksyjen tekemisessä. Opiskelustrategioiden käyttöön ohjaaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Pajan opinnoissa korostuu vuorovaikutusosaaminen kielitaidon kehittyessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suorituserkintä.

Ruotsin kielen tuki, 2 op (RUBt)

Oppiaineet

- Tukea ruotsin opiskeluun
- B1-ruotsin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Ruotsi, B1-oppimäärä

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Ruotsin opiskelun tehostaminen ja kertaaminen. Opiskelijoiden tarpeet ja toiveet huomioidaan oppituntien suunnittelussa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeiset perusrakenteet ja -sanasto. Harjoitellaan monipuolisesti kielen eri osa-alueita.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi.

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennlaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen
- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Kirjoittaminen 2, 2 op (S210)

Oppiaineet

- Suomi toisena kielenä valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (S210), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä*
- *kehittää omaäänistä kirjoittamista*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä*
- *syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta*
- *osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa monipuolistetaan jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opintojaksossa syvennetään tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan ja kanta-aottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opintojaksossa syvennetään monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi*
- *omaäänisten tekstien tuottaminen*
- *tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa*
- *luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen*
- *ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: Opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan ryhmän ja oppilaitoksen moninaisuutta hyödyntäen ja pääkaupunkiseudun kulttuurisesti ja sosiaalisesti rikkaassa ympäristössä. Hyödynnetään yhteiskirjoittamista ja mahdollisuuksien mukaan vaihtuvia oppimistiloja Tauottaminen ja TVT: Opiskelija syventää taitojaan käyttää sopivia alustoja ja työkaluja kirjoittamiseen, tekstin suunnitteluun, jakamiseen, yhteiskirjoittamiseen ja palautteen antamiseen sekä vastaanottamiseen. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan vaihtuvissa pienryhmäkokoonpanoissa ja erilaisia tilaratkaisuja hyödyntäen. Opintojakson

aikana on luontevaa hyödyntää monipuolisesti oppilaitoksen esitystekniikkaa ja tiloja, kuten neuvotteluhuoneita, auditoriota ja liikuntasalia. Keholliset harjoitukset tukevat vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Monipuoliset luku- ja kirjoitustaidon harjoitukset mahdollistavat monipuolisen liikkumisen oppilaitoksen sisällä ja koko pääkaupunkiseudulla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija syventää ja laajentaa vuorovaikutustaitojaan kohti jatko-opintojen ja työelämän tarpeita. Hän kehittää kulttuurista osaamistaan ja yhteiskunnallisia valmiuksiaan monipuolisissa viestintätilanteissa. Opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa omat vuorovaikutustaitonsa osallistumalla myös Puheviestintätaitojen päättökokeeseen. Opintojakso tukee opiskelijan kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen erilaisten tekstien ja tehtävänantojen avulla sekä ajankohtaista mediaa seuraamalla. Kirjoittamisen avulla on mahdollista ottaa kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja syventää keskustelemaa kirjoittamisen taitoa. Opintojakso syventää monilukutaitoa. Moninaisten tekstien lukeminen edistää opiskelijan tulevaisuuden demokratiataitoja ja kykyä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun rakentavasti.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pääsee kokeilemaan ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti ja saa valmiuksia toimia vaativissakin viestinnällisissä tilanteissa. Esiintymisvarmuus paranee ja opiskelija tulee tietoiseksi omista voimavaroistaan erilaisissa viestinnällisissä rooleissa. Opiskelija rakentaa identiteettiään kirjoittamalla omaan näkökulmaa pohtivaa tekstiä. Kirjoittamalla kehitetään itseilmaisun taitoja sekä ajankäytön hallintaa. Erilaisten tekstien ja tehtävänantojen avulla on mahdollista tutustua yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opintojakso tukee olennaista elämänhallinnan taitoa: tekstitaitoa. Opintojakson aikana opiskelijan kyky sinnikkääseen ja tarkoituksenmukaiseen prosessinhallintaan syvenee.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan monilukutaito vahvistuu tulkitsemalla ja tuottamalla monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Tekstien ja tehtävänantojen avulla tuetaan opiskelijan ajattelun kehittymistä ja vahvistetaan kykyä arvioida tekstien ja tiedon luotettavuutta. Opintojakso syventää monilukutaitoa. Moninaisten tekstien lukeminen edistää opiskelijan tulevaisuuden demokratiataitoja ja kykyä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun rakentavasti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija voi valita opintojaksosta haluamansa moduulit.

Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211)

Oppiaineet

- Suomi toisena kielenä valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa.

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa monipuolistetaan jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opintojaksossa syvennetään tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan ja kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opintojaksossa syvennetään monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen. Numeroarviointi.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- runokokoelma tai näytelmäteksti

Kielenhuolto (S2), 2 op (S216)

Oppiaineet

- Suomi toisena kielenä koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Substantiivitautiin, pilkunpuutteeseen, kinkittelyyn ja muihin tarpeellisiin kielenhuollon osa-alueisiin saa tehokasta ja täsmällistä opastusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kielenhuollossa kerrataan ja syvennetään asiakirjoittamisen sääntöjä – turhia pingottamatta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan*
- *ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle*
- *oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa*
- *oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstitietoisuus

- *suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet*
- *eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot*
- *opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Vuorovaikutus 1, 1 op (S23)

Oppiaineet

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 1, 1 op (S23), Pakollinen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana*
- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekuulttuurien näkökulmasta*
- *oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 1

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen*
- *kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot*
- *tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä*
- *verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä*
- *ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Kirjallisuus 1, 2 op (S24)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (S24), Pakollinen

Tavoitteet*Kirjallisuus 1*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä
- kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista
- kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt*Kirjallisuus 1*

- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta
- kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25)**Oppiaineet**

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25), Pakollinen

Tavoitteet*Tekstien tulkinta 1*

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelemisen harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Kirjoittaminen 1, 1 op (S26)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (S26), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitoja ja kehittyä esiintyjänä. Hän rohkaistuu ilmaisemaan itseään sekä kirjallisesti että vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kirjoitusprosessin vaiheet - puheenvuoron rakentaminen - kirjoitettujen, puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analyysi.

Vuorovaikutus 2, 1 op (S27)

Oppiaineet

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 2, 1 op (S27), Pakollinen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja*
- *lisää viestintärohkettaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa*
- *hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta*
- *oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitoja ja kehittyä esiintyjänä. Hän rohkaistuu ilmaisemaan itseään sekä kirjallisesti että vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 2

- *kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen*
- *yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa*
- *esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kirjoitusprosessin vaiheet - puheenvuoron rakentaminen - kirjoitettujen, puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analyysi.

Kirjallisuus 2, 2 op (S28)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (S28), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Vuorovaikutus 3, 2 op (S29)

Oppiaineet

- Suomi toisena kielenä valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (S29), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa monipuolistetaan jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opintojaksossa syvennetään tiedonhallinnan taitoja sekä omaa omaisuuden pohtivan ja kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opintojaksossa syvennetään monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen. Numeroarviointi.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

Keskeiset sisällöt

- *kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö*
- *vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen*
- *dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä*
- *vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi*
- *mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen*

S2-paja, 2 op (S2p)

Oppiaineet

- Suomi toisena kielenä koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Paja kokoontuu säännöllisesti lukuvuoden ajan. Opiskelija voi tulla täydentämään puuttuvia suorituksia, kertaamaan tarpeen mukaan tai saamaan tukipetusta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Suorituksen saa säännöllisestä osallistumisesta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (SAA7)

Oppiaineet

- Saksa, A-oppimäärä
- A-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (SAA8)

Oppiaineet

- Saksa, A-oppimäärä
- A-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan

- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja ympäristöosaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Abivalmennus, 2 op (SAAabi)

Oppiaineet

- Saksa, A-oppimäärä
- Vieraat kielet, koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Moduulin tavoitteena on syventää saksan kielen osaamista ja valmistautua yo-kirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: sanaston ja rakenteiden kertaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi.

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB21)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 1, 2 op (SAB22)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista ja globaali- ja kulttuuriosaamista

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 2, 2 op (SAB23)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 3, 2 op (SAB24)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuurialueet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 4, 2 op (SAB25)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 5, 2 op (SAB26)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustason jatko 1, 2 op (SAB27)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa kielitaidon kehittämistaitojaan sekä tekstin tulkinta- ja tuottamistapoja.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- *erilaiset asuinympäristöt*
- *kestävä elämäntapa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustason jatko 2, 2 op (SAB28)

Oppiaineet

- Saksa, B2-oppimäärä
- B2-saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot,

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa kielitaidon kehittämistaitojaan sekä tekstin tulkinta- ja tuottamistapoja.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- *kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö*
- *tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin*
- *kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustason alkeet 1, 2 op (SAB31)

Oppiaineet

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 2, 2 op (SAB32)

Oppiaineet

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista.

Perustason alkeet 3, 2 op (SAB33)

Oppiaineet

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 1, 2 op (SAB34)

Oppiaineet

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen**

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista ja globaali- ja kulttuuriosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen**Hyvinvointiosaaminen****Perustaso 2, 2 op (SAB35)****Oppiaineet**

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 3, 2 op (SAB36)**Oppiaineet**

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuurialueet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 4, 2 op (SAB37)

Oppiaineet

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen**Perustaso 5, 2 op (SAB38)****Oppiaineet**

- Saksa, B3-oppimäärä
- B3-Saksan valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

B2/B3-Saksan abivalmennus, 2 op (SABabi)**Oppiaineet**

- Saksa, B2-oppimäärä
- Saksa, B3-oppimäärä
- Vieraat kielet, koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet**Paikallinen lisäys**

- Moduulin tavoitteena on syventää saksan kielen osaamista ja valmistautua yo-kirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: sanaston ja rakenteiden kertaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi.

Terveys voimavarana, 2 op (TE1)

Oppiaineet

- Hyvinvointiosaaminen 1 - 2
- Terveystieto

Opintojakson moduulit

- Terveys voimavarana, 2 op (TE1), Pakollinen

Tavoitteet

Terveys voimavarana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen*
- *osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä*
- *tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on - tarkastella opiskelijan omaa opiskelua, hyvinvointia ja identiteettiä - tunnistaa ja kehittää vahvuuksia

Keskeiset sisällöt

Terveys voimavarana

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveystuskomusmalli, muutosvaihemalli
- terveystkulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, stressi ja kriisit
- mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä, keinoja kuormituksen hallintaan
- opiskeluhuvinvointi

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi syvennetään käytännössä - opiskelutaitoja - itsetuntemusta - stressin hallintaa - sinnikkyuden kehittämistä

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2)

Oppiaineet

- Terveystiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Terveystieto

Opintojakson moduulit

- Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja ympäristö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveystkäyttämiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveystviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveystviestinnän merkitystä ihmisten terveystkäsitteille ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveyst- ja muita haittoja.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Opiskelija syventää terveystosaamistaan monipuolisesti eri sisällöissä.

Keskeiset sisällöt

Terveys ja ympäristö

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- *tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi*
- *terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi*

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- *rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen*
- *kestävä kehitys ja terveys*
- *ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy*
- *työhyvinvointi*

Mielihyvä ja riippuvuus

- *riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit*
- *keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - terveys omassa elämässä - ympäristön ja terveyden väliset yhteydet - terveys yhteiskunnassa

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3)

Oppiaineet

- Terveystiedon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Terveystieto

Opintojakson moduulit

- Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveyspolitiikan ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen*
- *pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta*
- *osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle*
- *osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: Opiskelija syventää terveysosaamistaan monipuolisesti eri sisällöissä.

Keskeiset sisällöt

Terveys ja yhteiskunta

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- *terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja*
- *keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä*
- *tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia*

Sairaudet ja hoito

- *epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit*
- *sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen*
- *itsehoito ja omahoito*

Eettiset kysymykset

- *eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit*
- *keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia*
- *terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi*
- *terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - terveys omassa elämässä - ympäristön ja terveyden väliset yhteydet - terveys yhteiskunnassa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen - painotetaan erityisesti hyvinvointiosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Abivalmennus, 2 op (TEabi)

Oppiaineet

- Terveystiedon koulukohtaiset valinnaiset opinnot

- Terveystieto

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite: opiskelija syventää terveysosaamistaan monipuolisesti eri sisällöissä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: valtakunnallisten moduulien sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen sisällöjen toteutuminen: painotetaan erityisesti hyvinvointiosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson saa suorittaa haluamallaan laajuudella sisältäen kuitenkin opintojakson opintoja vähintään 2 op ja enintään 2 op.

Office-ohjelmien perusteet, 2 op (TVT2)

Oppiaineet

- Tieto- ja viestintätekniikka
- Toimisto-ohjelmien peruskäyttötaidot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- TVT2-opinnoissa opiskelija syventää tvt-osaamistaan tekstinkäsittelyssä ja taulukkolaskennassa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelmien käyttötaidot. Google driven peruspalvelujen käyttöön tutustuminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Digitaalinen kuvankäsittely, 2 op (TVT3)

Oppiaineet

- Tieto- ja viestintätekniikka
- Toimisto-ohjelmien peruskäyttötaidot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija muodostaa yleiskuvan digitaalisesta kuvankäsittelystä ja tutustuu kuvankäsittelyssä käytettyihin työkaluihin. Opiskelija harjoittelee mm. tasojen ja maskien hyödyntämistä kuvan muokkaamisessa. Opiskelija tutustuu myös valokuvaukseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Digitaalinen kuvankäsittely; tasot, maskit ja kuvan muokkaaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisena osaamisalueina korostuvat monitieteisyys ja luova osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä tai haluttaessa arvosana.

Tietokoneen toiminnan ja tietoliikenteen perusteet I, 2 op (TVT4)

Oppiaineet

- Tieto- ja viestintäteknikka
- Tietokoneiden ja internetin toiminnan perusteet

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu tietokoneiden toiminnan perusteisiin ja siihen mistä osista tietokone koostuu. Tutustutaan myös tietoliikenneverkkojen käsitteistöön ja perustoimintaperiaatteisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tietokoneen osien ja niiden toimintaan tutustuminen. Tietoliikenteen peruskäsitteiden hallinta ja internetin toiminnan periaatteet.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Myös arvosana on mahdollinen, mikäli opiskelija pyytää arvosanan.

Verkkosivut, 2 op (TVT5)

Oppiaineet

- Tieto- ja viestintäteknikka
- Tietokoneiden ja internetin toiminnan perusteet

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan kotisivujen tekemiseen HTML-koodilla sekä tutustutaan CSS-tyyleihin ja javascriptiin keinona tuoda dynaamisuutta sivuille.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- HTML-kielen perustagit ja niiden toiminta. CSS-tiedostojen käyttäminen ja javascript-komentojen käyttö dynaamisen sisällön aikaansaamiseksi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi: suoritusmerkintä.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 1
- Evankelisluterilainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on, että opiskelija oppii yhteiskunnan keskeiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet sekä kehittää valmiuksia toimia monikatsomuksellisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*

- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: demokratiakasvatus, tasa-arvoinen yhteiskunta, ihmisoikeudet, turvallisuus ja monikulttuurisuus.

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Evankelisluterilainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen kristinusko

- *kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa*
- *katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *karismaattinen kristillisyys ilmiönä*
- *kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet*
- *ekumenia ja uskontodialogi*
- *kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3)

Oppiaineet

- Evankelisluterilaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Evankelisluterilainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4)

Oppiaineet

- Evankelisluterilaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Evankelisluterilainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteita toteutetaan kaikissa uskonnon moduleissa. Erityisesti painottuu globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5)

Oppiaineet

- Evankelisluterilaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Evankelisluterilainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä*
- *uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa*
- *Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6)

Oppiaineet

- Evankelisluterilaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Evankelisluterilainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta*
- *tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa*
- *osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet*
- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Abivalmennus, 2 op (UEabi)

Oppiaineet

- Evankelisluterilaisen uskonnon koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Evankelisluterilainen uskonto

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tunnistaa ja vertailla uskontoja yhdistäviä teemoja. Valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Uskonnon moduulien kertaus, uskonnon ajankohtaiset mediasisällöt ja ilmiöt. Ylioppilaskokeen rakenteeseen ja tehtävyytyyppeihin tutustuminen sekä vastaustekniikan harjoittelu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 1
- Islamin uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on, että opiskelija oppii yhteiskunnan keskeiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet sekä kehittää valmiuksia toimia monikatsomuksellisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*

- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet islamin näkökulmasta
- pyhien kirjojen muotoutuminen, merkitys, käyttö ja tulkinnat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja kristinuskon sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: demokratiakasvatus, tasa-arvoinen yhteiskunta, ihmisoikeudet, turvallisuus ja monikulttuurisuus.

Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Islamin uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen islam

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida islamin merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää islamiin liittyvää kulttuurista ja uskonnollista lukutaitoa
- tuntee islamin keskeisiä suuntauksia, niiden syntytaustan ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä pystyy vertailemaan eri suuntauksien keskeisiä piirteitä
- perehtyy islamin erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia islamiin liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen islam

- islamin opillinen perusta sekä sunnalaisuuden, shiialaisuuden ja suufilaisuuden muotoutuminen ja niiden keskeisiä piirteitä
- islamin sisäinen monimuotoisuus
- poliittinen islam ja nykypäivän keskeiset islamilaiset liikkeet
- islamilainen etiikka, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- islamin merkitys Euroopassa ja eurooppalaisessa uskontodialogissa
- suhtautuminen muslimivähemmistöihin länsimaissa
- uskonnon asema, uskonnon ja valtion suhteet sekä islamin vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri puolilla maailmaa
- ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3)

Oppiaineet

- Islamin uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Islamin uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *ymmärtää islamin suhdetta hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *islamin suhde hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen ennen ja nyt*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4)

Oppiaineet

- Islamin uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Islamin uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *osaa tunnistaa ja analysoida monimuotoisen Suomen historiaa ja nykypäivää suhteessa vähemmistöihin, erityisesti muslimeihin*
- *hahmottaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden merkitystä suomalaisessa kulttuuriperinnössä, kristinuskoa yhteiskunnan muokkaajana Suomessa ennen ja nyt sekä niiden vaikutusta islamiin Suomessa*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa; uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina; uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa*
- *muslimien historia ja nykypäivä Suomessa sekä uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5)

Oppiaineet

- Islamin uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Islamin uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten taiteen kautta ilmaistaan islamilaista ajattelua ja uskonnon oppeja*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä*
- *islamilaisten taide ja islamin keskeisten piirteiden ja oppien ilmeneminen eri taidemuodoissa*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri islamin erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa*
- *taide muslimivähemmistön ilmaisukeinona*
- *islamin sisäinen monimuotoisuus eri taiteen aloilla*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UJ1)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 1
- Juutalainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UJ1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on, että opiskelija oppii yhteiskunnan keskeiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet sekä kehittää valmiuksia toimia monikatsomuksellisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnotollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- kristinuskon ja islamin sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: demokratiakasvatus, tasa-arvoinen yhteiskunta, ihmisoikeudet, turvallisuus ja monikulttuurisuus.

Maailmanlaajuinen juutalaisuus, 2 op (UJ2)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2

- Juutalainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen juutalaisuus, 2 op (UJ2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen juutalaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää juutalaisuuteen liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tuntee juutalaisuuden keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy juutalaisuuden erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia juutalaisuuteen liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen juutalaisuus

- *juutalaisuuden asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Suomessa, Israelissa ja eri puolilla maailmaa*
- *juutalaisuuden ja erityisesti modernin ortodoksijuutalaisuuden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *juutalaisuuden erilaiset suuntaukset*
- *juutalaisuuteen nojaavien ei-juutalaisten uskontojen, kuten messiaanisen juutalaisuuden ja ei-juutalaisten kabbalististen liikkeiden pääpiirteet*
- *juutalaisuuden eri suuntausten välinen yhteistyö sekä uskontodialogi*
- *juutalaisuus ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia juutalaisuuteen liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UJ3)

Oppiaineet

- Juutalaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Juutalainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UJ3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- *tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UJ4)

Oppiaineet

- Juutalaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Juutalainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UJ4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisen uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä niiden yhtäläisyyksiä ja eroja verrattuna juutalaisuuteen
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin ja osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä, kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina sekä edellä mainittujen vaikutus Suomen juutalaisuuteen
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UJ5)

Oppiaineet

- Juutalaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Juutalainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UJ5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti juutalaisuuden, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Tanachin kertomusten ja juutalaisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys., 2 op (UJ6)

Oppiaineet

- Juutalaisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Juutalainen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UJ6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 1
- Katolinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen ja erityisesti katolisen kirkon sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntiin
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa toimintaympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on, että opiskelija oppii yhteiskunnan keskeiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet sekä kehittää valmiuksia toimia monikatsomuksellisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä, katolisen kulttuurin määrittely
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa, uskonnonvapaus ihmisoikeutena sekä uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa

- *uskonnon ja tieteen suhde, erityisesti katolisesta näkökulmasta*
- *kristinuskon synty, keskeiset opit, etiikka, uskonnon harjoittaminen ja sisäinen monimuotoisuus katolisen tutkimuksen valossa*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi ja elämäntapa sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*
- *katolisen kirkon suhteet juutalaisuuteen ja islamiin*
- *pyhien kirjoitusten synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa, katolinen Raamattu*
- *historiallisia ja ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: demokratiakasvatus, tasa-arvoinen yhteiskunta, ihmisoikeudet, turvallisuus ja monikulttuurisuus.

Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op (UK2)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Katolinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinuskko, 2 op (UK2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinuskko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kristinuskon merkitystä katolisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntauksat ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy katolilaisuuden erilaisiin ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa ja osaa hahmottaa niiden suhteen katolisen kirkon viralliseen oppiin*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää mediasisältöä ja keskustelua.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen kristinuskko

- *katolisen kristillisyyden synty ja kehitys, kirkon erityispiirteet, suhde Raamattuun, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset historiassa*
- *ortodoksisen ja protestanttisen kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *katolisten sääntökuntien merkitys kirkossa ja yhteiskunnassa*
- *uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa*
- *kirkon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa globaalisti*
- *ekumenia ja uskontojen välinen dialogi*
- *kristinuskko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon ja katolisuuteen liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3)

Oppiaineet

- Katolisen uskonnon valinnaiset koulukohtaiset opinnot
- Katolinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää, niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä suhdetta katoliseen kirkkoon*
- *tuntee Aasiassa esiintyvien uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen keskeisiä piirteitä ja levinneisyyttä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *katolisen kirkon suhtautuminen muihin uskontoihin*
- *Intian uskonnot ja niiden vaikutus kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *Kiinan uskontojen ja katsomusten vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan*
- *shintolaisuus ja muut Japanin uskonnot*
- *Intian, Kiinan ja Japanin uskontojen vaikutus länsimaissa sekä uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*
- *luonnonuskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *katolinen kirkko ja uskontojen välinen dialogi*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4)

Oppiaineet

- Katolisen uskonnon valinnaiset koulukohtaiset opinnot
- Katolinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee muinaissuomalaisista uskonnollisuutta ja tunnistaa sen vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *tutustuu kristilliseen historiaan katolisesta Ruotsin vallan ajasta nykypäivään ja perehtyy katolisen kirkon vaiheisiin suhteessa muihin uskonnollisiin suuntauksiin Suomessa*
- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa*
- *perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *muinaissuomalaiset ja skandinaaviset uskonnot suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *katolisuus suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *kristilliset suuntauukset Suomessa*
- *katolisia yhteisöjä Suomessa ja niiden suhde yhteiskuntaan*
- *muuta uskonnollisia yhteisöjä Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa katolisen kirkon näkökulmasta*
- *uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa, katolinen perhekasitys*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UK5)

Oppiaineet

- Katolisen uskonnon valinnaiset koulukohtaiset opinnot
- Katolinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja kulttuurissa, 2 op (UK5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja kulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskontojen ja taiteen suhdetta yleisesti*
- *ymmärtää uskonnollisen taiteen sekä luovan ilmaisun merkityksen kulttuurin muodostumisessa, erityisesti katolisen kirkon vaikutuksen länsimaisen taiteen kehityksessä historiallisesti sekä nykyajassa*
- *perehtyy siihen, miten taiteiden avulla voidaan ilmaista uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja*
- *tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan omassa ympäristössään.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja kulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus*
- *katolisen kirkon suhde taiteisiin*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa*
- *Raamatun kertomusten ja katolisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla: historiallisia ja ajankohtaisia esimerkkejä kuvataiteesta, musiikista, kirjallisuudesta sekä elokuvataiteen, TV:n ja sähköisen median piiristä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6)

Oppiaineet

- Katolisen uskonnon valinnaiset koulukohtaiset opinnot
- Katolinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla, erityisesti katolisesta näkökulmasta
- ymmärtää katolisen kirkon suhteen tieteisiin historiallisesti sekä nykypäivänä
- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa yleensä sekä erityisesti katolisen kirkon ja katolisten yhteisöjen tuottamaan kansainväliseen uutisointiin
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla
- katolisen kirkon ja tieteen suhde
- katolisten korkeakoulujen rooli ja vaikutus tieteeseen historiallisesti ja nykypäivänä
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa, historiallisia ja ajankohtaisia esimerkkejä
- katolinen media Suomessa ja kansainvälisesti
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 1
- Ortodoksinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- tuntee ortodoksisen kirkon opin synnyn sekä Raamatun ja tradition merkityksen ortodoksisessa kirkossa ja sen ihmiskuvassa
- hahmottaa ja osaa analysoida kristikunnan moninaisuuteen johtaneita syitä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntaan sekä kehittää näihin pohjautuvaa kulttuurista lukutaitoa

- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on, että opiskelija oppii yhteiskunnan keskeiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet sekä kehittää valmiuksia toimia monikatsomuksellisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonnollisuus ja uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *kristinuskon synty ja leviäminen, kirkolliskokoukset ortodoksisen kirkon opin, etiikan ja ihmiskuvan muotoutumisen perustana*
- *kristikunnan jakaantuminen ja sen vaikutukset*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *ortodoksisen kirkon, juutalaisuuden ja islamin kohtaamiset*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: demokratiakasvatus, tasa-arvoinen yhteiskunta, ihmisoikeudet, turvallisuus ja monikulttuurisuus.

Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Ortodoksinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2), Pakollinen

Tavoitteet

Ortodoksisuus maailmassa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ortodoksisuuden apostolisen kirkon ja kirkkoisien perinteen jatkumona sekä luostarilaitoksen merkityksen ortodoksisen kirkon hengelliselle elämälle*
- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon historiallista kehitystä ortodoksisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tutustuu ortodoksisiin paikalliskirkkoihin maailmassa ja tuntee niiden historiallista kehitystä ja sisäistä moninaisuutta*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset, niiden syntytaustan ja keskeiset piirteet sekä pystyy vertailemaan niitä*

- tutustuu kirkkojen väliseen maailmanlaajuiseen yhteistyöhön
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Ortodoksisuus maailmassa

- ortodoksisen kirkon opillisten perusteiden sekä hengellisen elämän vaikutus kulttuuriin ja ihmisten arkeen
- ortodoksisen paikalliskirkkokäsitteen muodostuminen
- Bysantin kirkko ja luostarilaitos itäisen kristillisyyden lähteenä ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset
- ortodoksiset kirkot Euroopassa ja muilla mantereilla sekä niiden paikalliset erityispiirteet
- orientaaliset ortodoksiset kirkot
- läntinen kristillisuus, katolinen kirkko, protestanttiset kirkot ja karismaattinen kristillisuus sekä niiden erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnallinen vaikutus
- ajankohtaisia ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja
- ortodoksiset kirkot ja ekumeeninen liike sekä uskontodialogi

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3)

Oppiaineet

- Ortodoksisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ortodoksinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä niiden suhdetta ortodoksiseen kirkkoon
- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan, Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan, Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuus sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4)

Oppiaineet

- Ortodoksisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ortodoksinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee muinaissuomalaisista uskonnollista perinnettä sekä tunnistaa sen ilmenemisen suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *tuntee ortodoksisen kirkon historialliset vaiheet Suomessa kristinuskon saapumisesta nykypäivään saakka*
- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen osana Suomen valtiollista ja kansallista kehitystä*
- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää taitojaan toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä*
- *kehittää valmiuksiaan osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden ilmeneminen suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *kristinuskon tulo Suomeen ja luostarien vaikutus ortodoksisuuteen Karjalassa*
- *ortodoksit lännen ja idän välissä, autonominen Suomen ortodoksinen kirkko ja suuntautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan*
- *kielelliset ja kansalliset ortodoksiset vähemmistöt Suomessa*
- *luterilainen ja katolinen kirkko sekä muita uskonnollisia yhteisöjä Suomessa*
- *kristinuskon suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa*
- *uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UO5)

Oppiaineet

- Ortodoksisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ortodoksinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op (UO5), Valinnainen

Tavoitteet

Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida yleisesti uskontojen ja taiteen suhdetta*
- *kehittää taitojaan tulkita uskonnollisen taiteen eri muotoja*
- *perehtyy taiteen eri muotojen ilmaisutapoihin ja siihen, miten niissä tuodaan esille uskontojen, erityisesti kristinuskon ja ortodoksisen kirkon, keskeistä opetusta*
- *tunnistaa ja tietää ortodoksisen ja muun kristillisen taiteen eri ilmaisumuotoja*

- ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja tunnistaa uskonnon vaikutuksen nykypäivän taiteessa ja kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa
- ortodoksisen taiteen muodot: kirkkomusiikki, ikonitaide, arkkitehtuuri, hymnografia
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- uskontojen ja erityisesti ortodoksisuuden ilmeneminen tämän päivän taiteessa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UO6)

Oppiaineet

- Ortodoksisen uskonnon valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Ortodoksinen uskonto

Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op (UO6), Valinnainen

Tavoitteet

Ortodoksisuus, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy ortodoksisuuden ja eri uskontojen kansalliseen ja kansainväliseen mediakuvaan
- perehtyy tieteen ja median esille tuomiin eettisiin kysymyksiin ortodoksisen kirkon perinteen ja etiikan näkökulmasta
- perehtyy tieteen ja ortodoksisen kirkon ihmiskuvaan
- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ortodoksiseen kirkkoon liittyvää ajankohtaista tutkimusta

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on uskontojen ja katsomusten laaja-alainen yleissivistys.

Keskeiset sisällöt

Ortodoksisuus, tiede ja media

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja symbolien käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus ja ortodoksisen kirkon mediamailma

- uskonnon käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki
- tiede, media ja ortodoksisen kirkon eettinen opetus

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurinen lukutaito - uskontojen sisäinen moninaisuus - uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyvät ajattelu- ja vuorovaikutustaidot

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VEA7)

Oppiaineet

- Venäjä, A-oppimäärä
- A-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VEA8)

Oppiaineet

- Venäjä, A-oppimäärä
- A-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii keskustelemaan globaaleista ympäristökysymyksistä. Lisäksi opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyistä aiheista. Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja ympäristöosaamista.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kirjalliset ja suulliset vuorovaikutustilanteet - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja ympäristöosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB21)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB21), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Perustaso 1, 2 op (VEB22)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB22), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Perustaso 2, 2 op (VEB23)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB23), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 3, 2 op (VEB24)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB24), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - arkielämän kommunikointitilanteet - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 4, 2 op (VEB25)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB25), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perustaso 5, 2 op (VEB26)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB26), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - jatko-opinto- ja työelämätaidot

Perustason jatko 1, 2 op (VEB27)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 1, 2 op (VKB27), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa kielitaidon kehittämistaitojaan sekä tekstin tulkinta- ja tuottamistapoja.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 1

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Perustason jatko 2, 2 op (VEB28)

Oppiaineet

- Venäjä, B2-oppimäärä
- B2-venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason jatko 2, 2 op (VKB28), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason jatko 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa kielitaidon kehittämistaitojaan sekä tekstin tulkinta- ja tuottamistapoja.

Keskeiset sisällöt

Perustason jatko 2

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Perustason alkeet 1, 2 op (VEB31)

Oppiaineet

- Venäjä, B3-oppimäärä
- B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustason alkeet 2, 2 op (VEB32)

Oppiaineet

- Venäjä, B3-oppimäärä
- B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista.

Perustason alkeet 3, 2 op (VEB33)

Oppiaineet

- Venäjä, B3-oppimäärä
- B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 1, 2 op (VEB34)

Oppiaineet

- Venäjä, B3-oppimäärä
- B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista ja globaali- ja kulttuuriosaamista.

Perustaso 2, 2 op (VEB35)

Oppiaineet

- Venäjä, B3-oppimäärä
- B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan sekä tutustuu kohdekulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - viestintätaidot - kulttuuriin tutustuminen

Perustaso 4, 2 op (VEB37)

Oppiaineet

- Venäjä, B3-oppimäärä
- B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Tässä opintojaksossa käsitellään ensisijaisesti vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen**Perustaso 5, 2 op (VEB38)****Oppiaineet**

- Venäjä, B3-oppimäärä
- B3-Venäjän valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja työelämään.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - jatko-opinto- ja työelämätaidot - valmistautuminen ylioppilaskirjoituksiin

B2/B3-Venäjän abivalmennus, 2 op (VEBabi)**Oppiaineet**

- Venäjä, B2-oppimäärä
- Vieraat kielet, koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet**Paikallinen lisäys**

- Moduulin tavoitteena on syventää venäjän kielen osaamista ja valmistautua yo-kirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: sanaston ja rakenteiden kertaus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: tässä opintojaksossa käsitellään ensijaisesti monitieteistä ja luovaa osaamista.

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 1
- Yhteiskuntaoppi

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä*
- *ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet*
- *tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta*
- *tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa*
- *osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista*
- *pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyyttisesti erilaisista näkökulmista*
- *osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta*
- *osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on, että opiskelija oppii yhteiskunnan keskeiset toimintatavat ja osallistumismahdollisuudet sekä kehittää valmiuksia toimia monikatsomuksellisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- *Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne*

- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: demokratiakasvatus, tasa-arvoinen yhteiskunta, ihmisoikeudet, turvallisuus ja monikulttuurisuus.

Taloustieto, 2 op (YH2)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Yhteiskuntaoppi

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävä talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Yhteiskuntaoppi

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastomuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus

- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Lakitieto, 2 op (YH4)

Oppiaineet

- Yhteiskuntaopin valinnaiset valtakunnalliset opinnot
- Yhteiskuntaoppi

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), Valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet*
- *osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa*
- *tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin*
- *osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoite on että opiskelija saa perustiedot Suomen oikeusjärjestelmästä

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- *juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet*
- *oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö*
- *oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä*
- *oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos*

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- *sopimus- ja vahingonkorvausoikeus*
- *perhe- ja jäämistöoikeus*
- *varallisuusoireus*
- *tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus*
- *työoikeus*
- *asumiseen liittyvä sopimusoikeus*
- *hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa*
- *prosessi- ja rikosoikeus*
- *ympäristöoikeus*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - Suomen oikeusjärjestelmä ja kansalainen juridisena toimijana

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen: yhdessä muiden yhteiskuntaopin moduulien kanssa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan 2 op kokonaisuutena.

Taloustiedon jatko-opinnot, 2 op (YH7)

Oppiaineet

- Yhteiskuntaopin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Yhteiskuntaoppi

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu erilaisiin ohjelmistoihin, kuten Excel, ja ymmärtää miten niitä voi käyttää taloudellisen tiedon muodostamisessa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Taloustiedon syventävät sisällöt.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi suoritusmerkinnällä.

Abivalmennus, 2 op (YHabi)

Oppiaineet

- Yhteiskuntaopin koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Yhteiskuntaoppi

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on valmistaa abiturienti yhteiskuntaopin ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Abivalmennuksessa kerrataan yhteiskuntaopin keskeisiä asioita ja tehdään aikaisempien vuosien ylioppilastehtäviä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 1
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulksijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien yleisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle herää motivaatio opiskella laajemmin ja uteliaisuus yhdistellä asioita uudennlaisilla tavoilla.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Paikallinen lisäys

- Opintojakson moduulien keskeisten sisältöjen lisäksi: - oppimisen säätely - jatkuva oppimistaitojen kehittäminen

Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen ja kirjallisuuden valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa opiskelija monipuolistaa jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija syventää tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan tai kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opiskelija syventää monimuotoisten asia- ja mediatekstien

sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomen kielen ja kirjallisuuden lukutaidon yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen*
- *tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet*
- *kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu*
- *aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä*
- *tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa*

Paikallinen lisäys

Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen ja kirjallisuuden valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan*
- *osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä*
- *ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa*
- *osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa opiskelija monipuolistaa jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija syventää tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan tai kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opiskelija syventää monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomen kielen ja kirjallisuuden lukutaidon yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *erilaisia tapoja tulkita tekstejä*
- *tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa*
- *monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet*

Lukupiiri, 2 op (ÄI13)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelijan lukeminen lisääntyy ja että opiskelija innostuu lukemaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lukupiirissä jutellaan yhteisesti luetusta kirjasta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Opintojakson vapaa kuvaus

Mukaan voi tulla ilman ennakoilmoittautumista. Opiskelija voi osallistua yksittäisiinkin tapaamisiin. Lukupiiri kokoontuu noin kerran jaksossa.

Kirjallisuusdiplomi, 2 op (ÄI14)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija innostuu lukemaan kaunokirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Haluatko opintosuorituksen kaunokirjallisuutta lukemalla? Lue omaan tahtiisi 12 teosta ja perusta esimerkiksi kirjablogi, jossa esittelet lukemiasi kirjoja. Tarkemmat ohjeet opettajilta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Luova kirjoittaminen, 2 op (ÄI15)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Pöytälaatikkokirjailijat tai sellaiseksi haluavat voivat päästää oman äänensä valloilleen tässä moduulissa. Kokeillaan erilaisia tekstilajeja ja kerronnan keinoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oman kaunokirjallisen äänen kehittäminen. Kaunokirjallisten tekstien tulkintaa ja tyyliharjoituksia, omien fiktiivisten tekstien kirjoittamista ja muokkaamista sekä palautteen antamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Kielenhuolto, 2 op (ÄI16)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Substantiivivautiin, pilkunpuutteeseen, kinkittelyyn ja muihin tarpeellisiin kielenhuollon osa-alueisiin saa tehokasta ja täsmällistä opastusta. Kielenhuollossa kerrataan ja syvennetään asiakirjoittamisen sääntöjä – turhia pingottamatta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Moduulin aikana kerrataan keskeiset kielenhuollon sisällöt ja syvennetään asiakirjoittamisen tyylin hallintaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä

Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina*
- *ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstitietoisuus

- *erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä*
- *monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsitte, tekstilajin käsite*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3)

Oppiaineet

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on, että opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja harjoittelee rakentavaa vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - rakentava vuorovaikutus - omat viestintätaidot - ryhmäviestintätaidot

Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5)

Oppiaineet

- Yhteiskunnallinen osaaminen 2a
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii yhteiskunnallisia taitoja.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - yhteiskunnalliset peruskäsitteet ja osa-alueet

Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6)

Oppiaineet

- Monitieteinen ja luova osaaminen 2
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin*
- *syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitoja ja kehittyy esiintyjänä. Hän rohkaistuu ilmaisemaan itseään sekä kirjallisesti että vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 1

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kirjoitusprosessin vaiheet - puheenvuoron rakentaminen - kirjoitettujen, puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analyysi.

Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7)

Oppiaineet

- Vuorovaikutusosaaminen 1
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7), Pakollinen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä*

- *kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitoja ja kehittyy esiintyjänä. Hän rohkaistuu ilmaisemaan itseään sekä kirjallisesti että vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 2

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö: - kirjoitusprosessin vaiheet - puheenvuoron rakentaminen - kirjoitettujen, puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analyysi.

Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8)

Oppiaineet

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen 2
- Suomen kieli ja kirjallisuus

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan valmiuksia ymmärtää, analysoida ja tulkita maailmanlaajuisia kulttuuri-ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- *Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta*
- *kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*

- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

Paikallinen lisäys

- Keskeinen sisältö - kulttuurin analysoiminen eri näkökulmista - kulttuurin monitulkintaisuus

Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen ja kirjallisuuden valinnaiset valtakunnalliset opinnot

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan*
- *kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta*
- *syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.*

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa opiskelija monipuolistaa jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija syventää tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan tai kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Jakso mahdollistaa lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustumisen ja sen hyödyntämisen oman ajattelun laajentamisessa. Opiskelija syventää monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomen kielen ja kirjallisuuden lukutaidon yo-kokeeseen sekä PUHVI-kokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- *opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot*
- *oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot*
- *erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä*
- *dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka*
- *mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan ryhmän ja oppilaitoksen moninaisuutta hyödyntäen ja pääkaupunkiseudun kulttuurisesti ja sosiaalisesti rikkaassa ympäristössä. Hyödynnetään yhteiskirjoittamista ja mahdollisuuksien mukaan vaihtuvia oppimistiloja Tauottaminen ja TVT: Opiskelija syventää taitojaan käyttäen sopivia alustoja ja työkaluja kirjoittamiseen, tekstin suunnitteluun, jakamiseen, yhteiskirjoittamiseen ja palautteen antamiseen sekä vastaanottamiseen. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan vaihtuvissa pienryhmäkokoonpanoissa ja erilaisia tilaratkaisuja hyödyntäen. Opintojakson aikana on luontevaa hyödyntää monipuolisesti oppilaitoksen esitystekniikkaa ja tiloja, kuten neuvotteluhuoneita, auditoriota ja liikuntasalia. Keholliset harjoitukset tukevat vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Monipuoliset luku- ja kirjoitustaidon harjoitukset mahdollistavat monipuolisen liikkumisen oppilaitoksen sisällä ja koko pääkaupunkiseudulla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija syventää ja laajentaa vuorovaikutustaitojaan kohti jatko-opintojen ja työelämän tarpeita. Hän kehittää kulttuurista osaamistaan ja yhteiskunnallisia valmiuksiaan monipuolisissa viestintätilanteissa. Opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa omat vuorovaikutustaitonsa osallistumalla myös Puheviestintätaitojen päättökokeeseen. Opintojakso tukee opiskelijan kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen erilaisten tekstien ja tehtävänantojen avulla sekä ajankohtaista mediaa seuraamalla. Kirjoittamisen avulla on mahdollista ottaa kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja syventää keskustelemaa kirjoittamisen taitoa. Opintojakso syventää monilukutaitoa. Moninaisten tekstien lukeminen edistää opiskelijan tulevaisuuden demokratiataitoja ja kykyä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun rakentavasti.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pääsee kokeilemaan ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti ja saa valmiuksia toimia vaativissakin viestinnällisissä tilanteissa. Esiintymisvarmuus paranee ja opiskelija tulee tietoiseksi omista voimavaroistaan erilaisissa viestinnällisissä rooleissa. Opiskelija rakentaa identiteettiään kirjoittamalla omaan näkökulmaa pohtivaa tekstiä. Kirjoittamalla kehitetään itseilmaisun taitoja sekä ajankäytön hallintaa. Erilaisten tekstien ja tehtävänantojen avulla on mahdollista tutustua yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opintojakso tukee olennaista elämänhallinnan taitoa: tekstitaitoa. Opintojakson aikana opiskelijan kyky sinnikkääseen ja tarkoituksenmukaiseen prosessinhallintaan syvenee.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan monilukutaito vahvistuu tulkitsemalla ja tuottamalla monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Tekstien ja tehtävänantojen avulla tuetaan opiskelijan ajattelun kehittymistä ja vahvistetaan kykyä arvioida tekstien ja tiedon luotettavuutta. Opintojakso syventää monilukutaitoa. Moninaisten tekstien lukeminen edistää opiskelijan tulevaisuuden demokratiataitoja ja kykyä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun rakentavasti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson suoritus- ja arviointiperusteet muodostuvat opintojakson moduulien perusteella. Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa ja erilaiset oppijat huomioivaa. Suoritus- ja arviointiperusteet sovitaan kunkin moduulin alussa. Moduulin arviointiin voivat

vaikuttaa muun muassa moduulin aikainen työskentely ja suoritettavat työt, koesuoritukset, arviointikeskustelut sekä muu moduulille tarkoituksenmukainen osaamisen näyttö. Opiskelijan laaja-alaista osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Äidinkielen paja, 2 op (Älp)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Äidinkielen koulukohtaiset valinnaiset opinnot
- Tukea äidinkielen opiskeluun

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Paja kokoontuu säännöllisesti lukuvuoden ajan. Opiskelija voi tulla täydentämään puuttuvia suorituksia, kertaamaan tarpeen mukaan tai saamaan tukiopetusta. Suorituksen saa säännöllisestä osallistumisesta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Rästitehtävät, tukiopetus ja tuki läksyjen tekemisessä sekä itsenäisten opintojen osasuoritukset. Opiskelustrategioiden käyttöön ohjaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

10. Liitteet

Martinlaakson lukion opetussuunnitelmaan kuuluvat liitteet ovat Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta, kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko sekä lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan osaamisen arviointi. Näiden liitteiden kuvaukset noudattavat Vantaan kaupungin sekä opetussuunnitelman perusteiden linjauksia.

10.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

10.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus sanoilla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajoitettua määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppanin	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean

					perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
A2.1	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja.	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita.

		omassa viestinnässään		sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
A2.2	Opiskelija selviää	Opiskelija osallistuu	Opiskelija osaa käyttää	Opiskelija pystyy	Opiskelija osaa kuvata
Kehittyvä peruskielitaito	kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.	enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.1	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussääntöjä. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutukseen huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko

		tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.		kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta	laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.2	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteesta käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian antaessa eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksen huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päätelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin

					harjoitelluissa ilmauksissa.
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppanin kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti monimutkaisista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi ja jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista

	monipuolista kieltä.	edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
C1.1	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa huomioon luontevasti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakkoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneiltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsentyneesti monenlaisista aiheista tai pitkäkhön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyyllillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuväaroasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta.

					kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset.

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

10.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

10.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä

- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissa
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan*
- *osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta*
- *syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen*
- *tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa*
- *tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia*

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää esiintymisrohketta ja ymmärrystä esiintymisjännityksestä*
- *kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä*
- *syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.*

Keskeiset sisällöt

- *esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu*
- *saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet*
- *puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot*
- *vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa*
- *puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi*

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisien tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.*

Keskeiset sisällöt

- *saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta*
- *saamenkielinen, saamelaisien tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä*

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio

tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

10.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehtikainen

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

10.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määriteltävä koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohketta ja ymmärrystä esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

10.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2266-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehtikoinen

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.

10.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä

ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja*
- *hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa*
- *vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.*

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille*
- *syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.*

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja*

- *rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet*
- *osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana*
- *syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsejana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.*

Keskeiset sisällöt

- *keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät*
- *tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi*
- *erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi*
- *tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus*
- *kielen- ja tekstinhuoltoa*

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.*

Keskeiset sisällöt

- *äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*
- *monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite*

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Martinlaakson lukio noudattaa valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia linjauksia.